

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Π.Μ.Σ. ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κατεύθυνση: Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές

Επιβλέπων Καθηγητής: Στέλιος Περράκης

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

“Επέμβαση με συναίνεση στις συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα. Η περίπτωση της επέμβασης στο Μάλι”

Αγορίτσα Δημητρίου

AM : 1214M005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5
ΜΕΡΟΣ Α΄	11
Θεωρία και πρακτική της επέμβασης με συναίνεση στις συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα	
I. Προσέγγιση της θεωρίας της επέμβασης με συναίνεση από την προ στη μετά Χάρτη ΗΕ εποχή	11
1.1 Παραδοσιακό διεθνές δίκαιο και επέμβαση με συναίνεση στις μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις	11
1.2 Το καθεστώς του Χάρτη ΗΕ ως νομική βάση για στρατιωτική επέμβαση ξένης δύναμης σε μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη	15
1.2.1 Το Άρθρο 2 (4) του Χάρτη ΗΕ	16
1.2.2 Το Άρθρο 2 (7) του Χάρτη ΗΕ	18
1.2.3 Η νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου για στρατιωτική επέμβαση ξένων δυνάμεων στο εσωτερικό των κρατών	19
1.3 Συναίνεση και νόμιμος χαρακτήρας της επέμβασης σε κράτος ευρισκόμενο σε μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη	23
1.3.1 Η θέση της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου	23
1.3.2 Η θέση του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου	25
1.3.3 Η θέση της θεωρίας	28
II. Οριοθέτηση της επέμβασης με συναίνεση-Η διεθνής πρακτική και η δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ	32
2.1 Προϋποθέσεις του νόμιμου χαρακτήρα της επέμβασης με συναίνεση στις μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις	32
2.1.1 Κατηγορία της σύρραξης	33
2.1.2 Συναίνεση	34
2.1.3 Νόμιμη Κυβέρνηση	38
2.2 Η διεθνής πρακτική των κρατών	45
2.3 Η δράση του ΣΑ υπό το κεφ. VII του Χάρτη ΗΕ	53

ΜΕΡΟΣ Β΄	56
Επέμβαση με συναίνεση στο Μάλι: Η κρίση στη χώρα, η νομιμότητα της επέμβασης και ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ- Το Μάλι μετά την επέμβαση	
I. Το χρονικό της επέμβασης στο Μάλι	59
3.1 Η Δημοκρατία του Μάλι και η ιδιαιτερότητα της σύρραξης	59
3.2 Οι πρωταγωνιστές της κρίσης	60
3.2.1 Οι Τουαρέγκ και το Εθνικό Κίνημα Απελευθέρωσης Αζάουαντ (MNLA)	61
3.2.2 Οι ισλαμιστές	62
3.3. Η εσωτερική σύρραξη στο Μάλι	63
3.4 Η αντίδραση του Συμβουλίου Ασφαλείας	66
3.5 Η γαλλική επέμβαση	70
3.6 Ο αντίκτυπος της γαλλικής επέμβασης στο εσωτερικό του Μάλι και στη διεθνή κοινότητα	72
II. Έλεγχος νομιμότητας της επέμβασης και ο ρόλος του ΣΑ-Το Μάλι μετά την επέμβαση	74
4.1 Τα επιχειρήματα της Γαλλίας	74
4.2 Νομική ανάλυση των γαλλικών ισχυρισμών	76
4.3 Ο ρόλος του ΣΑ και η εξουσιοδότηση χρήσης βίας	84
4.4 Το Μάλι μετά την επέμβαση	89
Επίλογος	93
Παράρτημα	97
Βιβλιογραφία	99

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη πραγματικότητα οι μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις¹ διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο διεθνές γίνεσθαι, απειλούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και αποτελούν την πηγή σοβαρών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διαρκώς εντεινόμενων προσφυγικών ροών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η ένοπλη επέμβαση από ξένες στρατιωτικές δυνάμεις, κατόπιν πρόσκλησης ή συναίνεσης της κυβέρνησης ενός κράτους, που αντιμετωπίζει μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη, αποτελεί σύνηθες φαινόμενο, καθώς η κυβέρνηση, στα πλαίσια άσκησης της κρατικής της κυριαρχίας, αγωνιά να επαναφέρει την σταθερότητα και την ασφάλεια στη χώρα.

Η πράξη αυτή της επέμβασης των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων, αντλεί τη νομιμοποίησή της από την παροχή της συναίνεσης της κυβέρνησης του κράτους, που τελεί σε εσωτερική σύρραξη.

Ο όρος της *συναίνεσης* αποτελεί ακριβώς το κρίσιμο στοιχείο, το οποίο αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης της επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους και της χρήσης βίας. Ταυτόχρονα, η συναίνεση απαιτείται να παρέχεται από μία νόμιμη κυβέρνηση, η οποία απευθύνει την πρόσκληση για επέμβαση.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί στο πρώτο μέρος της να αναλύσει τη θεωρία της επέμβασης ξένης στρατιωτικής δύναμης με συναίνεση της κυβέρνησης του κράτους, που τελεί σε εσωτερική σύρραξη, αντλώντας παραδείγματα από τη διεθνή πραγματικότητα και, ταυτόχρονα, να οριοθετήσει τις προϋποθέσεις νομιμοποίησής της, υπό τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και τις αρχές του Χάρτη Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ).

¹ Διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης της Γενεύης (1949), ορίζονται εκείνες που λαμβάνουν χώρα μεταξύ κρατών, ήτοι, όταν ένα ή περισσότερα κράτη προσφεύγουν σε ένοπλη βία εναντίον άλλου κράτους, ανεξάρτητα από τις αιτίες ή την ένταση της αντιπαράθεσης. Μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις, σύμφωνα με το άρθρο 3 της Συνθήκης της Γενεύης (1949), ορίζονται εκείνες που λαμβάνουν χώρα εντός της εδαφικής επικράτειας ενός κράτους, δεν είναι διεθνούς χαρακτήρα και πραγματοποιούνται μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών ένοπλων ομάδων ή μόνο μεταξύ των τελευταίων.

Ειδικότερα, στο πρώτο μέρος, παρουσιάζεται η θεωρία της επέμβασης με συναίνεση, όπως εξελίχθηκε από το παραδοσιακό διεθνές δίκαιο διά της οικοδόμησης του δόγματος της εμπόλεμης κατάστασης (*belligerency doctrine*) κατά τη διάρκεια των ισπανικών αποικιοκρατικών πολέμων (1810-1823), του Αμερικανικού (1861-1865) και του Ισπανικού Εμφυλίου (1936-1939), στη μετά Χάρτη Ηνωμένων Εθνών εποχή, η οποία χαρακτηρίζεται από την ανάγκη εδραίωσης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές της απαγόρευσης της χρήσης βίας και της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών.

Μέσα σε αυτό το νέο δικαιοϊκό περιβάλλον αναλύεται η επέμβαση με συναίνεση, η οποία, παρόλο που στο Χάρτη ΗΕ δεν αποτυπώνεται ρητά ως εξαίρεση των ανωτέρω αρχών, εν τούτοις εντάσσεται στο εθιμικό δίκαιο, είναι γενικώς αποδεκτή από τα κράτη και επιβεβαιώνεται νομολογιακά στις αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου για τις Στρατιωτικές και Παραστρατιωτικές Δραστηριότητες εντός και κατά της Νικαράγουα (1986) και τις Ένοπλες Δραστηριότητες στο Έδαφος του Κονγκό (2005).

Επιπλέον, παρατίθεται η θεωρία της επέμβασης με συναίνεση, όπως έχει αποτυπωθεί στα κείμενα της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission, ILC) και στα Ψηφίσματα του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου (Institut De Droit International) κατά τις Συνεδριάσεις του Wiesbaden (1975), της Νάπολης (2009) και της Ρόδου (2011).

Επίσης, παρουσιάζονται τα δύο ρεύματα των θεωρητικών του διεθνούς δικαίου, που έχουν διαμορφωθεί λόγω του αμφιλεγόμενου χαρακτήρα της επέμβασης με συναίνεση, ο οποίος έχει διχάσει τους αναλυτές, με γνώμονα τις διαμορφωθείσες πεποιθήσεις και τις απόψεις που έχουν υιοθετηθεί ως προς το επιτρεπτό και νόμιμο με βάση το διεθνές δίκαιο.

Ακολουθεί απαρίθμηση των προϋποθέσεων του νόμιμου χαρακτήρα της επέμβασης με συναίνεση, αντλώντας παράλληλα παραδείγματα από τη διεθνή πραγματικότητα, ενώ, κατόπιν, αναλύεται η πρακτική που ακολουθούν τα κράτη, προκειμένου να δικαιολογήσουν τις ενέργειές τους υπό το μανδύα της νομιμότητας, με την επίκληση της συναίνεσης της κυβέρνησης κατόπιν προηγούμενης ξένης βοήθειας

υπέρ των επαναστατών, της προστασίας των υπηκόων τους στο εξωτερικό, τον αγώνα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, αλλά και τις ήδη συναφθείσες διμερείς συμφωνίες για το σκοπό αυτό.

Παράλληλα, μέσα σε αυτό το πλαίσιο της διεθνούς πρακτικής και της μονομερούς επέμβασης, προσεγγίζεται ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και οι δράσεις που έχει αναλάβει, ως ο θεματοφύλακας της διεθνούς ειρήνης και το αρμόδιο όργανο, το οποίο, διά των διατάξεων του Χάρτη ΗΕ, είναι επιφορτισμένο για την εξουσιοδότηση χρήσης βίας και στρατιωτικής επέμβασης για την αποκατάσταση της διεθνούς ασφάλειας.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας εστιάζεται σε μια ιδιαίτερου χαρακτήρα, από πλευράς διεθνούς δικαίου, επέμβαση, αυτή της πρόσφατης επέμβασης των γαλλικών και αφρικανικών δυνάμεων στην εσωτερική σύρραξη στο Μάλι, με τη συναίνεση της προσωρινής κυβέρνησης της χώρας.

Μία σύρραξη, η οποία επήλθε ως αποτέλεσμα της πολιτικής αστάθειας στο εσωτερικό της χώρας και των αποσχιστικών τάσεων της φυλής των Τουαρέγκ του βορρά, υποδαυλιζόμενη από την δράση τρομοκρατικών οργανώσεων με κίνητρο τα ακραία ισλαμιστικά δόγματα και την επιβολή αυτών.

Η εν λόγω επέμβαση προσελκύει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας, καθώς περιστρέφεται γύρω από δύο άξονες.

Ο πρώτος είναι οι γαλλικοί ισχυρισμοί που προβλήθηκαν στα πλαίσια δικαιολόγησης της επέμβασης και απασχόλησαν τους θεωρητικούς του διεθνούς δικαίου, καθόσον εδράζονται, αφενός στη συναίνεση της προσωρινής κυβέρνησης του Μάλι για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και αφετέρου στην παρεχόμενη, υπό των αμφιλεγόμενων Ψηφισμάτων του ΣΑ των ΗΕ, εξουσιοδότηση στη γαλλική πλευρά για ανάληψη δράσης, με σκοπό την αποκατάσταση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή.

Ο δεύτερος άξονας είναι η ιδιάζουσα σύνθεση της αντιμαχόμενης της κυβέρνησης του Μάλι πλευράς, η οποία αποτελεί σύμμιξη δύο στοιχείων: της φυλής των Τουαρέγκ, που διεκδικεί την απόσχιση των βόρειων περιοχών, και των

τρομοκρατικών οργανώσεων, κυρίως εξωγενούς προέλευσης, που καπηλεύονται το αίτημα των πρώτων, με σκοπό να επιβάλλουν ακραία ισλαμιστικά δόγματα ασπαζόμενοι τον αγώνα της τζιχάντ.

Αρχικά, παρουσιάζονται οι πρωταγωνιστές της κρίσης, οι αρχές και επιδιώξεις που έκαστος εξ αυτών πρεσβεύει και ακολουθεί ανάλυση της πολιτικής κατάστασης στο Μάλι, ως το γενεσιουργό αίτιο που κλιμάκωσε την κρίση και οδήγησαν σε μία εκρηκτικού χαρακτήρα σύρραξη.

Κατόπιν, αναλύεται η αντίδραση του ΣΑ και η διαδοχική υιοθέτηση Ψηφισμάτων, στα οποία αποτυπώνονταν η έντονη ανησυχία για την εντεινόμενη χειροτέρευση της ασφάλειας στη χώρα, έως τον Δεκέμβριο του 2012, οπότε και το ΣΑ ενέκρινε την ανάπτυξη μιας αφρικανικής αποστολής υπό τον ECOWAS (Economic Community of West African States) και την AU (African Union), επονομαζόμενη ως AFISMA (International Support Mission in Mali) και παρείχε εξουσιοδότηση χρήσης βίας, προκειμένου να στηρίξει τις προσπάθειες των εθνικών αρχών για την ανάκτηση των βόρειων περιοχών και την κρατική κυριαρχία στο σύνολο της εδαφικής επικράτειας του Μάλι.

Συνακόλουθα, παρουσιάζεται το χρονικό της γαλλικής επέμβασης και η οργάνωση της επιχείρησης (Operation Serval), καθώς και ο αντίκτυπος της γαλλικής επέμβασης στο εσωτερικό του Μάλι και στη διεθνή κοινότητα.

Ιδιαίτερα αναλύονται τα επιχειρήματα της γαλλικής πλευράς υπό το πρίσμα της δικαιολόγησης της επέμβασης και δίδεται έμφαση στη νομική τους βάση, προκειμένου να συναχθεί ο νόμιμος χαρακτήρας της επέμβασης με συναίνεση, όπως αναλύθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας.

Επιπρόσθετα, αναλύεται η εν γένει στάση που τήρησε το ΣΑ για την κρίση στο Μάλι και, επιχειρείται να δοθεί απάντηση στο κρίσιμο ερώτημα, που απασχόλησε τους θεωρητικούς του διεθνούς δικαίου και αποτελεί και στοιχείο καθοριστικό της νομιμότητας της επέμβασης της γαλλικής πλευράς, ήτοι, εάν εν τέλει το ΣΑ εξουσιοδότησε ρητά, σύμφωνα με τις επιταγές του Χάρτη ΗΕ, τη Γαλλία να

χρησιμοποιήσει βία ή εάν από την εν γένει στάση του συνάγεται, ότι απλώς “ευλόγησε” τη γαλλική ενέργεια.

Η παρούσα εργασία καταλήγει σε μια επισκόπηση της κατάστασης στο Μάλι μετά την επέμβαση και παρουσιάζει τις εντεινόμενες προσπάθειες των ΗΕ για την αναδόμηση των πολιτικών θεσμών και την αποκατάσταση της ασφάλειας στην περιοχή.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Θεωρία και πρακτική της επέμβασης με συναίνεση στις συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα

Ι. Προσέγγιση της θεωρίας της επέμβασης με συναίνεση από την προ, στη μετά Χάρτη ΗΕ εποχή

1.1.1 Παραδοσιακό διεθνές δίκαιο και επέμβαση με συναίνεση στις μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις

Κατά το 19ο αιώνα η χρήση βίας αποτελούσε για τη διεθνή κοινότητα μια κοινή πραγματικότητα στα πλαίσια επίλυσης των διακρατικών διαφορών. Η πλήρης απουσία διεθνούς οργάνωσης και, ιδιαιτέρως, θεσμών ειρηνικής διευθέτησης των διακρατικών διαφορών, προσέφερε στα κράτη τον απαραίτητο νομικό και ηθικό μανδύα για προσφυγή στη χρήση βίας ως αποδεκτή μέθοδο επίλυσης των διαφορών².

Η επέμβαση στρατιωτικών δυνάμεων τρίτου κράτους με τη συναίνεση της κυβέρνησης σε μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη, τελούσε σε άμεση συνάρτηση με το βαθμό του αποτελεσματικού ελέγχου, που ασκούσε η κυβέρνηση και οι δυνάμεις των επαναστατών³.

Συγκεκριμένα, η κατηγοριοποίηση της εσωτερικού χαρακτήρα σύρραξης σε εξέγερση (*rebellion*), ανταρσία (*insurgency*) ή εμπόλεμη κατάσταση (*belligerency*), αποτελούσε τον αποφασιστικό παράγοντα, που καθόριζε τη στάση των τρίτων κρατών, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους έναντι των αντιμαχόμενων πλευρών⁴.

Πιο αναλυτικά, στην περίπτωση της εξέγερσης (*rebellion*), η οποία αποτελούσε το πρώιμο στάδιο της μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξης, ο αποτελεσματικός έλεγχος διατηρούνταν από την κυβέρνηση του κράτους σε σχεδόν ολόκληρη την εδαφική του

² Cassese Antonio, *International Law*, Oxford University Press, 2005, σελ.349-350.

³ Le Mon Christofer J., 'Unilateral intervention by invitation in civil wars: The effective control test tested', *International law and politics*, Vol.35:741, σελ. 746.

⁴ ο.π

επικράτεια. Παρόλο που η εξέγερση υποδήλωνε την αντίδραση έναντι της κυβέρνησης, εν τούτοις δεν αμφισβητούσε ευθέως τον πυρήνα της νομιμότητας της τελευταίας. Κατά τούτο, η πρόσκληση που απηύθυνε μια κυβέρνηση προς τρίτο κράτος για στρατιωτική επέμβαση, πήγαζε από το *imperium* της νόμιμης πολιτικής εξουσίας, που βρισκόταν αντιμέτωπη με την εξέγερση.

Η νομιμότητα της κυβέρνησης θιγόταν σε περίπτωση που οι επαναστάτες κατάφερναν να αποκτήσουν αποτελεσματικό έλεγχο σε τμήμα της εδαφικής επικράτειας του κράτους, οπότε υπήρχε κλιμάκωση της εσωτερικής αναταραχής σε ανταρσία (*insurgency*). Προκειμένου να μην επηρεαστεί η έκβαση αυτής, τα τρίτα κράτη υποχρεούνταν να απέχουν από οποιαδήποτε επέμβαση υπέρ της μίας ή της άλλης πλευράς.

Η περαιτέρω αύξηση του αποτελεσματικού ελέγχου των επαναστατών σε επίπεδο τέτοιο, που ισοδυναμούσε με το επίπεδο πολιτικού ελέγχου, το οποίο κατείχε μέχρι πρότινος η νόμιμη κυβέρνηση και η εγκαθίδρυση νέας κυβέρνησης επαναστατών, που επεδίωκε την άντληση εσωτερικής νομιμοποίησης στα εδάφη που ήλεγχε, σηματοδοτούσε τον χαρακτηρισμό ως εμπόλεμη κατάσταση (*belligerency*) και οι αντιμαχόμενες πλευρές αποτελούσαν εμπόλεμα μέρη.

Η αναγνώριση της εμπόλεμης κατάστασης⁵, επέτρεπε σε τρίτα κράτη να επέμβουν και να συνδράμουν στην σύρραξη υπέρ οιαδήποτε των εμπόλεμων μερών καθιστάμενα σύμμαχοι αυτών, δίχως να καταλείπεται περιθώριο αμφιβολίας περί της εγκυρότητας της επέμβασης. Η επέμβαση του τρίτου κράτους υπέρ ενός εκ των αντιμαχομένων, κατ' ουσίαν το καθιστούσε φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, τα οποία θα μπορούσε να επικαλεστεί, ωσάν να εμπλέκονταν σε διακρατικό πόλεμο. Τα

⁵ Lieblich Eliav, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*, Columbia University 2012, σελ.125. Οι εθιμικοί κανόνες απαιτούσαν τη συνδρομή των εξής προϋποθέσεων για τον χαρακτηρισμό της εμπόλεμης κατάστασης: α. η ύπαρξη ένοπλης σύρραξης γενικού χαρακτήρα β. αποτελεσματικός έλεγχος που ασκεί η κυβέρνηση που τοποθέτησε η αντιπολίτευση σε σημαντικό τμήμα της εδαφικής επικράτειας γ. τήρηση εκ μέρους της αντιπολίτευσης των νόμων του πολέμου μέσω οργανωμένων ενόπλων δυνάμεων υπό κεντρική εξουσία δ. η ύπαρξη εκείνων των συνθηκών που καθιστούν απαιτητό από τα τρίτα κράτη να καθορίσουν τη στάση τους απέναντι στη σύρραξη μέσω της αναγνώρισης εμπόλεμης κατάστασης.

τρίτα κράτη υποχρεούνταν να τηρήσουν στάση ουδετερότητας⁶, εφόσον επέλεγαν να μην καταστούν σύμμαχοι μίας από τις εμπόλεμες πλευρές.

Πρόδρομο της αναγνώρισης του δόγματος της εμπόλεμης κατάστασης αποτέλεσαν οι Ισπανικοί Αποικιακοί Πόλεμοι (1810-1823). Η στάση της ουδετερότητας που υιοθέτησαν οι ΗΠΑ και αργότερα η Μ. Βρετανία, έναντι της σύρραξης, ανάμεσα στην αποικιοκρατική δύναμη και τις επαναστατημένες αποικίες και ο χαρακτηρισμός της σύρραξης ως *εμφύλιος πόλεμος*, αποτέλεσαν τα σπέρματα του δόγματος της εμπόλεμης κατάστασης και οδήγησαν στην αναγνώριση των αποικιών ως εμπόλεμα μέρη⁷.

Ωστόσο, η εδραίωση του δόγματος της εμπόλεμης κατάστασης ως ρυθμιστή των σχέσεων των τρίτων χωρών και των αντιμαχόμενων πλευρών, επήλθε με τον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο (1861-1865), ο οποίος προκλήθηκε κατόπιν της επιθυμίας για απόσχιση των Νότιων Πολιτειών (Συμπολιτεία), λόγω της διαμάχης τους με τις Βόρειες Πολιτείες (Ένωση) για το θεσμό της δουλείας.

Η Ένωση, αφενός δεν επιθυμούσε την αναγνώριση νομικού *status* στο Νότο από τρίτα κράτη ως εμπόλεμου μέρους, αφετέρου δε, είχε συμφέρον να αναγνωριστεί η σύρραξη ως εμπόλεμη κατάσταση, προκειμένου να επιβάλλει ναυτικό αποκλεισμό σε λιμάνια του Νότου⁸.

Εν τέλει η Συμπολιτεία θεωρήθηκε από την Ένωση και τις ευρωπαϊκές δυνάμεις ως εμπόλεμο μέρος. Ειδικότερα, η Μ. Βρετανία προέβη σε αναγνώριση της Συμπολιτείας ως εμπόλεμου μέρους στην εσωτερική σύρραξη, ενώ η Γαλλία υιοθέτησε

⁶ Le Mon Christofer J., 'Unilateral intervention by invitation in civil wars: The effective control test tested', *International law and politics*, ο.π σελ. 748.

⁷ Lieblich Elian, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*. ο.π σελ. 156. Ο Πρόεδρος Madison επικαλέστηκε την Πράξη Ουδετερότητας (1794), η οποία καθιστά παράνομο για έναν Αμερικανό να διεξάγει πόλεμο κατά κράτους, με το οποία οι ΗΠΑ έχουν ειρηνικές σχέσεις. Και η Μ. Βρετανία αναγνωρίζοντας το δόγμα εμπόλεμης κατάστασης προειδοποίησε τους πολίτες της να μην καταταγούν στις ένοπλες δυνάμεις κανενός των μερών.

⁸ Lieblich Elian, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*. ο.π σελ.164. Το δόγμα της εμπόλεμης κατάστασης αναπτύχθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ στις υποθέσεις που αφορούσαν στα Λάφυρα Πολέμου του 1862 (Prize Cases), οπότε και το Δικαστήριο αποφάνθηκε υπέρ της *de facto* ύπαρξης του δόγματος εμπόλεμης κατάστασης και ως εκ τούτου ως συνταγματικού του αποκλεισμού των λιμανιών του Νότου από τον Πρόεδρο Λίνκολν. Σελ.164.

ουδετερότητα. Η Ρωσία, Αυστρο-ουγγαρία και Γερμανία, λόγω της αποδοκιμασίας προς τα επαναστατικά κινήματα, αλλά και λόγω ιδίων συμφερόντων αρνήθηκαν την αναγνώριση οποιουδήποτε καθεστώτος στη Συμπολιτεία.

Ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος αποτέλεσε την τελευταία περίπτωση αναγνώρισης του δόγματος της εμπόλεμης κατάστασης σε εσωτερική σύρραξη.

Το 1919 με την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ) εισήχθη στο Άρθρο 12 του Συμφώνου ΚτΕ μια υποχρεωτική διαδικασία διευθέτησης των διαφορών και προβλέφθηκε η υπό όρους προσφυγή σε πόλεμο. Λίγα χρόνια αργότερα με το Σύμφωνο των Παρισίων (ή Σύμφωνο Kellogg-Briand, 1928) καθιερώθηκε μια σταδιακή περιστολή της προσφυγής στη χρήση βίας, καθώς αποκηρύχθηκε ο πόλεμος ως μέσο άσκησης κρατικής πολιτικής και εξαγγέλθηκε η αρχή ότι τα κράτη πρέπει να επιλύουν με ειρηνικό τρόπο τις διαφορές τους. Περαιτέρω διαμορφώθηκαν κανόνες που επέτρεπαν την προσφυγή στη χρήση βίας σε ειδικές περιπτώσεις (πχ. σε περίπτωση νόμιμης άμυνας).⁹

Κατά την εποχή του Μεσοπολέμου, η περιορισμένη νομική οριοθέτηση των θεμάτων του πολέμου επηρέασε το ζήτημα της επέμβασης στις εσωτερικές συρράξεις.

Η μεγαλύτερη μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη που προηγήθηκε της ίδρυσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και σηματοδότησε το “τέλος εποχής”, υπήρξε ο Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος 1936-1939¹⁰.

Καινοτομία εν προκειμένω συνιστούσε το γεγονός ότι ήταν η πρώτη εσωτερική σύρραξη, στην οποία η παραδοσιακή εφαρμογή του δόγματος της εμπόλεμης κατάστασης τέθηκε πλέον στο περιθώριο, ενώ οι συλλογικές διεθνείς αντιδράσεις διαδραμάτισαν ουσιαστικό ρόλο.

Η δυναμική αυτή εκφράστηκε με διλήμματα που γεννήθηκαν σε ό,τι αφορά στην επέμβαση με συναίνεση. Το ένα ρεύμα που διαμορφώθηκε αφορούσε στον

⁹ Cassese Antonio, *International Law*, ο.π σελ. 354.

¹⁰ Ο Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος ξέσπασε μετά τη δολοφονία του ηγέτη της δεξιάς, Jose Sotelo, καθώς προκάλεσε την επανάσταση των στρατιωτικών δυνάμεων. Ο στρατηγός Franco υποστηριζόμενος από τη μεσαία τάξη, τους αριστοκράτες, τους γαιοκτήμονες, τους βιομήχανους και το στρατό, αποκαλούμενοι ως Εθνικιστές, ανέλαβε μια μάχη κατά των Ρεπουμπλικάνων, υποστηριζόμενοι από αγρότες και εργάτες. Οι μεν αποκαλούσαν τον αγώνα ως μάχη κατά του κομμουνισμού, οι δε ως μάχη κατά της φασιστικής απειλής.

απόλυτο σεβασμό της αρχής της αυτοδιάθεσης και την τήρηση ουδετερότητας στα πλαίσια της περιστολής της χρήσης βίας, ενώ το δεύτερο υποστήριζε την προνομιακή αντιμετώπιση των αναγνωρισμένων κυβερνήσεων¹¹.

Υπό το πρίσμα της ως άνω διαμορφωθείσας κατάστασης, ο εξαιρετικός χαρακτήρας του Ισπανικού Εμφύλιου Πολέμου καταδείχθηκε από την υπογραφή εκ μέρους ενός σημαντικού αριθμού κρατών της Συμφωνίας της μη Επέμβασης¹², απαγορεύοντας στα κράτη να επέμβουν υπέρ της κυβέρνησης ή υπέρ των επαναστατών.

Ο πρωτοφανής χαρακτήρας της Συμφωνίας δημιούργουσε πλέον ένα συλλογικό πλαίσιο για την εν γένει στάση τρίτων κρατών σε εσωτερικές συρράξεις, αντιμετωπίζοντας ως αυτονόητη μια προσέγγιση προς το δίκαιο των μη διεθνών χαρακτήρα συρράξεων και την επέμβαση με συναίνεση σε αυτές.

Από νομικής άποψης, η εν λόγω Συμφωνία υποδήλωνε την βούληση των κρατών να αναπτύξουν την στάση ουδετερότητας, δίχως να προβαίνουν σε αναγνώριση των δικαιωμάτων των εμπολέμων σε οποιαδήποτε από τα αντιμαχόμενα μέρη ή να επεμβαίνουν υπέρ ενός εξ αυτών, ακόμη και της κατεστημένης κυβέρνησης.

Παρόλο που εν τέλει η Συμφωνία δεν κατάφερε να αποτρέψει την επέμβαση υπέρ της μιας ή της άλλης πλευράς, εν τούτοις δεν αποστερείται του πνεύματος της καινοτομίας που την διακατείχε.

1.2 Το καθεστώς του Χάρτη ΗΕ ως νομική βάση για στρατιωτική επέμβαση ξένης δύναμης σε μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη

¹¹ Lieblich Eliav, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*, ο.π σελ. 214-215. Η Γερμανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία απέστειλαν δυνάμεις υπέρ των Εθνικιστών κατόπιν συναίνεσης αυτών, ενώ η Γαλλία και η Μ. Βρετανία υιοθέτησαν αρχικά ουδέτερη στάση. Η ΕΣΣΔ και σε λιγότερη έκταση το Μεξικό και η Γαλλία εν τέλει, απέστειλαν βοήθεια στους Ρεπουμπλικάνους.

¹² ο.π σελ. Η Συμφωνία που υπογράφηκε το 1936 υπήρξε πρωτοβουλία της Γαλλίας και της Μ. Βρετανίας και περιείχε όρους αποχής από οποιαδήποτε επέμβαση άμεση ή έμμεση σε ισπανικά εδάφη. Άλλες είκοσι επτά κυβερνήσεις προέβησαν σε όμοιες δηλώσεις. Στη Συμφωνία προσχώρησε και η Γερμανία και Ιταλία διατυπώνοντας επιφύλαξη ως προς το θέμα της καθολικής αποχής από την επέμβαση, πλην όμως οι δύο χώρες δεν τήρησαν τις δεσμεύσεις τους. Η Πορτογαλία δε, η οποία αποζητούσε τρόπο να εμπλακεί στον ισπανικό εμφύλιο δήλωσε ότι η αναγνώριση των μερών ως εμπόλεμων δεν συνιστά επέμβαση.

Στο σύγχρονο διεθνές δίκαιο αποτελεί συχνό φαινόμενο η ένοπλη επέμβαση από ξένες στρατιωτικές δυνάμεις, κατόπιν πρόσκλησης ή συναίνεσης της κυβέρνησης ενός κράτους, που αντιμετωπίζει εσωτερικού χαρακτήρα σύρραξη.

Ωστόσο, ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, λειτουργώντας ως ορόσημο στη διαμόρφωση νέων παραμέτρων στη διακρατικές σχέσεις, εισήγαγε την απαγόρευση της απειλής ή χρήσης βίας και, ταυτόχρονα, θέσπισε την αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, με το άρθρα 2 (4) και (7) αντίστοιχα.

Κατόπιν τούτου, δύναται η ένοπλη επέμβαση ενός κράτους να λάβει χώρα εντός του εύρους των ανωτέρω κανόνων του Χάρτη ΗΕ, μετά από συναίνεση του ευρισκόμενου σε εσωτερική σύρραξη κράτους;

Πριν απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, κρίνεται απαραίτητο να προηγηθεί ανάλυση των προαναφερόμενων αρχών που εισάγει ο Χάρτης ΗΕ και η νομολογιακή επιβεβαίωσή τους, προκειμένου να διαφανεί, εάν εντός του πλαισίου σεβασμού και τήρησής τους μπορεί να αναπτυχθεί η θεωρία της επέμβασης με συναίνεση.

1.2.1 Το Άρθρο 2 (4) του Χάρτη ΗΕ

Στο άρθρο 2 (4) του Χάρτη ορίζεται ότι: *“ Όλα τα Μέλη θα απέχουν στις διεθνείς τους σχέσεις από την απειλή ή χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους ή κατά οποιοδήποτε τρόπο ασυμβίβαστο με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών”*.

Η ανωτέρω διάταξη εισάγει με απόλυτο τρόπο μια γενική απαγόρευση της απειλής ή χρήσης βίας και παράλληλα έχει αποκτήσει εθιμικό χαρακτήρα, γεγονός που αποδέχθηκαν, τόσο το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση Nicaragua,¹³ όσο και η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission, ILC), η οποία κατά τη διαδικασία κωδικοποίησης του δικαίου των συνθηκών¹⁴, χαρακτήρισε τον εν λόγω

¹³ ICJ Reports, Nicaragua case 1986, σελ.14.

¹⁴ Reports of the International Law Commission to the General Assembly, 21 U.N. GAOR Supp. No. 9, pt. II, U.N. Doc. A/6309/Rev.I (1966), Άρθρο 50 (που τελικά έγινε Άρθρο 53) : "the law of the Charter concerning the prohibition of the use of force in itself constitutes a conspicuous example of a rule in international law having the character of jus cogens". Πιο πρόσφατα το 2001 κατά τη σύνταξη του προσχεδίου άρθρων για Ευθύνη Κρατών (State Responsibility) Rep. of the Int'l Law Comm'n, 53d Sess., Apr. 23-June 1, July 2-Aug.

κανόνα ως *ius cogens*¹⁵, ο οποίος δημιουργεί υποχρεώσεις *erga omnes*, δηλαδή στο σύνολο της διεθνούς κοινότητας.

Από το εν λόγω άρθρο προκύπτει, ότι ο κανόνας της απαγόρευσης χρήσης βίας αφορά μόνο στις διακρατικές σχέσεις.

Ως εκ τούτου, η χρήση βίας είναι επιτρεπτή στο εσωτερικό ενός κράτους στο πλαίσιο καταστολής εξέγερσης εναντίον της νόμιμης κυβέρνησης. Εξαιρέση αποτελεί η χρήση βίας που ασκείται από μία κυβέρνηση και σκοπό έχει να στερήσει από τον λαό-φορέα του δικαιώματος αυτοδιάθεσής του-την άσκηση αυτού¹⁶.

Ακολουθώντας, σύμφωνα με ρητές διατάξεις του Χάρτη ΗΕ, ο ως άνω κανόνας της απαγόρευσης χρήσης βίας επιδέχεται ως εξαιρέσεις, την άσκηση του δικαιώματος άμυνας, ατομικής ή συλλογικής (Άρθρο 51) και τη χρήση βίας κατόπιν εξουσιοδότησης του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ (κεφάλαιο VII).

Ως εκ τούτου, η μονομερής στρατιωτική επέμβαση, που δεν εμπίπτει στις ως άνω εξαιρέσεις, αποτελεί *prima facie* παραβίαση του κανόνα μη χρήσης βίας. Ωστόσο, το δικαίωμα χρήσης βίας ξένων δυνάμεων, ύστερα από συναίνεση της κυβέρνησης ενός κράτους για την καταστολή επαναστατικών δυνάμεων στο εσωτερικό της, παρόλο που δεν αποτυπώνεται στις εξαιρέσεις που θεσπίζει ο Χάρτης, καθίσταται καταρχήν αποδεκτό ως απορρέον από το εθιμικό δίκαιο¹⁷, μη συγκρουόμενο με τον καθολικό κανόνα απαγόρευσης αυτής, όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 2 (4) του Χάρτη ΗΕ για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

10, 2001, at 283, U.N. Doc. A/56/10, GAOR, 56th Sess., Supp. No. 10 (2001). "it is generally agreed that the prohibition of aggression is to be regarded as peremptory".

¹⁵ Άρθρο 53 Vienna Convention on the Law of Treaties (1969) [a *ius cogens* norm] is a norm accepted and recognized by the international community of States as a whole as a norm from which no derogation is permitted and which can be modified only by a subsequent norm of general international law having the same character.

¹⁶ GA Res. 2625 (1970) "Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations".

¹⁷ Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος & Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ.699.

1.2.2 Το Άρθρο 2 (7) του Χάρτη ΗΕ

Στο άρθρο 2 (7) του Χάρτη ορίζεται ότι: *“Ουδεμία διάταξη του Χάρτη θα παρέχει το δικαίωμα στα ΗΕ να επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους ή θα υποχρεώνει τα Μέλη να υποβάλλουν παρόμοια ζητήματα προς διακανονισμό σύμφωνα με το Χάρτη. Η αρχή αυτή εντούτοις δεν θα παρεμποδίζει την εφαρμογή εξαναγκαστικών μέτρων κατά το Κεφάλαιο VII.”*

Αρχικά, η απαγόρευση της ένοπλης επέμβασης στις εμφύλιες αναταραχές εκφράστηκε μέσω των Ψηφισμάτων της Γενικής Συνέλευσης (ΓΣ) του ΟΗΕ και συγκεκριμένα με το Ψήφισμα 375 (1949)¹⁸ (On the Rights and Duties of States), σύμφωνα με το οποίο κάθε κράτος υποχρεούται να απέχει από την επέμβαση στις εσωτερικές ή εξωτερικές υποθέσεις ενός κράτους. Κάθε κράτος δε, οφείλει να απέχει από την υπόθαλψη εμφύλιων διαμαχών στην εδαφική κυριαρχία άλλου κράτους, καθώς και να εμποδίζει την οργάνωση, εντός της επικράτειάς του, δραστηριοτήτων που υποδαυλίζουν τέτοιου είδους εμφύλιες διαμάχες.

Ακολούθως, το Ψήφισμα 2131 (1965)¹⁹ της ΓΣ του ΟΗΕ εμπεριείχε παρόμοιο περιεχόμενο, υπερτονίζοντας τη μη ύπαρξη δικαιώματος ενός κράτους να επεμβαίνει για οποιοδήποτε λόγο στις εσωτερικές ή εξωτερικές υποθέσεις άλλου κράτους.

Ιδιαίτερη μνεία όσον αφορά στην απαγόρευση χρήσης βίας στις εμφύλιες συρράξεις εμπεριέχεται στο Ψήφισμα 2625 (1970)²⁰ (Declaration on Friendly Relations Resolution), στο οποίο προστίθεται η υποχρέωση της μη υποδαύλισης, μη οικονομικής ενίσχυσης, μη παρακίνησης ή υπόθαλψης επαναστατικών, τρομοκρατικών ή ενόπλων

¹⁸ GA Res. 375 (1949). Art.3 : Every State has the duty to refrain from intervention in the internal or external affairs of any other State. Art.4 : Every State has the duty to refrain from fomenting civil strife in the territory of another State, and to prevent the organization within its territory of activities calculated to foment such civil strife..”

¹⁹ GA Res. 2131 (1965) “No state has the right to intervene directly or indirectly, for any reason whatever, in the internal or external affairs of any other state”.

²⁰ GA Res. 2625 (1970) ο.π. “Every State has the duty to refrain from organizing, instigating, assisting or participating in acts of civil strife or terrorist acts in another State or acquiescing in organized activities within its territory directed towards the commission of such acts, when the acts referred to in the present paragraph involve a threat or use of force”.

δραστηριοτήτων, οι οποίες αποσκοπούν στην βίαιη ανατροπή του καθεστώτος άλλου κράτους, καθώς και της υποχρέωσης της μη επέμβασης σε εμφύλια σύρραξη άλλου κράτους.

Τέλος, με το Ψήφισμα 36/103 (1981)²¹ (Declaration on the Inadmissibility of Intervention and Interference in the Internal Affairs of States) αποτυπώνεται ρητά η υποχρέωση των κρατών να απέχουν από την ένοπλη επέμβαση και στρατιωτική κατοχή ή από οποιαδήποτε μορφή επέμβασης, άμεσης ή έμμεσης, που απευθύνεται σε άλλο κράτος ή κράτη ή οποιαδήποτε μορφή πολιτικής ή οικονομικής επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις άλλου κράτους.

Σαφώς προκύπτει ότι σε κανένα από τα προαναφερόμενα κείμενα ή τη διάταξη του άρθρου 2 (7) του Χάρτη ΗΕ, δεν αποτυπώνεται, ως εξαίρεση της αρχής της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, η συναίνεση της κυβέρνησης, η οποία αίρει τον άδικο χαρακτήρα της επέμβασης. Ωστόσο, η ύπαρξη εθιμικού κανόνα είναι αυτή που καθιστά τη συναίνεση ως το καθοριστικό στοιχείο του χαρακτήρα της επέμβασης.

1.2.3 Η νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου για στρατιωτική επέμβαση ξένων δυνάμεων στο εσωτερικό των κρατών

Η επιβεβαίωση της αρχής της μη χρήσης βίας και της αρχής της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, ως υποδηλωτικών εθιμικού δικαίου, επήλθε και σε νομολογιακό επίπεδο διά του Διεθνούς Δικαστηρίου, ειδικότερα δε, αποτυπώθηκε στις αποφάσεις για τις Στρατιωτικές και Παραστρατιωτικές Δραστηριότητες εντός και κατά της Νικαράγουα (1986)²² και τις Ένοπλες Δραστηριότητες στο Έδαφος του Κονγκό (2005)²³.

²¹ GA Res. 36/103 (1981) "...The duty of a State to refrain from armed intervention, subversion, military occupation or any other form of intervention and interference, overt or covert, directed at another State or group of States, or any act of military, political or economic interference in the internal affairs of another State, including acts of reprisal involving the use of force.."

²² ICJ Reports Nicaragua case ο.π Το 1984 η Νικαράγουα προσέφυγε στο ΔΔ κατά των ΗΠΑ με αίτημα να καταδικαστούν οι ΗΠΑ, καθότι ενισχύοντας υλικά και ηθικά τους αντικαθεστωτικούς contras κατά της

Στην υπόθεση Nicaragua το Δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει στα ερωτήματα, αφενός, εάν η χρήση βίας εκ μέρους των ΗΠΑ κατά της κυβέρνησης της Νικαράγουα συνιστά παραβίαση του άρθρου 2 (4) του Χάρτη ΗΕ, αφετέρου δε, κατά πόσο η υποστήριξη των στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δραστηριοτήτων των *contras* συνιστούν παράνομη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Νικαράγουα ή μπορούν να δικαιολογηθούν στα πλαίσια άσκησης του δικαιώματος συλλογικής άμυνας για την προστασία της Κόστα Ρίκα, της Ονδούρας και του Ελ Σαλβαδόρ, έναντι των οποίων η Νικαράγουα εφάρτετο να είχε εξαπολύσει διασυνοριακές επιδρομές.

Το Δικαστήριο, αρχικά διαπίστωσε την κωδικοποίηση του εθιμικού δικαίου της απαγόρευσης της χρήσης βίας στο άρθρο 2 (4) του Χάρτη ΗΕ, ενώ, ως προς την αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, υποστήριξε ότι η απαγόρευση αφορά σε ζητήματα, όπως την επιλογή πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού συστήματος και την διαμόρφωση εξωτερικής πολιτικής. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, επί των θεμάτων αυτών η αρχή της κυριαρχίας επιτρέπει σε κάθε κράτος να αποφαινεται ελεύθερα, ενώ η επέμβαση επ' αυτών είναι παράνομη, όταν χρησιμοποιούνται μέσα επιβολής (*constraint*)²⁴.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ότι οι ΗΠΑ είχαν διαπράξει *prima facie* παραβίαση της αρχής της μη επέμβασης μέσω της οργάνωσης στην πράξη ή επιπλέον και της ενθάρρυνσης της οργάνωση ένοπλων τμημάτων για εισβολή στην εδαφική επικράτεια ξένου κράτους και της συμμετοχής σε πράξεις εμφύλιας διαμάχης εντός τρίτου κράτους. Επιπλέον, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η εκπαίδευση των *contras* και ο εφοδιασμός τους με όπλα, έστω κι αν και δεν συνιστούσε χρήση βίας, εντούτοις αποτελούσε κατάφωρη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Νικαράγουα.

νόμιμης κυβέρνησης της Νικαράγουα και τοποθετώντας νάρκες στην αιγιαλίτιδα ζώνη της χώρας, παραβίαζαν τις αρχές της μη χρήσης βίας και της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών.

²³ ICJ Reports Congo v. Uganda (2005). Το 1999 η Δημοκρατία του Κονγκό προσέφυγε στο ΔΔ κατά της Ουγκάντας κατηγορώντας την για διεξαγωγή ένοπλων επιθετικών δραστηριοτήτων στο έδαφος του Κονγκό κατά τη διάρκεια εμφυλίου πολέμου στη χώρα, παραβιάζοντας τις διατάξεις του Χάρτη ΗΕ περί απαγόρευσης χρήσης βίας και μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους.

²⁴ Ρούκουνας, Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011 σελ. 63.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό ότι η πρόσκληση από την πλευρά των επαναστατών μπορούσε να δικαιολογήσει εξωτερική βοήθεια, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός της αποδοχής, ως δεδομένης και αυτονόητης, της αρχής ότι είναι επιτρεπτή η επέμβαση με τη συναίνεση της κυβέρνησης²⁵.

Το Δικαστήριο κατέληξε ότι παρόλο που δεν ήταν απαραίτητο να αποδειχθεί ότι η επιδίωξη των ΗΠΑ ήταν η ανατροπή της κυβέρνησης της Νικαράγουα, ωστόσο στο διεθνές δίκαιο, εάν ένα κράτος με σκοπό τον εξαναγκασμό ενός άλλου κράτους, υποστηρίζει και βοηθά ένοπλα τμήματα, των οποίων στόχος είναι η ανατροπή της κυβέρνησης του δεύτερου, αυτή η πράξη συνιστά επέμβαση, έστω κι αν ο πολιτικός σκοπός του παρέχοντος υποστήριξη κράτους δεν ήταν αυτός²⁶.

Συνακολούθως, στην υπόθεση *Congo v. Uganda*, το Κονγκό κατηγόρησε την Ουγκάντα για επίθεση και παραβίαση της αρχής της απαγόρευσης χρήσης βίας, καθώς και για παραβίαση της αρχής της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, στην οποία περιλαμβάνεται η αποχή από την παροχή οποιασδήποτε βοήθειας στα μέρη ενός εμφυλίου πολέμου που διεξάγεται σε άλλο κράτος.

Με τους ισχυρισμούς που προέβαλε η κυβέρνηση της Ουγκάντας, παραδέχθηκε μεν την παροχή βοήθειας στα ένοπλα τμήματα της αντιπολίτευσης (Movement for the Liberation of Congo, MLC), πλην όμως ισχυρίστηκε ότι δεν συνιστούσε τέτοιο βαθμό υποστήριξης ούτως ώστε να ισοδυναμεί με την ανατροπή της κυβέρνησης του Κονγκό ή να οδηγήσει σε κατάληψη εδαφών. Αντίθετα, οι ενέργειες αυτές της Ουγκάντα αποτελούσαν νόμιμη άμυνα, καθώς το Κονγκό υπέθαλπε ενέργειες επαναστατικών ομάδων στο έδαφός του, που στρέφονταν κατά της κυβέρνησης της πρώτης²⁷. Επιπλέον, η Ουγκάντα ισχυρίστηκε ότι τα στρατεύματά της βρίσκονταν στο έδαφος του Κονγκό με την συναίνεση της κυβέρνησης της χώρας²⁸.

²⁵ ICJ Reports Nicaragua case ο.π παρ. 246 “...Indeed it is difficult to see what would remain of the principle of non intervention in international law if intervention, **which is already allowable at the request of the government of a State**, were also to be allowed at the request of the opposition...”

²⁶ ICJ Reports Nicaragua case ο.π παρ. 241.

²⁷ ICJ Reports Congo v. Uganda ο.π παρ.41.

²⁸ ICJ Reports Congo v. Uganda παρ.92-105.

Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τον εθιμικό χαρακτήρα της αρχής της μη επέμβασης, όπως αποτυπώθηκε στο κείμενο της Διακήρυξης των Φιλικών Σχέσεων (Declaration on Friendly Relations)²⁹, ενώ υποστήριξε, ότι οι ενέργειες της Ουγκάντας δεν ενέπυταν στο πεδίο της νόμιμης άμυνας, αλλά η εκπαίδευση και στρατιωτική βοήθεια στο MLC συνιστούσε παράνομη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις του Κονγκό και στον εμφύλιο πόλεμο που μαινόταν.

Το Δικαστήριο κατέρριψε το προβληθέν εκ μέρους της Ουγκάντας επιχείρημα περί συναίνεσης της κυβέρνησης του Κονγκό για παραμονή των στρατευμάτων της στο έδαφός του, στοιχειοθετώντας με τον τρόπο αυτό το δικαίωμα ανάκλησης αυτής.

Επιπλέον, το Δικαστήριο κατέληξε, ότι η Ουγκάντα παραβίασε την εθνική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του Κονγκό και το μέγεθος και η διάρκεια της στρατιωτικής συνδρομής των δυνάμεών της στα ένοπλα τμήματα των επαναστατών συνιστούν παραβίαση του άρθρου 2 (4) Χάρτη ΗΕ.

Οι εν λόγω αποφάσεις έχουν ειδικό βάρος όσον αφορά στην ερμηνεία της επέμβασης με συναίνεση της κυβέρνησης του κράτους.

Στην υπόθεση Nicaragua το Δικαστήριο επεσήμανε ότι τα κράτη έχουν το δικαίωμα να διατηρούν τα εδάφη τους άνευ ξένης επέμβασης και ταυτόχρονα διατηρούν το δικαίωμα να συναινούν σε επέμβαση, η οποία χωρίς τη συναίνεσή τους θα συνιστούσε παραβίαση της ανεξαρτησίας τους³⁰. Αξίζει να τονισθεί ότι στην απόφαση του Δικαστηρίου, η αποδοχή ως δεδομένης της συναίνεσης της κυβέρνησης για επέμβαση στο έδαφός της-σε αντιδιαστολή με τη μη ύπαρξη δικαιώματος εκ μέρους των επαναστατών- δε συνοδεύεται από ποιοτικά κριτήρια του χαρακτήρα της επέμβασης με συναίνεση.

Στην υπόθεση δε Congo v. Uganda, το Δικαστήριο, αφενός μεν αποδέχθηκε το γεγονός ότι ένα κράτος δύναται να συναινέσει στην παρουσία ξένων στρατευμάτων στο

²⁹ GA Res. 2625 (1970) ο.π.

³⁰ Fox Gregory H., «*Intervention by invitation*», *Wayne State University Law School, Legal Studies Research Paper Series No. 2014-04* http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2407539. σελ. 7.

έδαφός του, αφετέρου έδωσε έμφαση στη διατήρηση του δικαιώματος να ανακαλέσει αυτήν την συναίνεση³¹.

1.3 Συναίνεση και νόμιμος χαρακτήρας της επέμβασης σε κράτος ευρισκόμενο σε μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη

Το θέμα της επέμβασης τρίτης δύναμης σε εσωτερικού χαρακτήρα σύρραξη και η συναίνεση, ως στοιχείο που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για την απόδοση νομιμότητας σ' αυτήν την ενέργεια, απασχόλησε την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (ILC), το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου (Institut de Droit International), αλλά και τους θεωρητικούς του διεθνούς δικαίου, οι οποίοι αποπειράθηκαν να εντάξουν την επέμβαση με συναίνεση εντός των πλαισίων των κανόνων του διεθνούς δικαίου.

1.3.1 Η θέση της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου

Την αποτύπωση της εθιμικού δικαίου αρχής της παροχής συναίνεσης, ως στοιχείου που αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης της επέμβασης, πραγματοποίησε η *ILC*.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Σχεδίου της ILC στα πλαίσια κωδικοποίησης των Κανόνων για τη Διεθνή Ευθύνη των Κρατών (International Law Commission's articles on State Responsibility)³², η έγκυρη συναίνεση από ένα κράτος για την διάπραξη μίας συγκεκριμένης πράξης από άλλο κράτος, αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης στα πλαίσια που αυτή η πράξη εντάσσεται εντός του εύρους της συναίνεσης.

³¹ ICJ Reports Congo v. Uganda ο.π παρ.42-54.

³² ILC Draft Articles on State Responsibility, Rev. 1, 26 July 2001. Article 20: "Valid consent by a State to the commission of a given act by another State precludes the wrongfulness of that act in relation to the former State to the extent that the act remains within the limits of that consent".

Κατ' ουσίαν, η ανωτέρω διάταξη αποτελεί την κωδικοποίηση της αρχής *volenti non fit injuria*³³, με την προϋπόθεση, ότι η πράξη εντάσσεται στα όρια της δοθείσας συναίνεσης.

Η συναίνεση αποτελεί βασικό συστατικό όρο της νομιμότητας της πράξης, η οποία άνευ συναίνεσης θα συνιστούσε παραβίαση διεθνών κανόνων.

Ωστόσο, ο έγκυρος χαρακτήρας της συναίνεσης είναι αυτός που προσδίδει το ιδιαίτερο νόημα στην ύπαρξη αυτής.

Ως εκ τούτου, η συναίνεση λογίζεται ως έγκυρη, όταν η πρόσκληση στρατευμάτων τρίτου κράτους, από ένα άλλο κράτος εντός της εδαφικής του επικράτειας, είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης του δεύτερου και όχι προϊόν εξαναγκασμού. Μία κατεστημένη κυβέρνηση, αντιμετωπίζουσα την άμεση απειλή της εσωτερικής σύρραξης και φοβούμενη ταυτόχρονα μία ξένη επέμβαση, δε μπορεί να εξωθηθεί να αποδεχθεί μονομερή επέμβαση από το εξωτερικό³⁴. Η διατύπωση δε της συναίνεσης πρέπει να είναι ρητή και να μην αποτελεί απάντηση ενδεχόμενης υποθετικής ερώτησης για επέμβαση³⁵.

Η ILC θέτει ως παράδειγμα της επέμβασης με συναίνεση, την είσοδο στρατευμάτων ενός κράτους στην εδαφική επικράτεια άλλου, γεγονός το οποίο συνιστά παραβίαση της κυριαρχίας ενός κράτους και αποτελεί και επιθετική πράξη³⁶. Δεν αποτελεί σημείο αμφισβήτησης το γεγονός, ότι η παροχή της συναίνεσης αποτελεί λόγο άρσης του παράνομου χαρακτήρα αυτής της πράξης.

Όσον αφορά στη διάδραση της συναίνεσης με τους πρωτογενείς κανόνες της μη επέμβασης και της απαγόρευσης χρήσης βίας, η παροχή της έγκυρης συναίνεσης λειτουργεί ως συστατικό μέρος των πρωτογενών κανόνων, τους οποίους δε θεωρείται πως έχει παραβιάσει³⁷. Η πρωταρχική υποχρέωση τήρησης των ως άνω κανόνων

³³ Μια παράνομη πράξη παύει να είναι παράνομη, αν το μέρος του οποίου τα δικαιώματα εθίγησαν είχε προηγουμένως συναινέσει σ' αυτή.

³⁴ Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, Cambridge University Press 2014. σελ. 110.

³⁵ Crawford James, *The International Law Commission's Articles on State Responsibility*, Cambridge University Press, 2002, σελ. 164.

³⁶ (1979) YILC, vol II (Part Two) 110, παρ. 5.

³⁷ Crawford James, *The International Law Commission's Articles on State Responsibility*, ο.π 164.

εξακολουθεί να υφίσταται και να διέπει τις σχέσεις των κρατών. Εξαιρείται της υποχρέωσης αυτής μόνο η διεξαγωγή της συγκεκριμένης ενέργειας για την οποία παρέχεται η συναίνεση.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την ILC το ζήτημα της εγκυρότητας της συναίνεσης αφορά και στο υποκείμενο που είναι εξουσιοδοτημένο να δρά εξ ονόματος του κράτους.³⁸

Η νομιμότητα της κυβέρνησης, η οποία συναινεί, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της εγκυρότητας της συναίνεσης, καθώς μία νόμιμη κυβέρνηση είναι αυτή που εκφράζει την ανόθευτη λαϊκή βούληση. Η αμφισβήτηση επί του νόμιμου χαρακτήρα της κυβέρνησης καταδεικνύει και την εγκυρότητα της συναίνεσης, ώστε να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 20.

Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από την τελεολογική ερμηνεία του άρθρου, εξαιρούνται οι περιπτώσεις όπου η συναίνεση δόθηκε μετά την διάπραξη της ενέργειας. Η *ex post facto* συναίνεση προσβάλλει την εγκυρότητά της.

1.3.2 Η θέση του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου

Η άποψη του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου σχετικά με το ζήτημα της ξένης στρατιωτικής επέμβασης σε εσωτερικού χαρακτήρα συρράξεις, εκφράστηκε σε τρεις διαδοχικές Συνεδριάσεις, όπου υιοθετήθηκαν αντίστοιχα Ψηφίσματα, διά των οποίων καθορίστηκε το εύρος της νομιμότητας της επέμβασης με συναίνεση.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Ψηφίσματος στην Συνεδρίαση του Wiesbaden (1975) περί της “Αρχής της μη επέμβασης στους εμφυλίους πολέμους”, απαγορεύεται ρητά η επέκταση της εξωτερικής βοήθειας με τη μορφή αποστολής όπλων ή ενόπλων τμημάτων υπέρ οποιουδήποτε μέρους μιας μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξης, η εκπαίδευση στρατιωτικών τμημάτων, η παροχή οικονομικής βοήθειας ή

³⁸ ο.π

ακόμα και η αναγνώριση μίας πρώιμης προσωρινής κυβέρνησης, η οποία δεν έχει ακόμη αποκτήσει αποτελεσματικό έλεγχο στην εδαφική επικράτεια του κράτους³⁹.

Το Ψήφισμα, ως εμφύλιο πόλεμο, ορίζει μια μη διεθνή ένοπλη σύρραξη: α) μεταξύ της νόμιμης κυβέρνησης ενός κράτους και ενός ή περισσότερων επαναστατικών κινήματων, στόχος των οποίων είναι ανατρέψουν την κυβέρνηση ή την πολιτική, οικονομική ή κοινωνική τάξη του κράτους, ή να επιτύχουν την απόσχιση ή την αυτοδιοίκηση για οποιοδήποτε τμήμα του κράτους, β) μεταξύ δύο ή περισσότερων ομάδων που μάχονται για τον έλεγχο του κράτους σε περίπτωση απουσίας μίας κατεστημένης κυβέρνησης.

Το Ψήφισμα αναγνωρίζει ως εξαιρέσεις την παροχή ανθρωπιστικής, τεχνικής ή οικονομικής βοήθειας, η οποία δεν αναμένεται να συμβάλλει ουσιωδώς στην έκβαση του πολέμου, καθώς και οποιασδήποτε άλλης βοήθειας, κατόπιν εξουσιοδότησης ή σύστασης των ΗΕ συμβατή με το Χάρτη ΗΕ και τους κανόνες διεθνούς δικαίου.

Μετέπειτα, στο άρθρο 3 του σχεδίου εγγράφου που υιοθετήθηκε από το Ινστιτούτο το 2009 στη συνεδρίαση της Νάπολης, κατηγορηματικά καθορίστηκε, ότι το διεθνές δίκαιο δεν απαγορεύει οποιοδήποτε μέλος από την παροχή στρατιωτικής βοήθειας σε άλλο κράτος όταν αντιμετωπίζει μία κατάσταση που δεν συνιστά διεθνή ένοπλη σύρραξη, με την προϋπόθεση της συναίνεσης του τελευταίου⁴⁰.

³⁹ Institut de Droit International, Resolution, The Principle of Non-Intervention in Civil Wars, (Wiesbaden 1975) Article 2: Third States shall refrain from giving assistance to parties to a civil war which is being fought in the territory of another State. They shall in particular refrain from :a) sending armed forces or military volunteers, instructors or technicians to any party to a civil war, or allowing them to be sent or to set out b) drawing up or training regular or irregular forces with a view to supporting any party to a civil war, or allowing them to be drawn up or trained c) supplying weapons or other war material to any party to a civil war, or allowing them to be supplied d) giving any party to a civil war any financial or economic aid likely to influence the outcome of that war, without prejudice to the exception provided for in Article 3 (b) e) making their territories available to any party to a civil war, or allowing them to be used by any such party, as bases of operations or of supplies, as places of refuge, for the passage of regular or irregular forces, or for the transit of war material. The last mentioned prohibition includes transmitting military information to any of the parties f) prematurely recognizing a provisional government which has no effective control over a substantial area of the territory of the State in question.

⁴⁰ Institut de Droit International, Draft Resolution on 'Intervention by Invitation', Article 3 : '[i]nternational law does not prohibit any State from rendering military assistance to another State in a situation that does not amount to an international armed conflict, subject, however, to the latter's prior consent'.

Το Ψήφισμα που υιοθετήθηκε στη Ρόδο το 2011, επικαλείται στο προοίμιο το Ψήφισμα του Wiesbaden και προβαίνει σε μια αυστηρή προσέγγιση της αρχής της μη επέμβασης⁴¹.

Παρόλο που στο πρώτο άρθρο ο όρος *στρατιωτική βοήθεια* ορίζεται ως η αποστολή στρατευμάτων από ένα κράτος σε άλλο κατόπιν αιτήματος του δεύτερου- και αρχικά το εύρος του Ψηφίσματος θα αφορούσε στο ζήτημα της στρατιωτικής βοήθειας με συναίνεση σε όλες εν γένει τις μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις- εν τούτοις, τελικά περιορίζεται σε καταστάσεις εσωτερικών αναταραχών και εντάσεων, όπως ταραχές, μεμονωμένες πράξεις βίας και άλλες παρόμοιας φύσης πράξης συμπεριλαμβανομένων των τρομοκρατικών πράξεων, οι οποίες βρίσκονται κάτω από το όριο της μη διεθνούς ένοπλης σύρραξης, υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου II 1977⁴².

Ο Εισηγητής G. Hafner εξέφρασε την άποψη, ότι το ως άνω αναφερόμενο Ψήφισμα του 1975 δεν αντανάκλασε την πρακτική της εποχής του, αλλά αποτελούσε κανόνα *de lege ferenda* που δεν ανταποκρινόταν, ούτε στην πρακτική της δεδομένης χρονικής στιγμής, ούτε στη μετέπειτα πρακτική⁴³.

Σχετικά με το Ψήφισμα της Ρόδου, εκφράστηκαν προβληματισμοί για διάφορους λόγους, κυρίως ως προς το θέμα της αποτελεσματικότητας της εφαρμοστικότητάς του⁴⁴.

Ειδικότερα, όσον αφορά στην καταστολή εσωτερικών ταραχών, οι οποίες βρίσκονται κάτω από το όριο της εσωτερικής σύρραξης, τα κράτη διαθέτουν την ικανότητα να χειριστούν το θέμα με ίδια μέσα. Το κράτος δύναται να απευθύνει αίτημα σε χώρες με τις οποίες διατηρεί φιλικές σχέσεις, είτε για την προμήθεια εξοπλισμού που συμβάλλει στην αντιμετώπιση ταραχών, είτε για την αποδοχή βοήθειας από άμεσα διαθέσιμα στρατεύματα που βρίσκονται εντός της εδαφικής του

⁴¹ Rhodes session in 2011 'Military Assistance on Request'

⁴² Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977. Article 1 (2) : "This Protocol shall not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence and other acts of a similar nature, as not being armed conflict".

⁴³ Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, ο.π σελ. 108.

⁴⁴ ο.π σελ. 109.

επικράτειας, λόγω προγενέστερης συμφωνίας, είτε για εκτόξευση πυραύλων κατά τρομοκρατών που βρίσκονται σε απομονωμένη περιοχή. Το αίτημα για αποστολή ενόπλων τμημάτων δεν λαμβάνει χώρα ως απάντηση μεμονωμένων και σποραδικών πράξεων βίας, αλλά στο πλαίσιο επικείμενης εσωτερικής σύρραξης ή εσωτερικής σύρραξης που έχει μόλις αρχίσει.

Το είδος δε των μη διεθνών ενόπλων συρράξεων, που είναι και πιο πιθανό να προκαλέσουν πρόσκληση ξένων στρατευμάτων, είναι ακριβώς αυτές που βρίσκονται πάνω από το περιγραφόμενο όριο των εσωτερικών αναταραχών και εντάσεων.

1.3.3 Η θέση της θεωρίας

Η νομιμότητα της επέμβασης με συναίνεση αποτελεί αμφιλεγόμενο θέμα στους κύκλους των θεωρητικών. Η αρχή της μη επέμβασης και η αρχή της αυτοδιάθεσης αποτελούν τους δύο κύριους πυλώνες που διχάζουν τη θεωρία, ως προς την ύπαρξη κανόνα, που να επιτρέπει την παροχή στρατιωτικής βοήθειας στις κυβερνήσεις που μαστιζονται από εμφύλιο πόλεμο⁴⁵.

Η γενική απαγόρευση της στρατιωτικής βοήθειας προς τις κυβερνήσεις, των οποίων τα κράτη βρίσκονταν σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου ήταν ιδιαίτερα γνωστή στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου και, προφανώς, αποτελούσε απόπειρα να περιορίσει την έμμεση χρήση βίας από τις υπερδυνάμεις.

Οι υποστηρικτές της μίας άποψης επιχειρηματολογούν ότι η επέμβαση ακόμα και με τη συναίνεση της κυβέρνησης στερεί από το λαό το δικαίωμα να ρυθμίζει τις δικές του υποθέσεις και να καθορίζει το πολιτικό του μέλλον. Υποστηρίζουν ασφαλώς ότι το διεθνές δίκαιο εγγυάται το δικαίωμα εξέγερσης εναντίον της κυβέρνησης, με εξαίρεση την περίπτωση που οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης λαμβάνουν ήδη ξένη βοήθεια, ο λαός ασκεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ή υφίσταται ανάγκη προστασίας των υπηκόων στο εξωτερικό. Ωστόσο, η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι ουδέποτε υπήρξε

⁴⁵ Akande Dapo & Vermeer Zachary, «The airstrikes against Islamic State in Iraq and the alleged prohibition on military assistance to governments in civil wars», <http://www.ejiltalk.org/the-airstrikes-against-islamic-state-in-iraq-and-the-alleged-prohibition-on-military-assistance-to-governments-in-civil-wars/>

απαγορευτικός κανόνας στις κυβερνήσεις να αιτούνται ξένη βοήθεια κατά τη διάρκεια εσωτερικών συρράξεων.

Η πρώτη άποψη βασίζεται καταρχήν στο Ψήφισμα του *Wiesbaden* (1975), που διακηρύσσει την καθολική απαγόρευση της παροχής βοήθειας υπέρ οποιασδήποτε αντιμαχόμενης πλευράς σε εμφύλιους πολέμους, πλην ορισμένων εξαιρέσεων⁴⁶.

Υποστηρίζεται ότι είναι αμφίβολο, εάν ένα κράτος δύναται με την αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων να βοηθήσει νομίμως μία κυβέρνηση να καταστείλει επανάσταση⁴⁷. Όταν η ένταση στο εσωτερικό έχει κλιμακωθεί και συνιστά πλέον εμφύλια σύρραξη, υφίσταται η υποχρέωση μη επέμβασης, εφόσον δεν έχει δοθεί εξουσιοδότηση από τον ΟΗΕ ή από περιφερειακό οργανισμό, ακόμη κι αν συναινέσει η κυβέρνηση.

Η άποψη αυτή αποδέχεται ότι όταν μία εσωτερική σύρραξη λαμβάνει χώρα και ο έλεγχος του εδάφους του κράτους κατανέμεται μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών, απαγορεύεται οποιαδήποτε μορφή επέμβασης ή βοήθειας (εκτός της ανθρωπιστικής φύσεως).⁴⁸

Η τάση αυτή της θεωρίας δέχεται ότι εξαίρεση στον ως άνω κανόνα αποτελεί η περίπτωση που οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης λαμβάνουν ήδη ξένη βοήθεια⁴⁹ ή ο λαός ασκεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης⁵⁰. Επιπλέον δε από τους υποστηρικτές αυτής της θεωρίας διατυπώνεται και η άποψη της νόμιμης και επιτρεπτής χρήσης βίας και στην

⁴⁶ Βλ. παρ. 1.3.2 της παρούσας εργασίας.

⁴⁷ Doswald –Beck L., «The legal validity of military intervention by invitation of the government», *Oxford Journals*, *British Yearbook of international law* (1985) 56 (1) σελ. 193 “there is, at least, a very substantial doubt whether a State may validly assist another government to suppress a rebellion”.

⁴⁸ Akande Dapo & Vermeer Zachary, «The airstrikes against Islamic State in Iraq and the alleged prohibition on military assistance to governments in civil wars» ο.π *British Foreign Office policy document of 1984* (quoted in [1986] BYIL 616). “any form of interference or assistance is prohibited (except possibly of a humanitarian kind) when a civil war is taking place and control of the state’s territory is divided between warring parties”.

⁴⁹ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, Oxford University Press, 2008 σελ. 92. “ [i]f there is a civil war rather than mere internal unrest, it has come to be accepted that there is a duty not to intervene, even at the request of the government, in the absence of UN or regional authorization.... unless there has been prior foreign intervention against the government”.

⁵⁰ Payandeh Mehrdad, «The United Nations, military intervention and regime change in Libya», *Virginia Journal of International Law*, Vol. 52:355, No 2. σελ.360.

περίπτωση προστασίας των υπηκόων στο εξωτερικό, χωρίς βέβαια να επεκτείνεται αυτή η επέμβαση σε περαιτέρω διευθέτηση της εσωτερικής σύρραξης⁵¹.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Η προοδευτική δημιουργία του εθνικού κανόνα που προβλέπει ότι οι λαοί που βρίσκονται υπό αποικιοκρατία ή ξένη κατοχή και στερούνται δια της βίας το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, νομιμοποιούνται να χρησιμοποιήσουν ένοπλη βία, προκειμένου να επιτευχθεί η ικανοποίηση του δικαιώματός τους στην αυτοδιάθεση⁵², συνδέθηκε άμεσα με τη δυνατότητα βοήθειας τρίτων κρατών, τα οποία ισχυρίστηκαν ότι έχουν το δικαίωμα να υποστηρίξουν διά της χρήσης βίας αυτά τα κινήματα.

Η επέμβαση του τρίτου κράτους σ' αυτές τις περιπτώσεις ήταν συνιστώσα μίας τριμερούς σχέσης μεταξύ του αποικιακού κράτους, του λαού που ασκούσε δικαίωμα αυτοδιάθεσης και της ξένης δύναμης που επενέβαινε για λογαριασμό του. Ωστόσο, δεν έχει καταστεί γενικώς αποδεκτό, εάν η επέμβαση του τρίτου κράτους προς υπεράσπιση του λαού που ασκεί δικαίωμα αυτοδιάθεσης νομιμοποιεί τη χρήση βίας⁵³.

Αντίθετα, υφίσταται και μερίδα των μελετητών που υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει κανόνας του διεθνούς δικαίου, ο οποίος να απαγορεύει τη στρατιωτική βοήθεια προς τις νόμιμες κυβερνήσεις που αντιμετωπίζουν εσωτερική σύρραξη και το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από την ίδια την πρακτική των κρατών⁵⁴.

Η ανωτέρω άποψη διαφαίνεται ότι είναι συμβατή αφενός μεν με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου (ΔΔ) στην υπόθεση *Nicaragua*⁵⁵, όπου το Δικαστήριο θεώρησε ως δεδομένο το επιτρεπτό της επέμβασης, κατόπιν πρόσκλησης της κυβέρνησης, αφετέρου δε, με την απόφαση επί της υπόθεσης *Congo v. Uganda*, όπου το ΔΔ δεν αμφισβήτησε το δικαίωμα της Ουγκάντα να αποστείλει στρατεύματα στο

⁵¹ Corten Olivier, *The law against war: The prohibition on the use of force in contemporary international law*, Bloomsbury Publishment, 2010. σελ. 306 "...riposting to outside interference or protecting nationals, without extending to the settlement of internal strife."

⁵² Cassese Antonio, *International Law*, ο.π. σελ. 438-439.

⁵³ Payandeh Mehrdad, «The United Nations, military intervention and regime change in Libya», ο.π σελ. 360.

⁵⁴ Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, ο.π σελ.109.

⁵⁵ ICJ Reports *Nicaragua case* ο.π παρ.246. "...intervention is already allowable at the request of the government of a State.."

Κονγκό κατά τη διάρκεια εμφύλιας σύρραξης, κατόπιν συναίνεσης της κυβέρνησης του Κονγκό⁵⁶.

Επιπλέον, οι θεωρητικοί αυτής της τάσης επισημαίνουν, ότι και το ΣΑ των ΗΕ με το Ψήφισμα 387 (1976) διακηρύσσει το νόμιμο δικαίωμα κάθε κράτους στο πλαίσιο της άσκησης της κυριαρχίας του να αιτείται βοήθειας από άλλο ή άλλα κράτη⁵⁷.

Υποστηρίζουν επίσης ότι το ζήτημα εστιάζεται γύρω από το γεγονός, ότι ένα καθεστώς μπορεί να διαθέτει το νόμιμο δικαίωμα να καλέσει ξένη στρατιωτική βοήθεια, εάν πρόκειται για μια «κυβέρνηση», η οποία ασκεί *de facto* έλεγχο στην εδαφική της επικράτεια⁵⁸.

Επιπλέον δε, αυτό το ρεύμα των θεωρητικών εκφράζει προβληματισμό, ως προς το εάν δύναται να εξισωθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης με την διεξαγωγή εμφυλίου πολέμου. Δίχως να παραγνωρίζεται το δικαίωμα ενός λαού να διεκδικήσει τα δικαιώματά του, κάθε ένοπλη ομάδα που χρησιμοποιεί βία και στρέφεται κατά της κυβέρνησης προκαλώντας εσωτερική σύρραξη δε μπορεί να λογίζεται ότι αντιπροσωπεύει έναν λαό άνευ ετέρου και ότι ασκεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης υπέρ αυτού.

Εξάλλου, στο Ψήφισμα της ΓΣ του ΟΗΕ, το οποίο αφορούσε στην αποαποικιοποίηση, δεν γίνεται μνεία στη χρήση βίας⁵⁹. Ομοίως, το Ψήφισμα της ΓΣ 2105 (1965), παρόλο που αναγνωρίζει το νόμιμο αγώνα των λαών να ασκήσουν το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και καλεί όλα τα κράτη να συνεισφέρουν υλικά και ηθικά στον αγώνα των κινημάτων των υπό αποικιακού καθεστώτος κρατών, εν τούτοις δεν αναφέρει το δικαίωμα στρατιωτικής επέμβασης τρίτου κράτους⁶⁰. Επιπλέον δε και στο Ψήφισμα 2625 (1970), μολοντί δίνεται έμφαση στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης, αποσιωπάται εν τούτοις το δικαίωμα χρήσης βίας στο πλαίσιο της αυτοδιάθεσης⁶¹.

⁵⁶ ICJ Reports Congo v. Uganda παρ.42-54.

⁵⁷ SC Res 387 (1976), 'the inherent and lawful right of every State, in the exercise of its sovereignty, to request assistance from any other State or group of States'.

⁵⁸ Lieblich Eliav, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*, οπ σελ. 287.

⁵⁹ GA Res. 1514 (1960) 'The Declaration on the Granting of Independence to Colonial Peoples'.

⁶⁰ GA Res. 2105 (1965) 'Implementation of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples'.

⁶¹ GA Res. 2625 (1970) ο.π.

Ακολούθησαν βέβαια και Ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης, τασσόμενα υπέρ του ένοπλου αγώνα κατά της αποικιοποίησης, τα οποία δεν υιοθετήθηκαν με *consensus* και ήγειραν αντιδράσεις από τα δυτικά κράτη⁶².

Ως εκ τούτου, οι υποθέσεις της αποαποικιοποίησης δεν αποτελούν πειστικό επιχείρημα υπέρ της ξένης στρατιωτικής επέμβασης του λαού που ασκεί δικαίωμα αυτοδιάθεσης.

Τέλος, αυτή η μερίδα των θεωρητικών επισημαίνει το εξής παράδοξο. Το κράτος, στο πλαίσιο της άσκησης της κυριαρχίας του, δύναται να αναλάβει δράση για καταστολή επαναστάσεων εντός της επικράτειάς του· στην περίπτωση αυτή το κράτος μπορεί να προσκαλεί και ξένη βοήθεια, δίχως αυτή η επέμβαση να αντιβαίνει στην αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους. Αντίθετα, όταν η αναταραχή κλιμακώνεται σε εμφύλια σύρραξη, η στρατιωτική επέμβαση με τη συναίνεση της κυβέρνησης παραβιάζει την ανωτέρω αρχή του διεθνούς δικαίου⁶³.

II. Οριοθέτηση της επέμβασης με συναίνεση-Η διεθνής πρακτική και η δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ

2.1 Προϋποθέσεις του νόμιμου χαρακτήρα της επέμβασης με συναίνεση στις μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις

Λόγω του αμφιλεγόμενου χαρακτήρα της νομιμότητας της επέμβασης με συναίνεση στις μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις, κρίνεται απαραίτητη η συνδρομή προϋποθέσεων, που συντείνουν στη νομιμοποίησή της. Τις πηγές των προϋποθέσεων που καταδεικνύουν τη νομιμότητα της επέμβασης θα τις αναζητήσουμε στις βασικές

⁶² Πχ. GA Res. 3070 (1973) Importance of the universal realization of the right of peoples to self-determination and of the speedy granting of independence to colonial countries and peoples for the effective guarantee and observance of human rights "....*reaffirms* the legitimacy of the peoples' struggle for liberation from colonial and foreign domination and alien subjugation by all available means, including armed struggle..".

⁶³ Lieblich Eliav, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*, ο.π σελ. 115-116.

αρχές του διεθνούς δικαίου, τα συμβατικά κείμενα της *ILC* και του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου και τα Ψηφίσματα της ΓΣ του ΟΗΕ.

Η κατηγορία της σύρραξης, ο όρος της συναίνεσης και ο νόμιμος χαρακτήρας της κυβέρνησης, αποτελούν εν τέλει τα συστατικά στοιχεία, η σύμμιξη των οποίων ολοκληρώνει και καταδεικνύει τη νομιμότητα της επέμβασης.

2.1.1 Κατηγορία της σύρραξης

Κρίσιμη παράμετρος για τη νομιμότητα της επέμβασης είναι η κατηγοριοποίηση της σύρραξης, ούτως ώστε να προσδιοριστεί η ύπαρξη ή μη, δικαιώματος τρίτων κρατών να επέμβουν και να περιβληθεί η επέμβαση από μανδύα νομιμοποίησης⁶⁴.

Εγείρονται, λοιπόν, εύλογα ερωτήματα που απαιτούν απαντήσεις και αφορούν στην ύπαρξη περιορισμένης κλίμακας αναταραχής, εσωτερικής σύρραξης ή διεθνούς σύρραξης, καθώς το θέμα του χαρακτηρισμού της σύρραξης ως διεθνούς ή μη, αφενός προσδιορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο και αφετέρου τη νομιμότητα της χρήσης βίας⁶⁵.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ως προς τη διαφωνία του χαρακτηρισμού της σύρραξης ως διεθνούς ή μη, αποτελεί ο πόλεμος του Βιετνάμ (1961-1975)⁶⁶.

Οι ΗΠΑ επικαλούντο, ότι τελούσαν σε συλλογική άμυνα με το Νότιο Βιετνάμ, λόγω εμπόλεμης κατάστασης, κατόπιν εισβολής του Βόρειου Βιετνάμ επί των εδαφών του, το οποίο υποστηριζόταν από την Κίνα και αργότερα την Καμπότζη και το Λάος.

Για τους Νοτιοβιετναμέζους η σύρραξη ήταν διεθνούς χαρακτήρα και επομένως εφαρμοστέο ήταν το άρθρο 51 του Χάρτη ΗΕ περί συλλογικής άμυνας. Αντίθετα, οι Βορειοβιετναμέζοι υποστήριζαν, ότι η σύρραξη αφορούσε το καθεστώς αποαποικιοποίησης και οι ΗΠΑ επενέβαιναν στον αγώνα του αδιαίρετου έθνους του Βιετνάμ κατά του αποικιακού καθεστώτος της Γαλλίας.

⁶⁴ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 82.

⁶⁵ ο.π

⁶⁶ ο.π

Το ΣΑ επέλεξε να μη διαδραματίσει ενεργό ρόλο σε αυτή τη διαφωνία, δοθέντος, ότι ούτε το Βόρειο ούτε το Νότιο Βιετνάμ ήταν μέλη του ΟΗΕ και κατά τούτο δεν υφίστατο λόγος να αναλάβουν ενεργό ρόλο τα ΗΕ, παρά απλά να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης.

Το ζήτημα του χαρακτηρισμού της σύρραξης απασχόλησε επίσης και στη σύγκρουση Κονγκό-Ουγκάντας (1998)⁶⁷.

Το Κονγκό απευθυνόμενο στο ΣΑ ισχυρίστηκε ότι η Ουγκάντα και η Ρουάντα είχαν συνάψει συμμαχία και εισέβαλαν στα εδάφη του, ενώ η δική του πρόσκληση προς την Ανγκόλα, τη Ναμίμπια και τη Ζιμπάμπουε συνιστούσε συλλογική άμυνα σε εξωτερική επέμβαση. Η Ουγκάντα και η Ρουάντα υποστήριξαν ότι το ζήτημα αφορούσε σε εσωτερική σύρραξη στο Κονγκό, όπου είχε ξεσπάσει ένοπλη επανάσταση και αρνήθηκαν οποιαδήποτε ανάμιξη. Ισχυρίστηκαν δε ότι οι επαναστατικές δυνάμεις στο Κονγκό στρέφονταν κατά των δικών τους κυβερνήσεων και επιχειρούσαν κατά των εδαφών τους. Το ΣΑ με το Ψήφισμα 1234 (1999) αποδέχθηκε ότι η Ουγκάντα και η Ρουάντα απειλούσαν την εδαφική ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία του Κονγκό, ενώ το ΔΔ αποφάνθηκε ότι είχε παραβιαστεί η αρχή της μη επέμβασης και της μη χρήσης βίας, καθόσον η Ουγκάντα διεξήγαγε στρατιωτικές επιχειρήσεις στο έδαφος του Κονγκό και παρείχε οικονομική και στρατιωτική βοήθεια σε άτακτες δυνάμεις⁶⁸.

2.1.2 Συναίνεση

Καθοριστική προϋπόθεση για το νόμιμο χαρακτήρα της επέμβασης αποτελεί η ύπαρξη συναίνεσης.

Η συναίνεση, σύμφωνα και με το άρθρο 20 της ILC⁶⁹, όπως αναλύθηκε παραπάνω, πρέπει να είναι ρητή και να αφορά ορισμένο και παρόν γεγονός, δίχως να αποτελεί εν λευκώ εξουσιοδότηση για μελλοντικές ενέργειες.

⁶⁷ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 83-84.

⁶⁸ ICJ Reports Congo v. Uganda ο.π παρ. 345.

⁶⁹ ILC Draft Articles on State Responsibility ο.π

Είναι απαραίτητο δε να μην είναι προϊόν εξαναγκασμού, καθόσον αντιβαίνει στο ίδιο το βουλευτικό περιεχόμενο της ουσίας της (*coacta voluntas non est voluntas*) και θίγει τη νομιμότητα της επέμβασης.

Στη διεθνή πρακτική υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες διατυπώθηκαν έντονες αντιδράσεις ακόμα και για την ίδια την ύπαρξη συναίνεσης, καθιστώντας μη βάσιμη την επίκλησή της από το παρεμβαίνον κράτος.

Αμφισβητήσιμη υπήρξε η συναίνεση κατά την επέμβαση της πρώην ΕΣΣΔ στην Ουγγαρία (1956)⁷⁰.

Συγκεκριμένα, το φθινόπωρο του 1956 η Ουγγαρία αντιμετώπισε μεγάλης έντασης εσωτερικές αναταραχές και ανακοινώθηκε ότι η κυβέρνηση της χώρας αιτήθηκε τη βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης, προκειμένου να αποκατασταθεί η τάξη. Λίγες ημέρες μετά, η ουγγρική κυβέρνηση απαίτησε την άμεση αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων, τα οποία όμως ενισχύοντας τις δυνάμεις τους οδήγησαν στην ανατροπή της κυβέρνησης της Ουγγαρίας.

Το ΣΑ αντιμετώπισε την Σοβιετική επέμβαση ως παραβίαση της κυριαρχίας, της πολιτικής ανεξαρτησίας του Ουγγαρίας και του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του ουγγρικού λαού.

Παρόμοιες περιπτώσεις κατά τις οποίες τα περισσότερα κράτη άσκησαν κριτική για επέμβαση, που πραγματοποιήθηκε κατόπιν συναίνεσης κατ' ισχυρισμό των κρατών που επενέβησαν, αποτελούν και οι επεμβάσεις της ΕΣΣΔ στην Τσεχοσλοβακία (1968) και το Αφγανιστάν (1979)⁷¹.

Στην πρώτη περίπτωση η παντελής έλλειψη συναίνεσης διατυπώθηκε από εκπρόσωπο της κυβέρνησης της Πράγας στο ΣΑ, ο οποίος υποστήριξε ότι Σοβιετικά στρατεύματα παραβίασαν τα σύνορα της χώρας χωρίς την άδεια των αρχών της Τσεχοσλοβακίας.

⁷⁰ Antonopoulos Constatine, *The unilateral use of force by states in international law*, Ant.N. Sakkoulas Publishers Athens-Komotini 1997, σελ. 500.

⁷¹ ο.π σελ. 501.

Τότε η ΕΣΣΔ προκειμένου να δικαιολογήσει τις ενέργειές της και εφόσον εν τοις πράγμασι δεν υπήρχε συναίνεση του κράτους, επικαλέστηκε το δόγμα *Brezhnev*⁷².

Στην περίπτωση του Αφγανιστάν η έντονη κριτική που ασκήθηκε στην επέμβαση της ΕΣΣΔ βασίστηκε στην απουσία συναίνεσης της κυβέρνησης του Αφγανιστάν, καθώς ο Αφγανός πρόεδρος δολοφονήθηκε δύο μέρες μετά την εισβολή των ρωσικών στρατευμάτων και το γεγονός αυτό αποτέλεσε την αιτία να εγερθούν αμφιβολίες ως προς την παροχή συναίνεσης.

Υπήρξαν βέβαια και περιπτώσεις, όπως η περίπτωση της επέμβασης των ΗΠΑ στη Δομινικανή Δημοκρατία (1965), κατά την οποία οι ΗΠΑ δεν επιχείρησαν καν να νομιμοποιήσουν την επέμβασή τους επικαλούμενοι την επίσημη συναίνεση της χώρας, αλλά επέλεξαν να υποστηρίξουν ότι η επέμβασή τους δεν πραγματοποιήθηκε εναντίον της θέλησής της⁷³.

Τι συμβαίνει όμως στην περίπτωση που ένα κράτος αποφασίζει να ανακαλέσει τη συναίνεσή του;

Με δεδομένο, ότι στο πλαίσιο του νόμιμου χαρακτήρα της επέμβασης, αυτή επιβάλλεται να κείται εντός του εύρους της παρασχεθείσας συναίνεσης, συνάγεται ότι η ανάκληση αυτής στοιχειοθετεί την υποχρέωση άμεσης απόσυρσης των ξένων στρατευμάτων.

Συναίνεση που βασίζεται σε προηγηθείσα συμφωνία μεταξύ των μερών, μπορεί να ανακληθεί οποιαδήποτε στιγμή, εφόσον διαθέτει κυβέρνηση ικανή να προβεί σε ανάκληση⁷⁴. Η διαπίστωση αυτή βασίζεται στον υποχρεωτικό χαρακτήρα της διάταξης

⁷² Το δόγμα αποτελούσε εξωτερική πολιτική της ΕΣΣΔ και είχε διατυπωθεί από τον Leonid Brezhnev, Γενικό Γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος, ο οποίος δήλωσε: Όταν δυνάμεις που είναι εχθρικές στο σοσιαλισμό προσπαθούν να αναπτύξουν το καπιταλιστικό πρότυπο σε σοσιαλιστικές χώρες, τότε το πρόβλημα δεν αφορά μόνο την ίδια τη χώρα, αλλά αποτελεί κοινό πρόβλημα και αφορά όλες τις σοσιαλιστικές χώρες.

⁷³ Nolte George, «*Intervention by Invitation*», *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, January 2010.

⁷⁴ Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, ο.π σελ. 114. Γίνεται μνεία στην ικανότητα αυτή της κυβέρνησης, καθώς αντιδιαστέλλεται με την περίπτωση του “failed state”. Το κενό της εξουσίας που έχει δημιουργηθεί σε ένα τέτοιο κράτος (καθώς καμία από τις αντιμαχόμενες πλευρές δεν εκφράζει την κρατική εξουσία) δεν καθιστά ικανή κάποια από τις ένοπλες ομάδες να ανακαλέσει τη συναίνεση που είχε δοθεί από την κατεστημένη κυβέρνηση σε προγενέστερο χρόνο. Ως εκ τούτου, η ξένη

του άρθρου 2 (4) του Χάρτη, καθόσον από τη στιγμή που ανακαλείται η συναίνεση, αλλά συνεχίζεται η ξένη επέμβαση παραβιάζεται ο κανόνας της απαγόρευσης χρήσης βίας.

Επιπλέον δε, το δικαίωμα της ανάκλησης της συναίνεσης δεν θα πρέπει να υπόκειται σε προκαθορισμένη τυπική διαδικασία, αλλά η κυβέρνηση του κράτους θα πρέπει να διαμορφώνει και να αποτυπώνει ελεύθερα τη βούλησή της⁷⁵.

Έχει διατυπωθεί βέβαια και η άποψη ότι οι συμφωνίες με τις οποίες εκφράζεται η συναίνεση ενός κράτους για επέμβαση ξένης δύναμης θίγουν ζητήματα που σχετίζονται με την κρατική κυριαρχία και την ανεξαρτησία του συναινούντος κράτους και αφορούν στο σύνολο της διεθνούς κοινότητας, καθώς μπορούν να επηρεάσουν τη διεθνή ειρήνη.

Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό στις συμφωνίες, στις οποίες διατυπώνεται η βούληση του κράτους για συναίνεση σε επέμβαση ξένης δύναμης, να εμπεριέχεται ρητώς διατυπωμένος όρος περί του δικαιώματος ανάκλησης αυτής κατά τη βούληση του παρασχεθέντος τη συναίνεση κράτους.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Αιγύπτου, η οποία το 1967 ανακάλεσε τη συναίνεση που είχε παράσχει για την ανάπτυξη ειρηνευτικών δυνάμεων των ΗΕ εντός του εδάφους της⁷⁶.

Ο Γενικός Γραμματέας (ΓΓ) του ΟΗΕ υποστήριξε ότι ήταν απαραίτητη η συναίνεση εκ μέρους της κυβέρνησης του κράτους, στο έδαφος του οποίου βρισκόταν η αποστολή.

Απέναντι σε αυτή την επισήμανση οι θεωρητικοί διχάστηκαν. Οι μεν υποστήριξαν, ότι η προηγηθείσα συμφωνία με τα ΗΕ θεμελιώνει την υποχρέωση

δύναμη που έχει επέμβει ενεργεί σε συνέχεις της τότε δοθείσας εξουσιοδότησης δίχως να μετατρέπεται η μη διεθνής ένοπλη σύρραξη σε διεθνή.

⁷⁵ Lieblich Eliav, «Intervention and consent: Consensual forcible interventions in internal armed conflicts as international agreements», *Boston University International Law Journal*, Vol.29:337, σελ. 364.

⁷⁶ Wippmann David, «Military intervention, regional organizations and host-state consent», *Duke Journal of Comparative and International Law*, Vol. 7:209. σελ.234.

τήρησής της εκ μέρους της αιγυπτιακής πλευράς, καθόσον διαφορετική αντιμετώπιση του θέματος απλά θα επιβοηθούσε την ανασύνταξη των αντιμαχόμενων πλευρών κερδίζοντας χρόνο από την ανάπτυξη της ειρηνευτικής αποστολής και οι δε υποστήριξαν τον σύγχρονο και ορισμένο χαρακτήρα της παρεχόμενης συναίνεσης και το δικαίωμα ανάκλησης αυτής υπό το πρίσμα της άσκησης της κρατικής κυριαρχίας.

Ομοίως, εμφατικό είναι και το ζήτημα της ανάκλησης της συναίνεσης του Κονγκό προς την Ουγκάντα το 1998⁷⁷.

Ο Laurent Kabilla, ο οποίος απέκτησε την προεδρία του Κονγκό με ένοπλη υποστήριξη της Ουγκάντας και της Ρουάντας, με δήλωσή του θέλησε να παύσει την παρουσία ένοπλων δυνάμεων της Ρουάντα στο έδαφος του Κονγκό. Η μη αποχώρηση των στρατευμάτων των δύο χωρών οδήγησε την υπόθεση ενώπιον του ΔΔ με το Κονγκό να κατηγορεί την Ουγκάντα, ότι οι πράξεις της συνιστούσαν επιθετικές ενέργειες.

Ο ισχυρισμός της Ουγκάντα ότι η δήλωση του *Kabilla* για αποχώρηση των στρατευμάτων αναφερόταν στην Ρουάντα, απορρίφθηκε από το ΔΔ, το οποίο απεφάνθη ότι δεν απαιτείται ιδιαίτερος τύπος για την ανάκληση της συναίνεσης για επέμβαση ξένων δυνάμεων, η δε αρχική συναίνεση που είχε δοθεί στην Ουγκάντα υπόκειτο σε περιορισμούς. Ως εκ τούτου, το ΔΔ έκρινε ότι η ανάκληση της συναίνεσης έλαβε χώρα τη στιγμή που το Κονγκό κατηγόρησε την Ουγκάντα, ότι εισέβαλε στο έδαφός του.

2.1.3 Νόμιμη κυβέρνηση

Η διεθνής πρακτική καταδεικνύει ότι η κατεστημένη κυβέρνηση απολαμβάνει προνομιούχα αντιμετώπιση σε σχέση με τις επαναστατικές δυνάμεις, καθόσον λογίζεται, ότι η υλική βοήθεια προς τους επαναστάτες παραβιάζει τους κανόνες της μη επέμβασης και της μη χρήσης βίας⁷⁸.

⁷⁷ Lieblich Eliav, «Intervention and consent: Consensual forcible interventions in internal armed conflicts as international agreements», ο.π σελ. 365.

⁷⁸ Antonopoulos Constatine, *The unilateral use of force by states in international law*, ο.π σελ. 509.

Το κυριαρχικό δικαίωμα μίας κυβέρνησης να συναινεί στην επέμβαση ξένων στρατευμάτων στο εσωτερικό της είναι αδιαμφισβήτητο⁷⁹.

Το ερώτημα όμως της νομιμότητας της επέμβασης αναφέρεται, όταν τίθεται υπό αμφισβήτηση η νομιμότητα της ίδιας της κυβέρνησης που συναίνεσε και, ως εκ τούτου, η νομιμότητα ή μη της κυβέρνησης καθίσταται ουσιώδες κριτήριο, που καταδεικνύει ή μη τη νομιμότητα της συναίνεσης που δίδεται από την κυβέρνηση.

Ο χαρακτηρισμός μίας κυβέρνησης ως νόμιμης συναρτάται από το κριτήριο της διεθνούς αναγνώρισης και το κριτήριο της άσκησης αποτελεσματικού ελέγχου στο έδαφός της⁸⁰.

Όσον αφορά στο πρώτο κριτήριο, ο *ius cogens* κανόνας της απαγόρευσης χρήσης βίας, δε θα εδύνατο να στερήσει από μία διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση τη δυνατότητα να αποζητά ξένη στρατιωτική βοήθεια στο πλαίσιο της διατήρησης της τάξης και της ασφάλειας στο εσωτερικό της. Ωστόσο, υπό το πρίσμα αυτό, έχουν ανακύψει ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με την αναγνώριση της κυβέρνησης που παρέχει την συναίνεση.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επέμβαση των ΗΠΑ στη Δομινικανή Δημοκρατία (1965)⁸¹.

Η χώρα βρισκόταν σε εμφύλιο πόλεμο, καθώς η κατεστημένη κυβέρνηση είχε ανατραπεί από υποστηρικτές του απελθόντος προέδρου της χώρας. Η χώρα βρέθηκε με δύο κυβερνήσεις, την «Θεσμική Κυβέρνηση» (Constitutional Government), που αντιπροσώπευε τις επαναστατικές δυνάμεις και την «Κυβέρνηση της Εθνικής Αναδόμησης» (Government of National Reconstruction), που αντιπροσώπευε τις συντηρητικές δυνάμεις διοικούμενη από αξιωματούχους του στρατού.

⁷⁹ Le Mon Christofer J., «Unilateral intervention by invitation in civil wars: The effective control test tested», ο.π σελ.743..

⁸⁰ Corten Olivier, *The law against war: The prohibition on the use of force in contemporary international law*, ο.π σελ. 277.

⁸¹ ο.π σελ. 278-279.

Και οι δύο κυβερνήσεις ισχυρίζονταν ότι αντιπροσώπευαν το κράτος και απευθύνθηκαν στο ΣΑ, το οποίο προέβη σε ακρόαση των αντιπροσώπων και των δύο κυβερνήσεων, χωρίς να αναγνωρίζει καμία ως την νόμιμη κυβέρνηση της χώρας.

Η επέμβαση των ΗΠΑ προκλήθηκε κατόπιν συναίνεσης της Κυβέρνησης της «Εθνικής Αναδόμησης». Η Ουάσινγκτον, προκειμένου να δικαιολογήσει την επέμβασή της, ισχυρίστηκε ότι απ' τη στιγμή που δεν υφίστατο διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση, αρκούσε η συναίνεση της πλευράς που μάχονταν αποτελεσματικά για την αποκατάσταση της τάξης και αποτελούσε τη μόνη προφανή υπεύθυνη εξουσία της χώρας. Οι διεθνείς αντιδράσεις ήταν έντονες, καθώς αμφισβητήθηκε ευθέως ο νόμιμος χαρακτήρας της επέμβασης των ΗΠΑ.

Από τα ανωτέρω ευχερώς προκύπτει ότι στρατιωτική επέμβαση δεν δύναται να βασιστεί σε αμφιλεγόμενες αναγνωρισμένες κυβερνήσεις, καθώς προσβάλλεται ευθέως η νομιμότητα της παρεχόμενης συναίνεσης, συμπαρασύροντας με τον τρόπο αυτό και τη νομιμότητα της επέμβασης. Από την άποψη του διεθνούς δικαίου ασφαλής κρίνεται η επιλογή της αποχής από την επέμβαση ενώπιον της συναίνεσης μιας μη διεθνώς αναγνωρισμένης κυβέρνησης.

Το τεστ του αποτελεσματικού ελέγχου που ασκεί μία κυβέρνηση δεν εξαρτάται από τη νομιμότητα με την οποία απέκτησε αποτελεσματικό έλεγχο, αλλά από την ικανότητά της να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του κράτους.⁸²

Υπήρξαν και περιπτώσεις, όπως η επέμβαση της Συρίας στο Λίβανο (1976), που πραγματοποιήθηκε με τη συναίνεση της κυβέρνησης του Λιβάνου, η οποία δεν ασκούσε αποτελεσματικό έλεγχο σε όλη την εδαφική της επικράτεια⁸³.

Εν τούτοις, για την συγκεκριμένη επέμβαση δεν τέθηκε ζήτημα μη νομιμότητας της κυβέρνησης που συναίνεσε, αλλά η εν λόγω επέμβαση είναι αμφιλεγόμενη ως προς τον νόμιμο χαρακτήρα της μετά το Ψήφισμα 1559 (2004) του ΣΑ, από το

⁸² Le Mon Christofer J., «Unilateral intervention by invitation in civil wars: The effective control test tested», ο.π σελ. 745.

⁸³ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 100-101.

περιεχόμενο του οποίου διαφαίνεται ότι η παραμονή των συριακών στρατευμάτων στο έδαφος του Λιβάνου δεν περιβάλλονταν από μανδύα νομιμότητας.

Ειδικότερα, η Συρία διατηρούσε στρατεύματα επί τριάντα χρόνια στο έδαφος του Λιβάνου από το 1976 έως το 2004, κατόπιν συναίνεσης της κυβέρνησής του για την διατήρηση της ασφάλειας στην περιοχή λόγω της αποσταθεροποίησης που οφείλονταν στην εμφύλια σύρραξη που ταλάνιζε τη χώρα, αλλά και στην εμπλοκή της στις συρράξεις ανάμεσα σε Παλαιστίνιους και στο Ισραήλ και μεταξύ Συρίας και Ισραήλ.

Το Ισραήλ, εισέβαλε στο Λίβανο το 1978 ως απάντηση σε τρομοκρατικές επιθέσεις, για τις οποίες ο Λίβανος δεν ανέλαβε την ευθύνη. Το ΣΑ με το Ψήφισμα 425 (1978) κάλεσε το Ισραήλ να σεβαστεί την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την πολιτική ανεξαρτησία του Λιβάνου και να αποσύρει τα στρατεύματά του.

Στα ΗΕ δεν τέθηκε θέμα νομιμότητας της παρουσίας των συριακών δυνάμεων. Μάλιστα με τη Συμφωνία της Δαμασκού το 1985 τυποποιήθηκε η παρουσία της Συρίας εντός του Λιβάνου και χαρακτηρίστηκε και ως “πρόσκληση” προκειμένου να νομιμοποιηθεί η συνεχής παρουσία των συριακών δυνάμεων.

Ωστόσο, το 2004 η στάση του ΣΑ μεταβλήθηκε, καθώς δεν ήταν πλέον πρόθυμο να αποδεχθεί ότι οι δυνάμεις της Συρίας βρίσκονταν νόμιμα στο Λίβανο με τη συναίνεση της κυβέρνησης. Με το Ψήφισμα 1559 κάλεσε τις συριακές δυνάμεις να εγκαταλείψουν τον Λίβανο, καθώς εμπόδιζαν την κυβέρνηση του Λιβάνου να ασκήσει πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα στην εδαφική της επικράτεια.

Η κυβέρνηση του Λιβάνου ανακάλεσε την συναίνεσή της, αφού πρώτα επεσήμανε ότι η Συρία βοήθησε τον Λίβανο να διατηρήσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια εντός των συνόρων του, κατόπιν νόμιμου αιτήματος της κυβέρνησης του Λιβάνου.

Πρόσφατο παράδειγμα για την εφαρμογή του κριτηρίου του αποτελεσματικού ελέγχου της κυβέρνησης και της νομιμότητας που παρέχει για ξένη επέμβαση, αποτελεί η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας στην Κριμαία (2014), κατόπιν συναίνεσης του Προέδρου της Ουκρανίας Γιανυκovich και πρόσκλησης που απηύθυνε ο Πρωθυπουργός

της Κριμαίας, υπό το πρίσμα της ενότητας, της εδαφικής ακεραιότητας και της κυριαρχίας της κράτους της Ουκρανίας⁸⁴.

Δοθέντος ότι σε προγενέστερο της επέμβασης χρόνο η ουκρανική Βουλή στις 22-2-4014 ζήτησε την παραίτηση του Γιανυκονιχ και εξέλεξε ως αντικαταστάτη του τον Tarchinov, εύλογα αναφύεται το ερώτημα κατά πόσο ο Γιανυκονιχ, ευρισκόμενος πλέον στην Ρωσία, εξακολουθούσε να εκπροσωπεί νόμιμα το ουκρανικό κράτος, προκειμένου να απευθύνει το αίτημα για επέμβαση στη ρωσική πλευρά.

Όσον αφορά δε στην πρόσκληση για βοήθεια του Πρωθυπουργού της Κριμαίας προς τη Ρωσία, η νομιμότητα αυτής τελεί υπό ευθεία αμφισβήτηση με βάση το κριτήριο του αποτελεσματικού ελέγχου, καθόσον δεν προερχόταν από την κεντρική κρατική εξουσία της χώρας, αλλά από τοπική αρχή.

Θέμα άσκησης αποτελεσματικού ελέγχου της κυβέρνησης και κατ' επέκταση νομιμότητας αυτής, τίθεται και στην περίπτωση της επέμβασης του Ιράκ στο Κουβέιτ (1990), κατόπιν πρόσκλησης της Προσωρινής Κυβέρνησης της χώρας (Free Provisional Government), προκειμένου να συνδράμει στην εγκαθίδρυση της ασφάλειας και της τάξης στη χώρα⁸⁵.

Επιπλέον, στη θεωρία του αποτελεσματικού ελέγχου ήρθε να προστεθεί και το ερώτημα της εφαρμογής ή μη του κριτηρίου της δημοκρατικώς εκλεγμένης κυβέρνησης, ως στοιχείο της νομιμότητας αυτής⁸⁶.

Το ΣΑ στην σε τρεις περιπτώσεις έθεσε το κριτήριο του δημοκρατικού χαρακτήρα της κυβέρνησης προκειμένου να επέμβει⁸⁷.

Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Αϊτής ο εκλεγμένος με δημοκρατικές διαδικασίες πρόεδρος Jean-Bertrand Aristide ανετράπη από στρατιωτικό πραξικόπημα

⁸⁴ Wisehart Daniel, «The crisis in Ukraine and the prohibition of the use of force: A legal basis for Russia's intervention?», <http://www.ejiltalk.org/the-crisis-in-ukraine-and-the-prohibition-of-the-use-of-force-a-legal-basis-for-russias-intervention/>

⁸⁵ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 88.

⁸⁶ Fox H. Gregory, «Intervention by invitation», ο.π σελ.26.

⁸⁷ ο.π

το 1991. Εν τούτοις το ΣΑ εξακολουθούσε να τον αναγνωρίζει ως το νόμιμο εκπρόσωπο της χώρας και κατόπιν αιτήματος του ιδίου, εξουσιοδότησε τη χρήση βίας από πολυεθνική δύναμη για την ανατροπή των πραξικοπηματιών.

Ομοίως, στην περίπτωση της Σιέρα Λεόνε το 1997, στρατιωτικό πραξικόπημα ανέτρεψε τον πρόεδρο Tejan Kabba. Η πράξη αυτή καταδικάστηκε από τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας και από το ΣΑ, το οποίο επέβαλε κυρώσεις διά του Κεφ. VII.

Ο ECOWAS (Economic Community of West African States), κατόπιν αιτήματος του εξόριστου Kabba, ανέτρεψε τους πραξικοπηματίες και τον αποκατέστησε στην εξουσία, ενώ το ΣΑ ενέκρινε αυτή την ενέργεια.

Στην περίπτωση της Ακτής Ελεφαντοστού το ΣΑ αναγνώρισε το Νοέμβριο του 2010 ως νικητή των εκλογών τον Alassane Ouattara, πλην όμως ο Laurent Gbagbo αμφισβήτησε το αποτέλεσμα των εκλογών και αρνήθηκε να παραδώσει την εξουσία. Με το Ψήφισμα 1975 (2011) το ΣΑ εγκατέστησε ειρηνευτική αποστολή, την οποία εξουσιοδότησε να χρησιμοποιήσει όλα τα απαραίτητα μέσα για την προστασία του πληθυσμού και την χρήση βαρέων όπλων εναντίον του. Τον Απρίλιο του 2011 το ΣΑ χαιρέτισε την άνοδο του Ouattara στην εξουσία.

Τι γίνεται όμως στην περίπτωση, που ενώ πληρούται το κριτήριο της διεθνούς αναγνώρισης, ως συστατικό στοιχείο της νομιμότητας της κυβέρνησης, αυτή έχει απολέσει τον αποτελεσματικό έλεγχο; Νομιμοποιείται να συναινέσει στη στρατιωτική επέμβαση ξένης δύναμης;

Στη δεκαετία του 1990 στη Σομαλία η διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση είχε απολέσει τον αποτελεσματικό έλεγχο και επικρατούσε αναρχία στη χώρα⁸⁸.

Τα κράτη τα οποία επενέβησαν λόγω της ανθρωπιστικής κρίσης, που ολοένα χειροτέρευε, επικαλέστηκαν εξουσιοδότηση από το ΣΑ.

Παραταύτα, η διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση της Σομαλίας είχε προηγουμένως απευθύνει πρόσκληση για ξένη στρατιωτική βοήθεια στο ΣΑ. Το

⁸⁸ Corten Olivier, *The law against war: The prohibition on the use of force in contemporary international law*, ο.π σελ. 281.

γεγονός όμως της μη άσκησης αποτελεσματικού ελέγχου, ήταν αρκετό να μην θεμελιώσει δικαιολογητικό λόγο για στρατιωτική επέμβαση.

Ο ΓΓ του ΟΗΕ με δήλωσή του, κατέστησε σαφές ότι αφής δεν υφίσταται κυβέρνηση στη Σομαλία για να νομιμοποιήσει το αίτημα και να δικαιολογηθεί η χρήση βίας, το ΣΑ θα ενεργούσε υπό το άρθρο 39 του Χάρτη, θεωρώντας ότι υπάρχει απειλή για τη διεθνή ειρήνη⁸⁹.

Χαρακτηριστική περίπτωση απώλειας αποτελεσματικού ελέγχου της διεθνώς αναγνωρισμένης κυβέρνησης αποτελεί η περίπτωση της Υεμένης⁹⁰.

Ειδικότερα, η Σαουδική Αραβία και τα κράτη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (Gulf Cooperation Council) Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κατάρ, Μπαχρέιν και Κουβέιτ, επιδόθηκαν σε αεροπορικές επιθέσεις στην Υεμένη από τις αρχές του 2015, κατόπιν πρόσκλησης του πρώην προέδρου της χώρας Hadi, ο οποίος εξωθήθηκε σε παραίτηση από τους επαναστάτες Houthis. Οι τελευταίοι έχοντας αποκτήσει τον έλεγχο στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας εγκαθίδρυσαν νέα κυβέρνηση, το «Επανασταστικό Συμβούλιο» (Revolutionary Council).

Ο Hadi ανακάλεσε την παραίτησή του και ευρισκόμενος στην Σαουδική Αραβία προσκάλεσε τις τρίτες δυνάμεις να επέμβουν στρατιωτικά.

Το νομικό ζήτημα που τίγεται είναι η δυνατότητα του Hadi να συναινεί στην χρήση βίας τρίτων χωρών εκ μέρους της κυβέρνησης της Υεμένης έχοντας φυσικά απωλέσει τον αποτελεσματικό έλεγχο.

Επισημαίνεται ότι το ΣΑ με το Ψήφισμα 2216 (2015)⁹¹ δεν καταδίκασε τις καθοδηγούμενες από τη Σαουδική Αραβία αεροπορικές επιθέσεις, αλλά απαίτησε από τους Houthis να παύσουν όλες τις δράσεις που εμπίπτουν αποκλειστικά στην εξουσία

⁸⁹ S/24868, 29 November 1992, 3." At present no Government exists in Somalia that could request and allow such use of force. It would therefore be necessary for the Security Council to make a determination under Article 39 of the Charter that a threat to the peace exists."

⁹⁰ Vermeer Zachary, «*The ius ad bellum and the airstrikes in Yemen: Double standards for decamping presidents?*» <http://www.ejiltalk.org/the-jus-ad-bellum-and-the-airstrikes-in-yemen-double-standards-for-decamping-presidents/>

⁹¹ SC Res. 2216 (2015).

της νόμιμης κυβέρνησης της Υεμένης και να εφαρμόσουν πλήρως τα προηγούμενα Ψηφίσματα του ΣΑ, καλώντας τις αντιμαχόμενες πλευρές να επιστρέψουν στο διάλογο.

Προς επίρρωση βέβαια αυτής της διεθνούς στάσης απέναντι σε κυβερνήσεις, οι οποίες απολαμβάνουν διεθνούς αναγνώρισης, πλην όμως έχουν απολέσει τον αποτελεσματικό έλεγχο, θα μπορούσε να παρατεθεί το περιεχόμενο του άρθρου 41 της ILC για την Ευθύνη των Κρατών, από το οποίο συνάγεται, ότι σε περίπτωση που μία κυβέρνηση απολέσει τον αποτελεσματικό έλεγχο ως αποτέλεσμα παραβίασης *ius cogens*, το διεθνές δίκαιο απαιτεί την εξακολούθηση της αναγνώρισής της⁹².

2.2 Η διεθνής πρακτική των κρατών

Όσον αφορά στην πρακτική των κρατών παρατηρείται εκτεταμένη προσφυγή σε αυτήν την εξαίρεση του κανόνα της μη επέμβασης και της μη χρήσης βίας, ήτοι στην ύπαρξη συναίνεσης εκ μέρους της νόμιμης κυβέρνησης για ξένη επέμβαση σε μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις.

Ο λόγος που επικαλούνται τις περισσότερες φορές τα κράτη, προκειμένου να στοιχειοθετήσουν στρατιωτική επέμβαση σε μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη, είναι η επέμβαση με συναίνεση της κυβέρνησης, έχοντας προηγηθεί η στρατιωτική επέμβαση ενός άλλου κράτους υπέρ των επαναστατών.

Αυτόν τον δικαιολογητικό λόγο επικαλέστηκε το Ηνωμένο Βασίλειο⁹³ όταν επενέβη το 1958 στην Ιορδανία για να προστατέψει τον ηγέτη της χώρας κατόπιν συναίνεσης της κυβέρνησης, ισχυριζόμενο ότι είχε προηγηθεί εξωτερική βοήθεια στους επαναστάτες από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (*United Arab Republic*). Για την επέμβαση άσκησε κριτική η ΕΣΣΔ, που θεώρησε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο επενέβαινε

⁹² ILC Draft Articles on State Responsibility ο.π Article 41. Particular consequences of a serious breach of an obligation under this chapter : (1). States shall cooperate to bring to an end through lawful means any serious breach within the meaning of article 40. (2). No State shall recognize as lawful a situation created by a serious breach within the meaning of article 40, nor render aid or assistance in maintaining that situation. (3). This article is without prejudice to the other consequences referred to in this Part and to such further consequences that a breach to which this chapter applies may entail under international law

⁹³ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 95.

σε εμφύλια διαμάχη. Η ΓΣ ομόφωνα με Ψήφισμά της κάλεσε την απόσυρση όλων των ξένων δυνάμεων από την Ιορδανία.

Τον ίδιο ισχυρισμό περί εξωτερικής βοήθειας στους επαναστάτες προέβαλε το Ηνωμένο Βασίλειο, όταν από το 1957 έως το 1962 παρείχε στρατιωτική υποστήριξη στον Σουλτάνο του Ομάν⁹⁴. Η διεθνής κοινότητα αντιμετώπισε με αμφισβήτηση την επέμβαση των Άγγλων υποστηρίζοντας, ότι το Λονδίνο επενέβαινε σε έναν εμφύλιο πόλεμο με σκοπό να διατηρήσει τον σουλτάνο στην εξουσία και να αυξήσει την επιρροή του στην περιοχή.

Η Γαλλία κατά τις στρατιωτικές επεμβάσεις στο Τσαντ το 1983 και το 1986-87 υποστήριξε ότι επενέβαινε για να υποστηρίξει την κυβέρνηση λόγω της προηγούμενης επέμβασης της Λιβύης⁹⁵. Η Λιβύη αρνούταν ότι επενέβαινε υπέρ των επαναστατών και ισχυριζόταν ότι ο χαρακτήρας της σύρραξης στο Τσαντ ήταν εσωτερικός.

Στην περίπτωση της Υεμένης, η επέμβαση από τη Σαουδική Αραβία και τους συμμάχους της, δικαιολογήθηκε στη βάση της βοήθειας που ελάμβαναν οι επαναστάτες Houthis από το Ιράν σε όπλα και εκπαίδευση, ενώ η κυβέρνηση του Ιράν αρνείται κατηγορηματικά την αποστολή όπλων στους επαναστάτες.

Ένεκα του αμφιλεγόμενου πολλές φορές νόμιμου χαρακτήρα της συναίνεσης από την κυβέρνηση, τα κράτη προκειμένου να δικαιολογήσουν τη στρατιωτική επέμβαση και να δαμάσουν εσωτερικές αναταραχές σε τρίτα κράτη, επικαλούνται ως δικαιολογητικό λόγο την προστασία των υπηκόων τους στο εξωτερικό, κατόπιν συναίνεσης της κυβέρνησης.

Ως κύρια δικαιολογητική βάση για την επέμβαση των ΗΠΑ στο Κονγκό το 1964⁹⁶ (Επιχείρηση Stanleyville) χρησιμοποιήθηκε η πρόσκληση του Προέδρου της χώρας που αντιμετώπιζε επαναστατικό κίνημα και ως πρόσθετος λόγος, η ανάγκη προστασίας των αμερικανών υπηκόων στη χώρα.

⁹⁴ ο.π

⁹⁵ ο.π σελ. 96.

⁹⁶ Nolte George, «*Intervention by Invitation*» ο.π.

Για την επέμβαση που πραγματοποίησαν οι ΗΠΑ στη Γρενάδα (1983) επικαλέστηκαν την συναίνεση της νόμιμης κυβέρνησης της χώρας που απηύθυνε πρόσκληση στις ΗΠΑ, καθώς και το γεγονός ότι η αναρχία που επικρατούσε στη χώρα κατά τη χρονική στιγμή της επέμβασης καθιστούσε αναγκαία την ανάληψη δράσης, προκειμένου να αποκατασταθεί η τάξη και να προστατέψουν οι ΗΠΑ τους δικούς τους υπηκόους στη Γρενάδα⁹⁷. Τα περισσότερα κράτη αντέδρασαν μη θεωρώντας πειστικούς τους ισχυρισμούς των ΗΠΑ για την επέμβαση.

Την προστασία των υπηκόων τους επικαλέστηκε και η Γαλλία για τις επεμβάσεις που πραγματοποίησε στη Μαυριτανία (1977), το Ζαΐρ (1978), την Γκαμπόν (1990), την Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία (1996) και την Ακτή Ελεφαντοστού (2002). Για την επέμβασή της στην Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία⁹⁸, η Γαλλία προφασίστηκε την προστασία των υπηκόων της, ενώ κατηγορήθηκε ότι ο ουσιαστικός λόγος της επέμβασης ήταν η άσκηση πίεσης στην κυβέρνηση της χώρας, η παύση των στρατιωτικών ανταρσιών και ο διορισμός Πρωθυπουργού της επιλογής της. Όσον αφορά δε στην επέμβασή της στην Ακτή Ελεφαντοστού, η Γαλλία επέμενε ότι αποκλειστικός σκοπός της ήταν η προστασία των υπηκόων της και η εκκένωση του πληθυσμού της από τη χώρα. Παρόλα αυτά, υπήρχε διάχυτη η υποψία ότι η Γαλλία προωθούσε δικά της συμφέροντα και δεν τηρούσε ουδέτερη στάση. Με τα Ψηφίσματα 1527 και 1528 (2004) το ΣΑ εξουσιοδότησε τη χρήση βίας στα γαλλικά στρατεύματα, προκειμένου να υποστηρίξουν τις δυνάμεις της ειρηνευτικής αποστολής. Οι υποψίες για την αντικυβερνητική στάση της Γαλλίας επιβεβαιώθηκαν, καθώς προέβη σε αντίποινα για παραβίαση της εκεχειρίας, που οδήγησε στο θάνατο εννέα γάλλων στρατιωτών με την καταστροφή των εθνικών αεροπορικών δυνάμεων της Ακτής Ελεφαντοστού.

Την προστασία των υπηκόων του επικαλέστηκε και το Ηνωμένο Βασίλειο, όταν επενέβη στη Σιέρα Λεόνε το 2000, προστατεύοντας το αεροδρόμιο και την πρωτεύουσα

⁹⁷ Wippmann David, «*Military intervention, regional organizations and host-state consent*», ο.π σελ. 232.

⁹⁸ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 89.

από τις επαναστατικές δυνάμεις, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό την πρόθεσή του να στηρίξει την κυβέρνηση⁹⁹. Η Βρετανία υποστήριξε ότι η επέμβασή της στη Σιέρα Λεόνε αποσκοπούσε στην προστασία των υπηκόων της, την συνδρομή προς την δημοκρατικώς εκλεγμένη κυβέρνηση της χώρας και την παροχή υποστήριξης στην ειρηνευτική αποστολή των ΗΕ. Το Ηνωμένο Βασίλειο πρόσφερε εκπαίδευση και πολεμικό εξοπλισμό στο στρατό της Σιέρα Λεόνε και συνέβαλε στον αφοπλισμό των επαναστατών.

Η θεωρία της επέμβασης με συναίνεση μετά τα γεγονότα της 11/9 διαφαίνεται ότι έχει αποδεχθεί άλλη μια εξαίρεση στον κανόνα της μη επέμβασης σε εμφύλιες συρράξεις: η στρατιωτική βοήθεια σε μια κυβέρνηση είναι νόμιμη, όταν ένα κράτος βοηθά ένα άλλο κατά τον κοινό αγώνα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας¹⁰⁰.

Ο κίνδυνος που ελλοχεύει στην περίπτωση αυτή είναι να αποπειραθεί η κυβέρνηση του κράτους που συναινεί ή του κράτους που επεμβαίνει να χαρακτηρίσει τις επαναστατικές δυνάμεις ως τρομοκρατικές, προκειμένου να νομιμοποιηθεί μια κατακριτέα πολιτικώς και νομικώς πράξη και να πραγματοποιηθεί επέμβαση σε εμφύλια σύρραξη¹⁰¹. Στην περίπτωση που η επέμβαση αφορά τρομοκρατικό κίνημα διεθνώς χαρακτηρισμένο ή αυτοαποκαλούμενο ως τέτοιο, διαφαίνεται ότι η διεθνής πρακτική δεν διατυπώνει επιφυλάξεις ως προς τη νομιμότητα της επέμβασης. Το ερώτημα όμως που αναδύεται είναι ποιός είναι αρμόδιος να αποφασίσει και να χαρακτηρίσει μία οργάνωση ως τρομοκρατική.

Υφίσταται λοιπόν έντονος ο προβληματισμός ότι τα κράτη χρησιμοποιούν ως δικαιολογητική βάση την τρομοκρατία, για να δαιμονοποιήσουν πολιτικούς τους αντιπάλους και να συναινέσουν σε εξωτερική επέμβαση στα εσωτερικά της χώρας τους.

Οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, με σκοπό να υποστηρίξουν την επέμβασή τους υπέρ ασταθών κυβερνήσεων, όπως της

⁹⁹ ο.π. σελ. 90.

¹⁰⁰ Christakis Theodore & Bannelier Carine, «Volenti non fit injuria? Les effets du consentement à l'intervention militaire», *Annuaire Français De Droit International*, 2004-CNRS Éditions Paris. σελ 124.

¹⁰¹ ο.π. σελ. 125.

Κολομβίας¹⁰². Το αφήγημα που χρησιμοποιούσαν για να δικαιολογήσουν την παρουσία τους εκεί μέχρι τα γεγονότα της 11/9 ήταν αρχικά η συνδρομή υπέρ της κυβέρνησης κατά του κομμουνιστικού καθεστώτος και κατόπιν του πολέμου κατά των ναρκωτικών, ενώ μετά την 11/9 προβλήθηκε ως δικαιολογητικός λόγος ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, παρόλο που δεν υπάρχουν ενδείξεις για ύπαρξη δεσμού των δυνάμεων της αντιπολίτευσης με την Al Qaida ή εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του πολέμου κατά της τρομοκρατίας ως δικαιολογητική βάση της επέμβασης με συναίνεση σε εσωτερικές συρράξεις αποτελούν οι αεροπορικές επιθέσεις των ΗΠΑ με τη συμμετοχή κι άλλων κρατών (Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας, Καναδά, Ολλανδίας) στο Ιράκ (2014)¹⁰³ κατά του Ισλαμικού Κράτους (ISIL, ISIS) κατόπιν συναίνεσης της κυβέρνησης της χώρας, η οποία βρισκόταν αντιμέτωπη με εμφύλια σύρραξη.

Το αίτημα της κυβέρνησης του Ιράκ γνωστοποιήθηκε προς το ΣΑ τον Σεπτέμβριο του 2014 και δήλωνε σαφώς τη συναίνεσή της στις ΗΠΑ να ηγηθούν των διεθνών προσπαθειών να προσβάλλουν στόχους του ISIL με σκοπό την προστασία των πολιτών του Ιράκ και την ανάκτηση του ελέγχου των συνόρων του χώρας¹⁰⁴.

Όταν ξεκίνησαν οι αεροπορικές επιθέσεις το ISIL ήλεγχε ένα μεγάλο τμήμα της εδαφικής επικράτειας του Ιράκ, που του επέτρεπε να διεξάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις.

¹⁰² Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 87.

¹⁰³ Akande Dapo & Vermeer Zachary, «The airstrikes against Islamic State in Iraq and the alleged prohibition on military assistance to governments in civil wars», ο.π

¹⁰⁴ http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/89303/S_2014_691EN.pdf?sequence=19&isAllowed=y. Letter dated 20 September 2014 from the Permanent Representative of Iraq to the United Nations addressed to the President of the Security Council S/2014/691” It is for these reasons that we, in accordance with international law and the relevant bilateral and multilateral agreements, and with due regard for complete national sovereignty and the Constitution, have requested the United States of America to lead international efforts to strike ISIL sites and military strongholds, with our express consent. The aim of such strikes is to end the constant threat to Iraq, protect Iraq’s citizens and, ultimately, arm Iraqi forces and enable them to regain control of Iraq’s borders”.

Οι ΗΠΑ και τα συμμετέχοντα στις επιχειρήσεις κράτη υποστήριζαν τη νομιμότητα της στρατιωτικής επέμβασης, δίνοντας έμφαση στη συναίνεση του Ιράκ, χωρίς να θίγεται το ζήτημα της επέμβασης σε εμφύλια σύρραξη¹⁰⁵.

Τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας επικαλέστηκε και η Γαλλία για την επέμβαση που πραγματοποίησε στο Μάλι το 2013 κατόπιν πρόσκλησης της κυβέρνησης της χώρας, η οποία θα αναλυθεί διεξοδικά στο Β' Μέρος της παρούσας εργασίας¹⁰⁶.

Επιπλέον, στη διεθνή πρακτική υπάρχουν περιπτώσεις που με διμερείς συμφωνίες ή στο πλαίσιο ενός περιφερειακού οργανισμού, αποτυπώνεται η πρόβλεψη στρατιωτικής επέμβασης στην εδαφική επικράτεια ενός κράτους όταν λαμβάνουν χώρα συγκεκριμένες περιστάσεις εσωτερικού χαρακτήρα.

Στο κείμενο της Δήλωσης των Φιλικών Σχέσεων μεταξύ των Κρατών (Declaration on Friendly Relations Resolution) της ΓΣ το 1970, αποτυπώθηκε το αναφαίρετο δικαίωμα των κρατών να επιλέγουν τα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά τους συστήματα χωρίς καμίας μορφής επέμβασης από άλλο κράτος¹⁰⁷.

¹⁰⁵<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/08/17/letter-president-war-powers-resolution-regarding-iraq> "...[military actions] are being undertaken in coordination with and at the request of the of the Government of Iraq..", Background Briefing by Senior Administration Officials on Iraq:" with respect to international law, we believe that any actions we would take, to include airstrikes, would be consistent with international law, as we have a request from the Government of Iraq. So we've essentially been asked and invited to take these actions by the Government of Iraq, and that provides the international legal basis'..' <https://www.gov.uk/government/publications/military-action-in-iraq-against-isil-government-legal-position/motion-on-support-for-iraq> Prime Minister's Office Motion on support for Iraq "... Further acknowledges the request of the government of Iraq for international support to defend itself against the threat ISIL poses to Iraq and its citizens, and the clear legal basis that this provides for action in Iraq.." www.senat.fr"... We act...in conformity with the Charter of the United Nations, for any State can in the exercise of its sovereignty request another State to provide it with assistance..."

¹⁰⁶ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict», *Leiden Journal of International Law*, Vol. 26 σελ. 12.

¹⁰⁷ GA Res.2625 (1970) ο.π.

Το προνόμιο του καθορισμού των κυβερνητικών και άλλων θεσμών ενός κράτους, δίχως την επέμβαση με καταναγκαστικό τρόπο ξένων δυνάμεων, ανήκει στην κυριαρχική φύση του ίδιου του κράτους¹⁰⁸.

Τα κυριαρχικά δικαιώματα ενός κράτους δεν περιορίζονται μόνο σε άσκηση δικαιώματος κατά της επέμβασης, αλλά και στην άρση κάποιων εξ αυτών και τη παροχή συναίνεσης συγκεκριμένων μορφών επέμβασης, δίχως να προσβάλλεται η αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις ενός κράτους.

Κατ' ουσίαν με αυτές τις διμερείς κυρίως συμφωνίες, οι οποίες αφορούν σε μελλοντικές επεμβάσεις υφίσταται περιορισμός της κυριαρχίας με τη βούληση του ίδιου του κράτους, καθόσον με τη συναίνεσή του επιτρέπει ξένη επέμβαση σε περιπτώσεις ανατροπής της κυβέρνησης με στρατιωτικό πραξικόπημα ή εξέγερσης¹⁰⁹.

Ωστόσο, η προϋπόθεση της *ad hoc* συναίνεσης, όταν λαμβάνει χώρα συγκεκριμένο γεγονός αποτελεί σημαντικό ζήτημα που θίγει την νομιμότητα της επέμβασης.

Εξάλλου, οι όροι της συμφωνίας και η παρασχεθείσα συναίνεση αφορά υποθετικά σενάρια και όχι γεγονότα. Προς επίρρωση αυτού υπενθυμίζονται και η διάταξη του άρθρου 4 (3) του Ψηφίσματος της Ρόδου του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου¹¹⁰, σύμφωνα με την οποία η ήδη διατυπωθείσα σε συμφωνία παροχή της συναίνεσης για στρατιωτική επέμβαση, πρέπει να διατυπώνεται εκ νέου για παρούσα περίπτωση.

Το θέμα της διπλής συναίνεσης έγκειται στο δικαίωμα του συναινούντος κράτους να ασκήσει το δικαίωμα της ανάκλησης της συναίνεσης, εάν το επιθυμεί.

¹⁰⁸ Fox Gregory H., Roth Brad R., *Democratic Governance and international law*, Cambridge University Press, 2000, σελ. 293.

¹⁰⁹ Lieblich Eliav, «Intervention and consent: Consensual forcible interventions in internal armed conflicts as international agreements» ο.π σελ. 366.

¹¹⁰ Institut de Droit International 10th Commission – Sub-group C Session de Rhodes – 2011 Military assistance on request Article 4 (3) : “ If military assistance is based on a treaty, an *ad hoc* request is required for the specific case”.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα επίκλησης συναφθείσας συμφωνίας αποτελεί η τουρκική εισβολή στην Κύπρο (1974)¹¹¹.

Η Τουρκία ενώπιον του ΣΑ επικαλέστηκε την τετραμερή συμφωνία που είχε υπογραφεί μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου, της Τουρκίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (Συνθήκη Εγγύησης), σύμφωνα με την οποία, σε περίπτωση παραβίασης της Συνθήκης και εφόσον η κοινή δράση δεν καθίστατο εφικτή, καθεμία από τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις διατηρούσε το δικαίωμα να αναλάβει δράση με στόχο την αποκατάσταση της τάξης των πραγμάτων, όπως προέβλεπαν οι όροι της Συνθήκης. Η ερμηνεία αυτή δεν έγινε αποδεκτή από το ΣΑ, καθώς αφενός μεν η Κύπρος δεν είχε διατυπώσει ad hoc συναίνεση για ξένη επέμβαση, αφετέρου δε οι όροι της Συνθήκης δεν καθόριζαν στρατιωτική δράση.

Προηγηθείσα συναίνεση κατόπιν συμφωνίας επικαλέστηκαν και οι ΗΠΑ προκειμένου να δικαιολογήσουν την επέμβαση που πραγματοποίησαν στον Παναμά (1989)¹¹².

Η Συνθήκη της Διώρυγας του Παναμά (1977) και συγκεκριμένα το άρθρο αυτής που αποτυπώνει την αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις της χώρας, ερμηνεύθηκε από τις ΗΠΑ κατά τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει τη χρήση βίας από τις ΗΠΑ στον Παναμά.

Οι ΗΠΑ ως προϋπόθεση της κύρωσης της συμφωνίας και σε περίπτωση που έκλεινε η διώρυγα του Παναμά ή υπήρχε παρεμβολή στις λειτουργίες της, έθεσαν τη ρήτρα του δικαιώματος να προβούν σε αναγκαία μέτρα ακόμα με τη χρήση στρατιωτικής βίας, προκειμένου να αποκαταστήσουν τη λειτουργία της διώρυγας.

Η κυβέρνηση του Παναμά αποδέχθηκε μεν τη ρήτρα, πλην όμως ο Πρόεδρος του δήλωσε ότι μόνο στην περίπτωση που προσκαλούνταν οι ΗΠΑ από την κυβέρνηση του Παναμά θα αποδεχόταν αυτήν την επέμβαση, μη παρέχοντας με τον τρόπο αυτό εξουσιοδότηση στις ΗΠΑ για ένοπλη επέμβαση. Κατόπιν τούτου, η επέμβαση των ΗΠΑ δεν ήταν σύννομη επί της βάσης επίκλησης της προηγηθείσας συναίνεσης για

¹¹¹ Cassese Antonio, *International Law*, ο.π σελ. 433.

¹¹² ο.π.

επέμβαση, αλλά ούτε και επί τη βάσει της προστασίας των αμερικανών υπηκόων και της αποκατάστασης της Δημοκρατίας, λόγοι που προέβαλαν οι ΗΠΑ για να δικαιολογήσουν την επέμβαση.

Προγενέστερη συναφθείσα συμφωνία για επέμβαση επικαλέστηκε η Γαλλία, όταν επενέβη στο Τσαντ (1960) και στη Γκαμπόν (1964)¹¹³, καθώς και η Σενεγάλη, όταν επενέβη στη Γουϊνέα-Μπισάου (1998) και η Νιγηρία για την επέμβασή της στη Σιέρρα Λεόνε (1997)¹¹⁴.

2.3 Η δράση του ΣΑ υπό το κεφ. VII Χάρτη ΗΕ

Ο ρόλος του ΣΑ και η δράση που υποχρεούται να αναλάβει στα πλαίσια της θεωρίας της μονομερούς επέμβασης, είναι σαφώς καθορισμένος στο Χάρτη ΗΕ.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του κεφ. VII Χάρτη ΗΕ (άρθρα 39-51), το ΣΑ είναι επιφορτισμένο με την ανάληψη στρατιωτικής δράσης σε περίπτωση επιθετικής ενέργειας και απειλής ή παραβίασης της ειρήνης.

Η θεσμοθέτηση της συλλογικής ασφάλειας διά των διατάξεων του Χάρτη ΗΕ καθιστά το ΣΑ ως επικεφαλής των στρατιωτικών επιχειρήσεων για την αποκατάσταση της ειρήνης, παρόλο που πολλές φορές μια αξιολόγηση της διεθνούς πρακτικής αποκαλύπτει, ότι η αναληφθείσα από τα κράτη στρατιωτική δράση δεν συνάδει με την εφαρμογή των προβλέψεων του Χάρτη. Ωστόσο, το ΣΑ εξασκεί τις θεσμοθετημένες υπό το κεφ. VII αρμοδιότητές του.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 39 του Χάρτη ΗΕ, το ΣΑ έχοντας διαπιστώσει την ύπαρξη οποιασδήποτε απειλής κατά της ειρήνης ή και παραβίαση αυτής, μπορεί να απευθύνει συστάσεις ή να αποφασίσει το είδος των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για τη διατήρηση ή αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

¹¹³ Gray Christine, *International Law and the Use of force*, ο.π σελ. 85.

¹¹⁴ Lieblich Eliav, «Intervention and consent: Consensual forcible interventions in internal armed conflicts as international agreements», ο.π σελ. 367.

Το ΣΑ, σύμφωνα με το άρθρο 48 του Χάρτη, στο πλαίσιο της δράσης που απαιτείται για την εκτέλεση των αποφάσεών του (που μπορεί να περιλαμβάνει και ανάληψη στρατιωτικής δράσης) δύναται να στρέφεται και προς τα κράτη μέλη του ΟΗΕ.

Ο δεσμευτικός χαρακτήρας των μέτρων υπό του άρθρου 39 και υπό του συνόλου των άρθρων του κεφ. VII του Χάρτη, καθιστά το ΣΑ, ως το αρμόδιο όργανο να επιβάλλει κυρώσεις έναντι αυτών που δεν συμμορφώνονται με αποφάσεις, όπως επιβολή εμπάργκο όπλων στη κυβέρνηση ή τους επαναστάτες, πλήρη ή μερική διακοπή οικονομικών μέτρων κ.α.

Επισημαίνεται ότι η απειλή της ειρήνης δεν αφορά μόνο σε διακρατικές υποθέσεις, αλλά το ΣΑ έχει κρίνει ότι και μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις δύναται να αποτελέσουν απειλή για την ειρήνη και ασφάλεια και να λάβει μέτρα υπό το κεφ. VII του Χάρτη ΗΕ¹¹⁵.

Εξάλλου, στο άρθρο 2 (7) του Χάρτη ΗΕ καθορίζεται ρητά ότι η αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις, δε στερεί από το ΣΑ την δυνατότητα να εφαρμόσει τις αρμοδιότητες του κεφ. VII.

Επιπρόσθετα δε, μολονότι η συναίνεση ενός κράτους για στρατιωτική επέμβαση αποτελεί επιβοηθητικό στοιχείο από άποψη πολιτικής νομιμότητας, εν τούτοις η έλλειψη αυτής δεν καθίσταται επαρκής να στερήσει από το ΣΑ την εξουσία να αναλάβει δράση¹¹⁶.

Το ΣΑ έχει εξουσιοδοτήσει τη χρήση βίας στον Περσικό Κόλπο¹¹⁷ για την απελευθέρωση του Κουβέιτ και την αποκατάσταση της ειρήνης στην περιοχή, στην πρώην Γιουγκοσλαβία¹¹⁸ με την επίκληση της ανάγκης για ανθρωπιστική βοήθεια, στη Σομαλία¹¹⁹, στη Ρουάντα¹²⁰ και στο Ανατολικό Τιμόρ¹²¹ για ανθρωπιστικούς σκοπούς,

¹¹⁵ Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, ο.π σελ. 119-120.

¹¹⁶ Lieblich Eliav, «Intervention and consent: Consensual forcible interventions in internal armed conflicts as international agreements» ο.π σελ. 373.

¹¹⁷ SC Res. 678 (1990).

¹¹⁸ SC Res 816 (1993), παρ. 4, 836 (1993), παρ. 10.

¹¹⁹ SC Res 794 (1992) παρ. 10.

ενώ επιπλέον το ΣΑ έχει εξουσιοδοτήσει και πολυεθνικές δυνάμεις να διεξάγουν στρατιωτικές επιχειρήσεις για την παγίωση της ειρήνης, όπως στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη¹²², στο Κόσσοβο¹²³, στο Αφγανιστάν¹²⁴ και στο Ιράκ¹²⁵.

Χαρακτηριστική είναι η αντίδραση του ΣΑ στον εμφύλιο πόλεμο στη Λιβύη το 2011¹²⁶.

Το ΣΑ ενεργώντας υπό το κεφ. VII του Χάρτη, αναγνώρισε¹²⁷, ότι η κρίση στη Λιβύη αποτελούσε απειλή για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και απαίτησε άμεση παύση των βιαιοτήτων.

Το Ψήφισμα 1970 (2011) αναφερόταν ρητώς στις βίαιες επιθέσεις κατά του πληθυσμού που εξαπέλυσαν οι κυβερνητικές δυνάμεις του καθεστώτος Gaddafi - οι οποίες ήταν τέτοιας κλίμακας, που ήταν δυνατό να στοιχειοθετήσουν και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας- στις συστηματικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, ενώ παράλληλα εκφράστηκε και έντονη ανησυχία για την ασφάλεια των ξένων υπηκόων.

Το ΣΑ αποφάσισε να επιβάλλει εμπάργκο όπλων στη Λιβύη, καθώς και δέσμευση περιουσιακών στοιχείων επί συγκεκριμένων προσώπων, αλλά και να αναφέρει την κατάσταση στον Εισαγγελέα του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για ενέργειες αρμοδιότητάς του.

Η μη βελτίωση της κατάστασης εξώθησε το ΣΑ να υιοθετήσει δεύτερο Ψήφισμα¹²⁸, με το οποίο εξουσιοδοτούσε τη χρήση βίας στα κράτη μέλη να προστατέψουν τον άμαχο πληθυσμό και να εγκαταστήσουν *no fly-zones* στον εναέριο χώρο της Λιβύης¹²⁹.

¹²⁰ SC Res 929 (1994) παρ. 3.

¹²¹ SC Res 1264 (1999) παρ. 3

¹²² SC Res 1031 (1995) παρ. 15–17.

¹²³ SC Res 1244 (1999) παρ. 7.

¹²⁴ SC Res 1386 (2001) παρ. 1.

¹²⁵ SC Res 1511 (2003) παρ. 13.

¹²⁶ Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, ο.π σελ. 120-122.

¹²⁷ SC Res 1970 (2011) παρ. 1.

¹²⁸ SC Res 1973 (2011).

¹²⁹ Η ακριβής διατύπωση είναι “όλα τα απαραίτητα μέτρα” (all necessary means), που κατ’ ουσίαν εξουσιοδοτεί τη χρήση βίας.

Την υλοποίηση των αποφάσεων του ΣΑ και τον επιχειρησιακό έλεγχο της κατάστασης ανέλαβε το NATO πραγματοποιώντας αεροπορικές επιδρομές κατά των κυβερνητικών δυνάμεων.

Σταδιακά, αναδύθηκαν οι οργανωμένες αντιπολιτευτικές δυνάμεις και η κυβέρνηση των επαναστατών [National Transitional Council (NTC)] με έδρα στη Βεγγάζη αναγνωρίστηκε από ένα μεγάλο αριθμό κρατών ως η νέα κυβέρνηση της Λιβύης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η χρήση βίας των δυνάμεων του NATO διευκόλυνε την αλλαγή καθεστώτος στη Λιβύη, ενεργώντας πέρα των ορίων της εξουσιοδότησης του ΣΑ.

Ενώ, δηλαδή, αρχικά υπήρχε διεθνής αποδοχή, ότι η στρατιωτική επέμβαση με την εξουσιοδότηση του ΣΑ πραγματοποιήθηκε υπό το πρίσμα της άμεσης παύσης των αποτρόπαιων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η συγκεκριμένη στρατιωτική επιχείρηση που, όπως αποδείχθηκε, στόχο είχε την ανατροπή του καθεστώτος Gaddafi, προσέλκυσε έντονη κριτική, συνδεδεμένη άμεσα με το ζήτημα του εύρους της επέμβασης των ξένων δυνάμεων με εξουσιοδότηση του ΣΑ.

Από την μελέτη της διεθνούς πρακτικής διαφαίνεται, ότι το ΣΑ ενεργώντας υπό το κεφ VII του Χάρτη επεμβαίνει σε μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις είτε αμερόληπτα, απαιτώντας την παύση των εχθροπραξιών είτε ακόμα και ενεργώντας υπέρ ή κατά μίας εκ των αντιμαχόμενων πλευρών.

Το ΣΑ προκειμένου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις τραγικές επιπτώσεις των εμφύλιων συρράξεων αναπτύσσει ειρηνευτικές αποστολές υπό τα ΗΕ με εντολή την ανθρωπιστική βοήθεια στις χώρες αυτές ή ακόμα και εξουσιοδοτώντας τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για την επίτευξη της αποστολής τους.

Στο πλαίσιο επέμβασης σε μη διεθνούς χαρακτήρα συρράξεις το ΣΑ αναβάθμισε ακόμη περισσότερο το ρόλο του με την σύσταση των Ποινικών Δικαστηρίων στη Ρουάντα¹³⁰ και στην πρώην Γιουγκοσλαβία¹³¹, προκειμένου να αποδοθούν ευθύνες για σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπιστικού δικαίου.

¹³⁰ SC Res. 955 (1994), παρ. 1.

¹³¹ SC Res. 827 (1993), παρ. 2.

Με την υιοθέτηση Ψηφισμάτων για την κατάσταση στη Σομαλία το ΣΑ επέβαλε γενικό εμπάργκο όπλων και απαίτησε την παύση των εχθροπραξιών από όλες τις πλευρές¹³².

Όταν επενέβη στη Ανγκόλα το 1997, αφού αναγνώρισε ότι η κατάσταση αποτελούσε απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, επέβαλε κυρώσεις κατά των επαναστατών¹³³ [UNITA (Union for the Total Independence of Angola)], αυξάνοντας τα περιθώρια ήττας για τους επαναστάτες.

Αντίθετα, με την επιχείρηση που αναπτύχθηκε από τη MONUSCO (United Nations Organization Stabilization Mission in the Congo) στο Κονγκό (Intervention Brigade), κατόπιν εντολής του ΣΑ¹³⁴, με σκοπό την εξουδετέρωση των ένοπλων ομάδων στο ανατολικό Κονγκό, επιβοηθούσε τις κυβερνητικές αρχές του Κονγκό.

Θέση υπέρ της κυβέρνησης έλαβε το ΣΑ και στην περίπτωση της εσωτερικής σύρραξης στο Μάλι με την εγκατάσταση της δύναμης MINUSMA (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali) με σαφή εντολή¹³⁵, χρησιμοποιώντας όλα τα απαραίτητα μέσα (all necessary means), να συνδράμει την κυβέρνηση του Μάλι, προκειμένου να εδραιώσει τη δύναμή της σε όλη την επικράτεια της χώρας και να αποφευχθεί η ανασύσταση των ενόπλων ομάδων.

Στο δεύτερο μέρος που ακολουθεί, θα αναλυθεί η εν λόγω μη διεθνής σύρραξη υπό το πρίσμα της θεωρίας της επέμβασης με συναίνεση της κυβέρνησης της χώρας και της εν γένει στάσης του ΣΑ του ΟΗΕ.

¹³² SC Res. 733 (1992), παρ. 5, SC Res. 814 (1993), παρ. 8.

¹³³ SC Res. 1127 (1997) παρ. 4.

¹³⁴ SC Res. 2098 (2013) παρ. 9,12.

¹³⁵ SC Res. 2100 (2013) παρ. 7,16

ΜΕΡΟΣ Β΄

Επέμβαση με συναίνεση στο Μάλι: Η κρίση στη χώρα, η νομιμότητα της επέμβασης και ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ- Το Μάλι μετά την επέμβαση

I. Το χρονικό της επέμβασης στο Μάλι

3.1 Η Δημοκρατία του Μάλι και η ιδιαιτερότητα της σύρραξης

Η εσωτερική σύρραξη, που έλαβε χώρα στο Μάλι και αποτέλεσε την αιτία για την επέμβαση της Γαλλίας τον Ιανουάριο του 2013 αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος του διεθνούς δικαίου.

Η νομιμότητα των προβαλλόμενων γαλλικών ισχυρισμών στο πλαίσιο της δικαιολόγησης της επέμβασης υπό το πρίσμα των κανόνων του διεθνούς δικαίου, αποτέλεσε για ένα μεγάλο μέρος των θεωρητικών νομικό ακροβατισμό, ανάμεσα στη δικαιολόγηση της επέμβασης με τη συναίνεση της προσωρινής κυβέρνησης του Μάλι και στην παρεχόμενη, υπό των αμφιλεγόμενων Ψηφισμάτων του ΣΑ, εξουσιοδότηση για την ανάληψη δράσης, με σκοπό την αποκατάσταση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή¹³⁶.

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της εν λόγω εσωτερικής σύρραξης, ενισχύεται και από την ιδιάζουσα σύνθεση των επαναστατικών δυνάμεων κατά της κυβέρνησης, που συνίσταται σε ένα μίγμα μη κρατικών δρώντων με αποσχιστικές τάσεις και τρομοκρατικών οργανώσεων.

Η Δημοκρατία του Μάλι, εξάλλου, αποτελεί ιδιαίτερης σημασίας κράτος της περιοχής Σαχέλ¹³⁷, επιρρεπές σε αποσταθεροποίηση λόγω της δράσης ακραίων ισλαμιστικών οργανώσεων.

¹³⁶ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «*Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict*», ο.π σελ. 5.

¹³⁷ Farhaoui Fouad, *The great power struggle for Africa the crisis in Mali*, USAK reports No. 13 -03, Apr 2013. σελ.9 Η περιοχή Σαχέλ είναι ημι-άνυδρη περιοχή που σηματοδοτεί τόσο το φυσικό όσο και το πολιτιστικό χάσμα μεταξύ των πιο εύφορων περιοχών του Νότου και της ερήμου Σαχάρας βόρεια. Εκτείνεται από τη Σενεγάλη μέχρι την βόρεια Ερυθραία, περιλαμβάνοντας περιοχές της Μαυριτανίας, του Μάλι, της Μπουρκίνα Φάσο, του Νίγηρα, της Νιγηρίας, του Τσαντ και του Σουδάν.

Υπό το πρίσμα δε της ανησυχίας για τη διεθνή ασφάλεια, η εν λόγω περιοχή προσελκύει το ενδιαφέρον λόγω της ανάπτυξης δικτύου παράνομων συναλλαγών, λαθρεμπορίου και τρομοκρατικών οργανώσεων¹³⁸.

Το Μάλι, αν και συγκαταλέγεται στις χώρες της Αφρικής που βίωσαν το αποικιοκρατικό καθεστώς υπό τη Γαλλία¹³⁹, εν τούτοις δεν θεωρείται κράτος-υπόδειγμα του όρου *franceafrique*.¹⁴⁰ Στο έδαφός του δεν φιλοξενεί γαλλικές στρατιωτικές βάσεις ούτε έχει συνάψει αμυντικές συμφωνίες με τη Γαλλία.

Παραταύτα, η κατάληψη των βόρειων περιοχών του Μάλι από εξτρεμιστικές ισλαμιστικές οργανώσεις, οι οποίες ανέπτυσαν τρομοκρατική δράση, άγγιξε ευαίσθητη χορδή της Γαλλίας, η οποία μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, αντιλήφθηκε τα γεγονότα στο Μάλι, ως πρόκληση για την προάσπιση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Οι εξελίξεις στο εσωτερικό του Μάλι και ο φόβος της εξάπλωσης της αποσταθεροποίησης στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αφρικής υπό την απειλή επέκτασης αυτής και στην Ευρώπη, αποτέλεσε το έναυσμα άμεσης κινητοποίησης της Δύσης και ένα ακόμη στοίχημα στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας.

3.2 Οι πρωταγωνιστές της κρίσης

Προκειμένου να καταστεί κατανοητή η ιδιαιτερότητα του χαρακτήρα της σύρραξης, κρίνεται απαραίτητος ο προσδιορισμός της ταυτότητας των πρωταγωνιστών, ούτως ώστε να λειτουργήσει ως επεξηγηματικός όρος της δράσης τους στο συγκεκριμένο γεωπολιτικό περιβάλλον τη δεδομένη χρονική στιγμή.

¹³⁸ Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict», *Military Law Review*, Vol. 223, σελ.2.

¹³⁹ Το Μάλι επί της γαλλικής αποικιοκρατίας ονομαζόταν Γαλλικό Σουδάν, την σημερινή του ονομασία έλαβε μετά την ανεξαρτησία της χώρας το 1960.

¹⁴⁰ Bergamaschi Isaline, «The French military intervention in Mali: Not exactly *franceafrique*, but definitely post-colonial», https://www.academia.edu/5328698/The_French_Military_Intervention_in_Mali_Not_Exactly_Fran%3%A7afrique_But_Definitely_Post-colonial

Ο όρος χρησιμοποιείται για να αποδώσει τα νεοαποικιακά χαρακτηριστικά στις σχέσεις Γαλλίας-Αφρικής και συγκεκριμένα ανάμεσα στη Γαλλία και στα γαλλόφωνα κράτη της Αφρικής μετά την ανεξαρτησία τους.

3.2.1 Οι Τουαρέγκ και το Εθνικό Κίνημα Απελευθέρωσης Αζάουαντ (MNLA)

Οι Τουαρέγκ, νομαδική φυλή της περιοχής Σαχέλ, είναι εθνική μειονότητα, που κατοικεί στο βόρειο Μάλι¹⁴¹, επονομαζόμενο ως Αζάουαντ.

Η σύσταση του Εθνικού Κινήματος Απελευθέρωσης Αζάουαντ (Mouvement National pour la Libération de l'Azawad, MNLA), έχει ως σκοπό την προάσπιση των δικαιωμάτων της φυλής τους και την ανεξαρτητοποίηση του βόρειου Μάλι.

Το MNLA αποτελεί την έκφραση της αρχής της αυτοδιάθεσης και οι ρίζες του ανατρέχουν στα χρόνια της γαλλικής αποικιοκρατίας στην περιοχή, καθώς η γαλλική αποικιοκρατική πολιτική διέκρινε τους Τουαρέγκ από τους υπόλοιπους κατοίκους της χώρας¹⁴². Οι Γάλλοι όμως δεν τήρησαν την υπόσχεσή τους να δημιουργήσουν για τους Τουαρέγκ ένα ξεχωριστό κράτος στην περιοχή της Σαχάρα μετά την αποχώρησή τους και την ανεξαρτησία της χώρας.

Κατά την εποχή που ακολούθησε την αποικιοκρατία, η κοινότητα των Τουαρέγκ υπέβαλε όλο και πιο επιτακτικά το αίτημα για πρόσβαση στον φυσικό πλούτο και την κατανομή της γης και ένταξη της ευρύτερης περιοχής του φτωχού βορρά στις εθνικές προτεραιότητες, πλην όμως η πρωτεύουσα δεν ανταποκρινόταν στα αιτήματά τους.

Το MNLA, λαμβάνοντας κατά τα προηγούμενα χρόνια διάφορες μορφές, κατέληξε τον Οκτώβριο 2011 στην επίσημη σύσταση του Κινήματος.

Το MNLA συνδέεται άμεσα με την πτώση του καθεστώτος Gaddafi, καθώς η ίδρυσή του συμπίπτει χρονικά με τα γεγονότα στη Λιβύη. Επισημαίνεται, ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού των Τουαρέγκ είχε αναγκαστεί, κυρίως λόγω της έντονης ξηρασίας και της αδιαφορίας της κυβέρνησης του κράτους για τις βόρειες περιοχές, να μετοικήσει στη Λιβύη, όπου και αποτέλεσε ειδικό τμήμα των τάξεων του Λιβυκού στρατού. Ο Gaddafi τους ονόμαζε “Ισλαμική Λεγεώνα” και είχαν ενεργή στρατιωτική

¹⁴¹ Ο.π Η φυλή των Τουαρέγκ κατοικεί και στα γειτονικά κράτη (Αλγερία, Νιγηρία, Λιβύη) και γενικά καταλαμβάνει τις περιοχές της κεντρικής Σαχάρα.

¹⁴² Matic Zrinka, «The response of the international community to the crisis in Mali» https://www.academia.edu/10034175/THE_RESPONSE_OF_THE_INTERNATIONAL_COMMUNITY_TO_THE_CRISIS_IN_MALI

δράση¹⁴³. Με την πτώση του Gaddafi οι Τουαρέγκ επέστρεψαν στρατιωτικά εκπαιδευμένοι και εφοδιασμένοι με πολεμικό εξοπλισμό στο βόρειο Μάλι.

Κατά της νόμιμης κυβέρνησης της πρωτεύουσας του Μάλι, Μπαμακό, οι Τουαρέγκ έχουν επαναστατήσει τέσσερις φορές -με την πιο πρόσφατη αυτή του 2012- προκειμένου να διεκδικήσουν την ανεξαρτησία των βόρειων περιοχών.

Οι διεκδικήσεις τους κατά της κυβέρνησης, εδράζονται σε αίτημα που είχαν αρχικά απευθύνει στον Γάλλο Πρόεδρο Ντε Γκωλ το 1958 για ανεξαρτησία, το οποίο δεν ικανοποιήθηκε, σε αιτιάσεις για την μη τήρηση συνθηκών ειρήνης που υπογράφηκαν με τη λήξη των παρελθουσών επαναστάσεων, καθώς και στην ανικανότητα της κυβέρνησης να προστατέψει τους πολίτες της περιοχής Αζάουαντ από την παρουσία τρομοκρατών¹⁴⁴.

3.2.2 Οι Ισλαμιστές

Οι ισλαμιστικές οργανώσεις στο Μάλι διακρίνονται στην AQIM (Al-Qaeda in the Islamic Maghreb), στην Ansar Dine και στην MUJAO ή MUJWA (Mouvement pour l'Unité et le Jihad en Afrique de l'Ouest ή Movement for Unity and Jihad in West Africa).

Η AQIM αποτελεί ισλαμιστική οργάνωση της Αλγερίας και αρχικά συστάθηκε στο πλαίσιο κήρυξης επανάστασης κατά της κυβέρνησης της χώρας τη δεκαετία του 1980.

Αυτοπροσδιοριζόμενη από τις αρχές της τζιχάντ (jihad)¹⁴⁵, σκοπός της οργάνωσης είναι η επιβολή του νόμου της Σαρία και η ενεργή προώσπιση της δράσης της Al-Qaida για την απομάκρυνση των δυτικών από τα μουσουλμανικά κράτη. Η

¹⁴³ Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict» ο.π σελ.6

¹⁴⁴ Deschamps-Laporte Laurence, «Understanding the Malian crisis and its actors» <http://democracyinafrica.org/understanding-the-malian-crisis-its-actors/>.

¹⁴⁵ Θρησκευτικός όρος που αναφέρεται στο θρησκευτικό καθήκον των μουσουλμάνων να διατηρήσουν τη θρησκεία τους. Συχνά ο όρος ερμηνεύεται ως 'αγώνας' για ιερό σκοπό.

οργάνωση προκειμένου να δικαιολογήσει τη δράση της στο Μάλι χρησιμοποίησε ως προκάλυψη τους σκοπούς του MNLA.

Η Ansar Dine—οργάνωση των υπερασπιστών της πίστης, όπως ονομάζεται- έχει ως σκοπό την εφαρμογή του ισλαμιστικού νόμου στο Μάλι και τον έλεγχο των βόρειων περιοχών¹⁴⁶. Είναι ανεξάρτητη οργάνωση, αν και συνδέεται στενά με την AQIM.

Αποτελεί τη μοναδική από τις τρεις γνήσια γηγενή οργάνωση κατά της κυβέρνησης του Μάλι, αποτελούμενη κυρίως από Τουαρέγκ, αν και πρόσφατα είχαν προσχωρήσει στους κόλπους της νέα μέλη νεαρών μουτζαχεντίν (mujahideen)¹⁴⁷ από διάφορες περιοχές. Η οργάνωση διαλύθηκε τον Ιανουάριο του 2013, οπότε και συστάθηκε το κίνημα IMA (Islamic Movement of Azawad).

Τέλος, η MUJWO, η οποία επίσης υποστηρίζει τον ισλαμικό νόμο και επιδιώκει την επέκταση των αρχών της Al-Qaida στην ευρύτερη Δυτική Αφρική, αναδύθηκε στο Μάλι μέσω της προσπάθειάς της να στρατολογήσει Τουαρέγκ για την υλοποίηση των στόχων της¹⁴⁸. Μέλη της οργάνωσης διατηρούν διαύλους επικοινωνίας με την Al-Qaida και επιδίδονται σε εμπορία ναρκωτικών στο βόρειο Μάλι.

3.3 Η εσωτερική σύρραξη στο Μάλι

Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της εσωτερικής σύρραξης στο Μάλι συνίσταται σε τρία διαφορετικά είδη συγκρούσεων που πραγματοποιήθηκαν ταυτόχρονα στη χώρα και χαρακτηρίζουν τον εκρηκτικό χαρακτήρα της σύρραξης¹⁴⁹: ο εθνικισμός των Τουαρέγκ που κορυφώθηκε με την εκδήλωση αποσχιστικών τάσεων και την ανακήρυξη ανεξάρτητου κράτους στο βόρειο Μάλι, το στρατιωτικό πραξικόπημα, ως απόρροια της θεσμικής κρίσης που ανέτρεψε τη δημοκρατικώς εκλεγμένη κυβέρνηση και, τέλος, η απόπειρα ισλαμιστικών οργανώσεων και τζιχαντιστών να καταστήσουν στο Μάλι ένα κράτος τρομοκρατίας και να επιβάλλουν το νόμο της Σαρία.

¹⁴⁶ Matic Zrinka, «The response of the international community to the crisis in Mali».ο.π

¹⁴⁷ Αποδεχόμενος τον τίτλο mujahideen σημαίνει ότι κάποιος πρέπει να ζήσει, να αγωνιστεί και να πεθάνει σύμφωνα με τις θρησκευτικές επιταγές του Ισλάμ.

¹⁴⁸ Deschamps-Laporte Laurence, «Understanding the Malian crisis and its actors» ο.π

¹⁴⁹ Matic Zrinka, «The response of the international community to the crisis in Mali».ο.π

Η εσωτερική σύρραξη στο Μάλι ήταν το αποτέλεσμα κοινωνικοπολιτικών κυρίως αναταραχών, οι οποίες αλληλεπιδρώντας με την διατάραξη της ισορροπίας στην περιοχή που προκάλεσε η πτώση του καθεστώτος της Λιβύης, ως αποκορύφωμα της Αραβικής Άνοιξης, δημιούργησαν εύφορο έδαφος για την επικυριαρχία μη κρατικών δρώντων στη χώρα.

Οι αποσχιστικές τάσεις και ο εθνικισμός των Τουαρέγκ στο βορρά είχαν εκδηλωθεί και στο παρελθόν (1962-1964, 1990-1996, 2006-2009), πάντα με ακέραιο το αίτημα της ανεξαρτησίας και της προαγωγής των δικαιωμάτων της μειονότητας.

Η τέταρτη επανάσταση εκδηλώθηκε τον Ιανουάριο 2012 ως αποτέλεσμα της έντονης περιθωριοποίησης –πολιτικής και οικονομικής- της μειονότητας, η οποία εντάθηκε από την έλλειψη τροφής και τους ακραίες κλιματολογικές συνθήκες, με την κυβέρνηση του Μάλι να παραμένει αδρανής στα αναφερόμενα προβλήματα¹⁵⁰.

Τον Μάρτιο 2012 και ενώ ήταν προγραμματισμένη η διενέργεια προεδρικών εκλογών για τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου, αξιωματούχοι του στρατού, συστήνοντας την Εθνική Επιτροπή για την Αποκατάσταση της Δημοκρατίας και του Κράτους (National Committee for the Restoration of Democracy and State, CNRDR) οργάνωσαν πραξικόπημα κατά του προέδρου της κυβέρνησης του Μάλι, Amadou Toumane Toure, σε μια προσπάθεια αποκατάστασης της κρατικής κυριαρχίας, που είχε απωλεσθεί, κατόπιν της εκδήλωσης της επανάστασης των Τουαρέγκ τον Ιανουάριο 2012.

Αφορμή του πραξικοπήματος, σύμφωνα με τον επικεφαλής της Επιτροπής Captain Amadou Sonogo, αποτέλεσε η αναποτελεσματική αντιμετώπιση των επανάστασης και των κοινωνικών αναταραχών, της διακίνησης ναρκωτικών και των αναγκών του στρατού.

Σύμφωνα με τις διακηρύξεις του στρατιωτικού καθεστώτος, πρόθεσή του ήταν η παύση της επανάστασης των Τουαρέγκ μέχρι την επανεκλογή νέας κυβέρνησης με δημοκρατικές διαδικασίες.

Η διεθνής κοινότητα καταδίκασε ομόφωνα το πραξικόπημα, ενώ ο ECOWAS (Economic Community of West African States), προκειμένου να εξαναγκάσει το

¹⁵⁰ Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict».ο.π σελ. 9.

στρατιωτικό καθεστώς να παραδώσει την εξουσία, επέβαλε οικονομικές κυρώσεις στην κυβέρνηση της πρωτεύουσας Μπαμακό, κλείνοντας τα σύνορα ανάμεσα στο Μάλι και τα κράτη μέλη του οργανισμού, διακόπτοντας τη ροή συναλλάγματος και επιβάλλοντας ταξιδιωτική απαγόρευση στα μέλη του στρατιωτικού καθεστώτος παγώνοντας ταυτόχρονα τους τραπεζικούς τους λογαριασμούς.

Η αποτελεσματικότητα αυτών ήταν άμεση και τον Απρίλιο 2012 κατόπιν διαπραγμάτευσης και συμφωνίας των στρατιωτικών με τον ECOWAS, η εξουσία μεταβιβάστηκε σε προσωρινή κυβέρνηση με πρόεδρο τον Dioncounda Traore.

Το στρατιωτικό καθεστώς όμως, απότοκο της πολιτικής κρίσης στο Μάλι, είχε οδηγήσει σε επιδείνωση της κατάστασης διακυβέρνησης και στην *de facto* διχοτόμηση της χώρας, καθώς στο βορρά υπήρχαν καταιγιστικές εξελίξεις.

Ο MNLA σύναψε συμμαχία με τις ισλαμιστικές οργανώσεις (AQIM, Ansar Dine και MUJWA), προέβη σε κατάληψη των μεγάλων πόλεων του βορρά (Kidal, Gao, Timbuktu) και σε απόκτηση του ελέγχου αυτών.

Το βόρειο Μάλι χαρακτηριζόταν από ακυβερνησία και είχε περιέλθει σε πεδίο δράσης ισλαμιστικών και τρομοκρατικών οργανώσεων. Ο επίσημος στρατός του Μάλι είχε ήδη καταρρεύσει και ήταν πλέον ανήμπορος να ανακτήσει τον έλεγχο των βόρειων περιοχών.

Συνακόλουθα την 6η Απριλίου 2012 ο MNLA είχε διακηρύξει την ανεξαρτησία του κράτους της Αζάουαντ, η οποία δεν έτυχε αναγνώρισης από την διεθνή κοινότητα και χαρακτηρίστηκε ως παράνομη.

Οι ισλαμιστικές οργανώσεις με την ανακήρυξη του ανεξάρτητου κράτους επιδόθηκαν σε έναν αγώνα επιβολής του νόμου της Σαρία και της δικής τους εκδοχής των θρησκευτικών δοξασιών στους κατοίκους του βόρειου Μάλι, των οποίων τα

θηρσκευτικά πιστεύω και ο τρόπος ζωής δεν ήταν συμβατά με τις ριζοσπαστικές απόψεις των ισλαμιστών.¹⁵¹

Αποτέλεσμα της εξτρεμιστικής δράσης ήταν οι ακραίες ενέργειες (λιθοβολισμοί, ακρωτηριασμοί των κατοίκων), προκειμένου να επιβάλλουν τον ισλαμικό νόμο.

Βέβαια, ακόμη και πριν την απαρχή της κρίσης στο Μάλι, οι ομάδες των τζιχαντιστών καθοδηγούμενες από την οργάνωση AQIM, εκμεταλλευόμενοι των τεταμένων σχέσεων των Τουαρέγκ με την κυβέρνηση του Μπαμακό και την έλλειψη οργάνωσης και της απογοήτευσης του πληθυσμού από τις κυβερνητικές τακτικές, είχαν ήδη προβεί σε οργανωμένες εγκληματικές επιχειρήσεις εμπορίας ναρκωτικών, όπλων και απαγωγής Δυτικών υπηκόων για λύτρα.

Η συμμαχία του MNLA με τις ισλαμιστικές οργανώσεις κατέρρευσε γρήγορα, καθώς διαφάνηκε ότι τα αίτια της σύναψης της συμμαχίας δεν ταυτίζονταν με τα αιτήματα των Τουαρέγκ, αλλά αποτελούσαν τρόπο συγκάλυψης του σκοπού τους, που δεν ήταν άλλος από την εφαρμογή του νόμου της Σαρία.

Η διάσπαση της συμμαχίας και η συνεργασία της Ansar Dine με την MUJWA, οδήγησε στην απομάκρυνση του MNLA από μεγάλες πόλεις του βορρά και πλέον ήταν σαφείς οι ενδείξεις των επεκτατικών βλέψεων των ριζοσπαστικών οργανώσεων προς το νότο.

Στις αρχές Ιανουαρίου 2013 ομάδες των τρομοκρατικών οργανώσεων άρχισαν να κινούνται προς την πρωτεύουσα, καταλαμβάνοντας διαδοχικά πόλεις και δημιουργώντας έντονη την ανησυχία για επέκταση της κρίσης πέραν της Δυτικής Αφρικής.

3.4 Η αντίδραση του Συμβουλίου Ασφαλείας

¹⁵¹ ο.π Farhaoui Fouad, *The great power struggle for Africa the crisis in Mali*. Οι κάτοικοι του Μάλι είναι μουσουλμάνοι που ανήκουν στην αίρεση Sulfi, ενώ οι ισλαμικές ομάδες ακολουθούν την Wahhabi / Salafi αίρεση του Ισλάμ.

Το ΣΑ ήδη από τον Ιούλιο του 2012 υιοθετώντας ομόφωνα το Ψήφισμα 2056¹⁵² είχε καταδικάσει την κατάληψη της εξουσίας από τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων στο Μάλι το Μάρτιο του 2012, καθώς και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από αντάρτες στο βόρειο τμήμα της περιοχής Σαχέλ και είχε αποφασίσει τη σύνταξη σχεδίου δράσης, προκειμένου να αποκατασταθεί η συνταγματική τάξη και η κρατική εξουσία σε ολόκληρη την επικράτεια του Μάλι.

Επιπλέον, μέσω του Ψηφίσματος, εξέφρασε την πλήρη υποστήριξη στις συντονισμένες προσπάθειες του ECOWAS, της AU (African Union) και των μεταβατικών αρχών του Μάλι, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις στη χώρα.

Στα πλαίσια αυτά, το Συμβούλιο δήλωσε ετοιμότητα να εξετάσει περαιτέρω το αίτημα των δύο περιφερειακών οργανισμών (ECOWAS και AU) για την ανάπτυξη μιας δύναμης σταθεροποίησης στο Μάλι, προκειμένου να υποστηρίξει μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ασφάλειας, καλώντας όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να προετοιμαστούν για μια τέτοια δύναμη.

Η προσωρινή κυβέρνηση του Μάλι έχοντας πλήρη επίγνωση της κρισιμότητας της κατάστασης, ανέπτυξε διπλωματική δραστηριότητα αναζητώντας βοήθεια κυρίως από την Ευρώπη και στράφηκε και προς τον ECOWAS αναζητώντας στρατιωτική ενίσχυση.

Την αντίδραση στην αυξανόμενη ανθρωπιστική κρίση στο Μάλι εξέφρασε το ΣΑ, υιοθετώντας τον Οκτώβριο του 2012 το Ψήφισμα 2071¹⁵³, με το οποίο αποτύπωσε την έντονη ανησυχία του για την εντεινόμενη χειροτέρευση της ασφάλειας στη χώρα, την επιδείνωση της ανθρωπιστικής κρίσης και αστάθεια στην περιοχή λόγω της περιχαράκωσης της AQIM και άλλων τρομοκρατικών στοιχείων στην περιοχή.

Στηλιτεύοντας τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απαίτησε την παύση καταπάτησης αυτών, αλλά και των παραβιάσεων του ανθρωπιστικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των στοχευμένων επιθέσεων εναντίον αμάχων, την άσκηση σεξουαλικής βίας, την στρατολόγηση παιδιών και τις βίαιες εκτοπίσεις του πληθυσμού.

¹⁵² S.C. Res. 2056 (2012).

¹⁵³ S.C. Res. 2071 (2012).

Λαμβάνοντας υπόψη το ήδη υποβληθέν αίτημα των αρχών του Μάλι στον ECOWAS για στρατιωτική βοήθεια, το ΣΑ ζήτησε από τον ΓΓ ΗΕ να συνδράμει στο σχεδιασμό της ενεργοποίησης στρατιωτικής σύμπραξης της από κοινού προσπάθειας του ECOWAS και της ΑΥ.

Το ΣΑ απήυθυνε καθολική πρόσκληση στα κράτη μέλη και στις διεθνείς και περιφερειακές οργανώσεις, προκειμένου να παρέχουν στήριξη και συντονισμό των προσπάθειών υλοποίησης στρατιωτικής εκπαίδευσης των ενόπλων δυνάμεων του Μάλι, αλλά και την παροχή εξοπλισμού, με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και των εξτρεμιστικών οργανώσεων, ούτως ώστε να αποκατασταθεί η εξουσία του κράτους σε όλη την εδαφική του επικράτεια.

Υπό το ανωτέρω πρίσμα και ένεκα του επείγοντος χαρακτήρα της απειλής της δράσης των τρομοκρατικών οργανώσεων για τη διεθνή κοινότητα υιοθετήθηκε ακολούθως, τον Δεκέμβριο του 2012 το Ψήφισμα 2085¹⁵⁴, σύμφωνα με το οποίο το ΣΑ ενέκρινε την ανάπτυξη μιας αφρικανικής αποστολής υπό τον ECOWAS και εξουσιοδότησε τη χρήση βίας, προκειμένου να στηρίξει τις προσπάθειες των εθνικών αρχών για την ανάκτηση των βόρειων περιοχών και την κυριαρχία στο σύνολο της χώρας.

Ειδικότερα, η αποστολή επονομαζόμενη ως AFISMA (International Support Mission in Mali) έλαβε την εντολή να συμβάλει στην ενίσχυση της άμυνας και της ασφάλειας των εθνικών δυνάμεων του Μαλί, σε συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Ένωση¹⁵⁵ και άλλους συνεργάτες, να υποστηρίξει τις αρχές του Μάλι στην πρωταρχική ευθύνη τους, που δεν ήταν άλλη από την προστασία του πληθυσμού με ταυτόχρονη

¹⁵⁴ S.C. Res. 2085 (2012) "Urges Member States, regional and international organizations to provide coordinated assistance, expertise, training, including on human rights and international humanitarian law, and capacity-building support to the Malian Defence and Security Forces, consistent with their domestic requirements, in order to restore the authority of the State of Mali over its entire national territory, to uphold the unity and territorial integrity of Mali and to reduce the threat posed by terrorist organizations and associated groups, further invites them to regularly inform the Secretariat of their contributions[.]"

¹⁵⁵ http://eu-un.europa.eu/articles/es/article_13061_es.htm. Η ΕΕ ενεργοποίησε την πλατφόρμα 'Clearing House' με σκοπό να βοηθήσει την AFISMA στην επίτευξη της αναγκαίας επιχειρησιακής δύναμης για την άμεση μεταφορά της AFISMA, αλλά και μακροπρόθεσμα να προσφέρει λογιστική υποστήριξη στην AFISMA, συμπεριλαμβανομένου τη μεταφορά προσωπικού, εξοπλισμού και πυρομαχικών.

συνδρομή σε ανθρωπιστική βοήθεια και να ανακτήσει την εθνική επικράτεια για την επίτευξη σταθερότητας στην περιοχή. Το Συμβούλιο επεσήμανε την λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων εκ μέρους της AFISMA για την υλοποίηση του σκοπού με πλήρη εξουσιοδότησε την αποστολή να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των εν λόγω εργασιών, με πλήρη σεβασμό της κυριαρχίας του Μάλι και της εδαφικής του ακεραιότητας.

Επιπροσθέτως, το ΣΑ, ληφθείσας υπόψη της σχεδίασης της στρατηγικής του ECOWAS και της AU για τον χειρισμό της κρίσης, επεσήμανε την ανάγκη βελτίωσης του σχεδιασμού και επίδειξης της δέουσας επιμέλειας, με σκοπό τον λεπτομερή σχεδιασμό των επιχειρήσεων πριν την ανάληψη δράσης. Στο πλαίσιο αυτό, τόνισε την ανάγκη στην AU να παρέχει πληροφόρηση σχετικά με την πρόοδο στην εκπαίδευση των δυνάμεων του Μάλι και την επιχειρησιακή ετοιμότητα της αποστολής.

Κάλεσε δε τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές και διεθνείς οργανώσεις να παρέχουν συντονισμένη στήριξη στην AFISMA και σηματοδότησε την πρόθεση προσφοράς σε εθελοντική βάση υλικοτεχνικής υποστήριξης χρηματοδοτούμενη από τα Ηνωμένα Έθνη.

Όσον αφορά δε στην επανοικοδόμηση των πολιτικών θεσμών, το ΣΑ παρότρυνε τις αρχές του Μάλι να εκπονήσουν ένα μεταβατικό σχέδιο για την πλήρη αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης μέσω του διαλόγου και τη διεξαγωγή αξιόπιστων εκλογών.

Καταδικάζοντας τις συνθήκες που είχαν οδηγήσει στο στρατιωτικό πραξικόπημα, το Συμβούλιο επανέλαβε το αίτημά του για μη παρέμβαση των μελών των ενόπλων δυνάμεων του Μάλι στο έργο των μεταβατικών αρχών, εκφράζοντας την ετοιμότητα για ανάληψη πρωτοβουλιών και τη λήψη μέτρων εναντίον όσων υπονομεύουν την ειρήνη και την συνταγματική τάξη.

Επιπλέον, κάλεσε τις μεταβατικές αρχές να εφαρμόσουν ένα αξιόπιστο πλαίσιο για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με όλες τις οργανώσεις του βορρά που έχουν διακόψει τις σχέσεις και τη συνεργασία τους με τις τρομοκρατικές οργανώσεις και κυρίως με την AQIM και την MUJWA.

Κατόπιν των ως άνω Ψηφισμάτων και την ανάθεση ρόλου στην AFISMA καθοδηγούμενη υπό τον ECOWAS και την AU, καθίσταται σαφές ότι η διεθνής κοινότητα επέλεξε την τακτική *African solutions to African problems*¹⁵⁶.

Παρόλο δε που η κρισιμότητα της κατάστασης απαιτούσε άμεση ανάληψη μέτρων, εντύπωση προκαλεί το γεγονός, ότι η ανάπτυξη της δύναμης AFISMA αναμενόταν να λάβει χώρα τον Σεπτέμβριο του 2013.

Αυτή η αναβλητικότητα προσέδωσε στρατιωτικό πλεονέκτημα και συνέβαλε στην περαιτέρω δραστηριοποίηση και οργάνωση των τρομοκρατικών ομάδων, οι οποίες κατά τον διαδραμόντα χρόνο οχυρώσανε τις θέσεις τους και προμηθεύτηκαν βαρύ στρατιωτικό εξοπλισμό.

Η καθυστέρηση της ανάπτυξης της AFISMA επέτεινε ακόμη περισσότερο την κατάσταση, καθόσον ομάδες τρομοκρατών στις 10 Ιανουαρίου 2013 κινήθηκαν απειλητικά προς το νότο καταλαμβάνοντας ενδιάμεσες πόλεις και η κατάληψη της πρωτεύσας Μπαμακό ήταν πλέον θέμα ωρών.

3.5 Η γαλλική επέμβαση

Δοθείσης της καθυστέρησης της ανάπτυξης της AFISMA και των ραγδαίων εξελίξεων, ο πρόεδρος Traoré απήυθυε πρόσκληση για στρατιωτική βοήθεια προς το Γάλλο ομόλογό του.

Η Γαλλία ανταποκρίθηκε άμεσα και την 11 Ιανουαρίου 2013 απέστειλε επίσημη γραπτή δήλωση προς τα ΗΕ, εκφράζοντας την αποδοχή της πρόσκλησης για βοήθεια, που της απήυθυε ο Traoré¹⁵⁷.

Το Παρίσι παρουσιάζοντας την κατάσταση υποστήριξε ότι το Μάλι βρίσκεται αντιμέτωπο με τρομοκρατικά στοιχεία και απειλείται η εδαφική ακεραιότητα και η ίδια η ύπαρξη του κράτους, καθώς και η ασφάλεια του πληθυσμού του. Οι γαλλικές ένοπλες δυνάμεις σε απάντηση αυτής της πρόσκλησης και σε συνεργασία με άλλες δυνάμεις

¹⁵⁶ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «*Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict*» ο.π σελ. 19.

¹⁵⁷ ο.π σελ. 5.

στην περιοχή, υποστηρίζουν τις δυνάμεις του Μάλι στη μάχη κατά των τρομοκρατικών στοιχείων. Η δήλωση κατέληγε ότι η επιχείρηση είναι σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο και θα διαρκέσει όσο χρειαστεί.

Η διεθνής κοινότητα απεδέχθη το περιεχόμενο της γαλλικής δήλωσης και μάλιστα η μόνιμη εκπρόσωπος των ΗΠΑ στα ΗΕ, Susan Rice, υποστήριξε ότι αποτελεί καθολική αποδοχή η σοβαρότητα της κατάστασης στο Μάλι και αναγνώρισε το δικαίωμα των αρχών του Μάλι να αναζητήσουν κάθε πρόσφορη βοήθεια¹⁵⁸.

Τάχιστα αναπτύχθηκαν γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις υπό την επιχείρηση Operation Serval¹⁵⁹ για να συνδράμουν τις αρχές του Μάλι στην καταστολή της επανάστασης, να διασφαλίσουν την προστασία της πρωτεύουσας και να αποκαταστήσουν την ενότητα της χώρας. Η γαλλική δύναμη αριθμούσε 4000 στρατιώτες υποστηριζόμενη από 2000 στρατιώτες του Τσαντ.

Κατά τη διάρκεια της Operation Serval διεξήχθησαν σημαντικές και αποτελεσματικές στρατιωτικές επιχειρήσεις και επιτεύχθηκε άμεσα ο σημαντικός περιορισμός των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των μη κρατικών ομάδων και των τρομοκρατικών οργανώσεων που είχαν απειλήσει το Μάλι. Από εδάφους και αέρος καταστράφηκαν επιχειρησιακές βάσεις των επαναστατών και αποσυντέθηκε η βασική πηγή οικονομικής τροφοδότησης για την περιοχή Σαχέλ, το δίκτυο διακίνησης ναρκωτικών¹⁶⁰.

Οι Γάλλοι επανακατέλαβαν σημαντικές στρατηγικές θέσεις και τελικά εκδίωξαν από τις πόλεις του βορρά, τους εξτρεμιστές, οι οποίοι μέτρησαν σημαντικές απώλειες σε έμψυχο υλικό. Επέλεξαν δε να τηρήσουν διαφορετική στάση απέναντι στον MNLA,

¹⁵⁸ ο.π σελ.5.

¹⁵⁹ Bergamaschi Isaline, «French military intervention in Mali: Inevitable, consensual yet insufficient», <http://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.bb/>

¹⁶⁰ Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict» ο.π σελ.13.

καθότι, όπως υποστήριξαν, το θέμα των Τουαρέγκ απαιτούσε βιώσιμη πολιτική λύση και δε θα επιλύονταν μέσω της βίας¹⁶¹.

Άλλωστε και ο MNLA αναζήτησε συμμαχία με τις γαλλικές δυνάμεις, καθώς η συμμαχία του με τις τρομοκρατικές οργανώσεις υπέστη σοβαρό πλήγμα. Γρήγορα διεσπάσθη και η συμμαχία της Ansar Dine με τη MUJAO.

Τον Ιούλιο 2014 η Operation Serval έληξε έχοντας επιτύχει το σκοπό της και οι Γάλλοι την μετασημάτισαν σε μια νέα επιχείρηση για τη μάχη κατά της τρομοκρατίας, την Operation Barkhane, η οποία εκτείνεται μέχρι και σήμερα στην ευρύτερη περιοχή Σαχέλ και έχει ως στόχο να εμποδίσει την επανασύσταση των τρομοκρατικών πυρήνων στην περιοχή¹⁶².

3.6 Ο αντίκτυπος της γαλλικής επέμβασης στο εσωτερικό του Μάλι και στη διεθνή κοινότητα

Η Operation Serval έτυχε μεγάλης υποστήριξης στο εσωτερικό του Μάλι, τόσο από την πολιτική εξουσία όσο και από το λαό.

Η συναίνεση για την επέμβαση των Γάλλων παρουσιάστηκε μέσω νομικών και πολιτικών επιχειρημάτων στο πλαίσιο του γαλλικού δόγματος για την ομαλοποίηση των σχέσεων της χώρας με τις πρώην αποικίες της και οι αρχές του Μάλι εξέλαβαν την επιχείρηση ως ένα σημείο τομής για τον επανακαθορισμό των δεσμών των δύο χωρών.

Ο πληθυσμός του Μάλι υποδέχθηκε με ανακούφιση την επέμβαση, δεδομένου ότι αυτή έπονταν μίας περιόδου έντονων κοινωνικών αναταραχών, βαθιάς πολιτικής κρίσης και διαφθοράς και υπαρκτού του κινδύνου απειλής της ακεραιότητας της χώρας. Εξάλλου, ο εθνικός στρατός του Μάλι επέδειξε αδυναμία της να αντισταθεί και

¹⁶¹ Bergamaschi Isaline, «The French military intervention in Mali: Not exactly françeafrrique, but definitely post-colonial» ο.π

¹⁶² Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict» ο.π σελ.15.

να καταπολεμήσει την τρομοκρατική δράση και η εξουσία παρακολουθούσε την κατάρρευση της χώρας¹⁶³.

Η διεθνής κοινότητα, αντιλαμβανόμενη την χειροτέρευση της κατάστασης και τον κίνδυνο εξάπλωσης της κρίσης στην ευρύτερη περιοχή, ενέκρινε την γαλλο-αφρικανική επέμβαση στο Μάλι.

Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του προέδρου του ECOWAS, ο οποίος εκ μέρους της Επιτροπής του Οργανισμού, ευχαριστεί την κυβέρνηση της Γαλλίας για την πρωτοβουλία της να υποστηρίξει το Μάλι¹⁶⁴.

Στο ίδιο πλαίσιο υποστήριξης της επέμβασης κινείται και η αντίδραση του ΓΓ του ΟΗΕ, Ban Ki Moon, ο οποίος αποδέχεται την ανταπόκριση της Γαλλίας κατόπιν της υποβολής αιτήματος και της συναίνεσης της κυβέρνησης του Μάλι για τη σύμπραξη κατά των τρομοκρατών¹⁶⁵.

Το ΣΑ με το Ψήφισμα 2100 (2013), εκφράζει την καθολική υποστήριξη και κατανόηση για την γαλλική επέμβαση¹⁶⁶.

Σε συνέχεια των επακόλουθων της Operation Serval με το ίδιο Ψήφισμα και ενεργώντας υπό το Κεφάλαιο VII του Χάρτη ΗΕ, το Συμβούλιο αποφάσισε ομόφωνα να εγκαταστήσει στο Μάλι από την 1 Ιουλίου 2013 ειρηνευτική αποστολή, την MINUSMA (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali) και να μετουσιώσει τη λειτουργία της AFISMA στη νέα αποστολή.

Το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την MINUSMA να χρησιμοποιήσει όλα τα απαραίτητα μέσα, για την υποστήριξη των μεταβατικών αρχών του Μαλί, τη σταθεροποίηση των πληθυσμιακών κέντρων του βορρά, την αποτροπή απειλών και τη λήψη ενεργών μέτρων για την επανασύσταση των ένοπλων ομάδων στην περιοχή.

¹⁶³ Bergamaschi Isaline, «The French military intervention in Mali: Not exactly francéafrique, but definitely post-colonial» ο.π

¹⁶⁴ <http://news.ecowas.int/presseshow.php?nb=006&lang=en&annee=2013>

¹⁶⁵ <http://www.un.org/sg/STATEMENTS/index.asp?nid=6547> "The Secretary-General welcomes that bilateral partners are responding, at the request and with the consent of the government of Mali, to its call for assistance to counter the troubling push southward by armed and terrorist groups".

¹⁶⁶ S.C Res. 2100 (2013).

Αποφασίστηκε δε ως απαραίτητη, η υποστήριξη και η ανοικοδόμηση του τομέα της ασφάλειας του Μάλι. Επίσης, οι γαλλικές δυνάμεις είχαν το δικαίωμα να χρησιμοποιήσουν όλα τα απαραίτητα μέσα για να παρέμβουν υπέρ της MINUSMA, κατόπιν επικείμενης και σοβαρής απειλής και κατόπιν αιτήματος του ΓΓ.

Τέλος, το Συμβούλιο παρότρυνε τις μεταβατικές αρχές του Μάλι να διεξάγουν με διαφανείς διαδικασίες προεδρικές και βουλευτικές εκλογές το συντομότερο δυνατόν.

Ενδεικτικό είναι, ότι η δύναμη της MINUSMA εξακολουθεί να αντιμετωπίζει εχθρικές δυνάμεις στο Μάλι και παρόλο που τα γαλλικά στρατεύματα παραμένουν ως παράλληλη δύναμη, εν τούτοις η MINUSMA λογίζεται ως ανεπαρκής δύναμη¹⁶⁷ σε σχέση με τις γαλλικές δυνάμεις που είχαν αναπτυχθεί κατά την Operation Serval.

Ωστόσο, αξιοσημείωτο, είναι το γεγονός, ότι ουδεμία αμφισβήτηση εκφράστηκε και ουδεμία κριτική ασκήθηκε για την νομιμότητα της γαλλικής επέμβασης στο Μάλι, αλλά η καθολικότητα της αποδοχής της υπήρξε εμφανής σε διεθνές επίπεδο.

II. Έλεγχος νομιμότητας της επέμβασης και ο ρόλος του ΣΑ- Το Μάλι μετά την επέμβαση

4.1 Τα επιχειρήματα της Γαλλίας

Η Γαλλία στη βάση της δικαιολόγησης της επέμβασης στο Μάλι προέβαλε τρία νομικά επιχειρήματα: την άσκηση συλλογικής άμυνας, την πρόσκληση της νόμιμης κυβέρνησης του Μάλι και τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ.

Ειδικότερα, την επομένη της έναρξης της Operation Serval, ο Πρόεδρος της Γαλλίας επικαλέστηκε την πρόσκληση του Προέδρου Traoré της κυβέρνησης του Μάλι και τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου η Γαλλία να υποστηρίξει το στρατό

¹⁶⁷ Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict» .ο.π σελ.16.

του Μάλι κατά της επίθεσης των τρομοκρατών, που αποτελούν απειλή για ολόκληρη τη Δυτική Αφρική¹⁶⁸.

Επιπλέον, ο Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας, με δηλώσεις του, δικαιολόγησε την επέμβαση, αντλώντας νομικά επιχειρήματα από την πρόσκληση της κυβέρνησης του Μάλι, το άρθρο 51 του Χάρτη ΗΕ περί του δικαιώματος νόμιμης άμυνας, καθώς και τα Ψηφίσματα του ΣΑ, το οποία δεν επιτρέπουν απλώς, αλλά απαιτούν την υποστήριξη από τις χώρες που είναι σε θέση να συνδράμουν στον πόλεμο κατά των τρομοκρατών. Ο Υπουργός έσπευσε να προσθέσει ως στοιχεία της νομιμότητας της επέμβασης, το αίτημα που υποβλήθηκε από τον ECOWAS και τη θέση που υιοθέτησε η ΑΥ, συμφώνως άλλωστε με τις αποφάσεις του ΣΑ, να παράσχουν όλα τα κράτη μέλη την απαιτούμενη υποστήριξη οικονομικής βοήθειας στο πλαίσιο ενίσχυσης της άμυνας του στρατού του Μάλι¹⁶⁹.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η Γαλλία έσπευσε να θέσει σε νομική βάση την επέμβαση και να υποστηρίξει τη δράση της στο πλαίσιο των κανόνων του διεθνούς δικαίου, χωρίς να περιορίζεται σε έναν και μόνο νομικό ισχυρισμό.

Παρατηρείται λοιπόν ότι η γαλλική πλευρά δεν θέτει θέμα αμφισβήτησης της νομιμότητας της επέμβασης, τόσο υπό το πρίσμα άσκησης του δικαιώματος συλλογικής άμυνας υπό το άρθρο 51 του Χάρτη, όσο και πρόσκλησης της νόμιμης κυβέρνησης του Μάλι.

Για την πλευρά της Γαλλίας πρόκειται για πρόσκληση που υπέβαλε μία κυβέρνηση που ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα στη χώρα, άρα χαρακτηρίζεται ως νόμιμη, και η πρόσκληση αφορά σε πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Περαιτέρω δε, η

¹⁶⁸ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «French military intervention in Mali: It's legal but...Why?», <http://www.ejiltalk.org/french-military-intervention-in-mali-its-legal-but-why-part-i/> “France, at the request of the President of Mali, and with respect for the Charter of the United Nations, has undertaken to support the Malian army against the terrorist aggression that threatens all of West Africa”, M. François Hollande.

¹⁶⁹ ο.π “ firstly, the appeal and the request made by Mali’s legitimate government, so here it is a case of legitimate self defence; and secondly all the United Nations resolutions, which not only allow but require those countries capable of doing so to support the fight against the terrorist in this matter.....the request by ECOWASand the AU...who asked everyone to provide...the required support at logistical and financial level and in terms of strengthening the capabilities of the Malian defence and security forces.”, MFA Laurent Fabius.

πολιτική εξουσία της Γαλλίας θεωρεί δεδομένο, ότι δρά εντός του εύρους της εξουσιοδότησης των Ψηφισμάτων του ΣΑ.

4.2 Νομική ανάλυση των γαλλικών ισχυρισμών

Προκειμένου να προσδιοριστεί ο νόμιμος χαρακτήρας της γαλλικής επέμβασης, κρίνεται σκόπιμο αρχικά να προβεί κανείς σε λεπτομερειακή ανάλυση της τριπλής βάσης των νομικών επιχειρημάτων της Γαλλίας, ήτοι της άσκησης του δικαιώματος συλλογικής άμυνας υπό το άρθρο 51 του Χάρτη ΗΕ, της συναίνεσης της νόμιμης κυβέρνησης του Μάλι και, τέλος, της εξουσιοδότησης από το ΣΑ.

Άσκηση του δικαιώματος συλλογικής άμυνας

Σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη ΗΕ, κάθε κράτος μέλος του ΟΗΕ έχει δικαίωμα να ασκήσει βία, προκειμένου να στηρίξει ένα άλλο κράτος, το οποίο έχει δεχθεί ένοπλη επίθεση, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό το φυσικό (inherent) δικαίωμα συλλογικής άμυνας¹⁷⁰.

Σύμφωνα με όσα δέχθηκε το Διεθνές Δικαστήριο στην Υπόθεση Νικαράγουα, προκειμένου ένα κράτος να επικαλεστεί το δικαίωμα συλλογικής άμυνας πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: α. να υφίσταται ένοπλη επίθεση ενός κράτους εναντίον άλλου β. το κράτος-θύμα ένοπλης επίθεσης να το δηλώσει και γ. να απευθύνει πρόσκληση για συνδρομή σε άλλο κράτος¹⁷¹.

Την ίδια άποψη υιοθέτησε το Διεθνές Δικαστήριο και στην Γνωμοδότηση για το Τείχος στην Παλαιστίνη¹⁷², καθόσον αποδέχθηκε ως προϋπόθεση ενεργοποίησης του δικαιώματος άμυνας τη δήλωση του κράτους θύμα, ότι έχει όντως υποστεί επίθεση

¹⁷⁰ Άρθρο 51 Χάρτη ΗΕ: Καμία διάταξη αυτού του Χάρτη δεν θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα μέλος των ΗΕ δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

¹⁷¹ ICJ Report Nicaragua case o.p παρ. 195 , 199.

¹⁷² ICJ Reprt 2004 παρ. 139 "Article 51 of the Charter thus recognizes the existence of an inherent right of self-defence in the case of armed attack by one State against another State. However, Israel does not claim that the attacks against it are imputable to a foreign State".

από άλλο κράτος. Ειδικότερα, το Δικαστήριο αναγνώρισε την ύπαρξη εγγενούς δικαιώματος άμυνας στην περίπτωση ένοπλης επίθεσης ενός κράτους έναντι άλλου. Ωστόσο το Ισραήλ δεν ισχυρίζεται, ότι οι επιθέσεις εναντίον του καταλογίζονται σε ξένο κράτος.

Μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, ημερομηνία που λειτουργεί ως ορόσημο στο πλαίσιο αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, αναπτύχθηκαν στην θεωρία δύο ρεύματα, όσον αφορά στο δικαίωμα άμυνας κατά ένοπλων ομάδων και τρομοκρατών.

Σύμφωνα με το πρώτο, η χρήση βίας από ένοπλες ομάδες συνιστά αυτούσια και αυτοτελή πηγή χρήσης βίας, η οποία γεννά το δικαίωμα άμυνας στο κράτος θύμα ανεξαρτήτως της ανάμειξης άλλου κράτους, ενώ σύμφωνα με το δεύτερο ρεύμα, το άρθρο 51 του Χάρτη ΗΕ έχει χαρακτήρα διακρατικό και κατά τούτο απαιτείται η δράση των ενόπλων ομάδων να αποδίδεται σε κράτος. Η αποτύπωση των ως άνω ρευμάτων επιβεβαιώνεται στην νομολογία του ΔΔ.

Συγκεκριμένα στην Γνωμοδότηση για το Τείχος της Παλαιστίνης, καθίσταται σαφές ότι η εφαρμογή του άρθρου 51 του Χάρτη προϋποθέτει απόδειξη υψηλού βαθμού κρατικής ανάμειξης στη δράση των ενόπλων ομάδων αποδοτέα σε κράτος¹⁷³.

Αντίθετα, το Διεθνές Δικαστήριο στην Υπόθεση Κονγκό κατά Ουγκάντας αποδέχθηκε ως προϋπόθεση άσκησης του δικαιώματος άμυνας την απόδειξη της ανάμειξης –άμεσης ή έμμεσης- της κυβέρνησης ενός κράτους στις επιθέσεις των ενόπλων ομάδων κατά έτερου κράτους¹⁷⁴.

Όσον αφορά στη διάσταση θεωρίας και πρακτικής και στο κρίσιμο ερώτημα του διακρατικού χαρακτήρα της έννοιας του άρθρου 51 του Χάρτη, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι οι ΗΠΑ, προκειμένου να επικαλεστούν το δικαίωμα άμυνας μετά τα

¹⁷³ Ο.π

¹⁷⁴ ICJ Report Congo v. Uganda Ο.π παρ. 146-147 “.. there is no satisfactory proof of the involvement in these attacks, direct or indirect, of the Government of the DRC”.

γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, υποστήριξαν ότι η *de facto* κυβέρνηση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν συνδεόταν με την τρομοκρατική δράση της Al-Qaida.¹⁷⁵

Υπό το φως των προαναφερομένων και στο πλαίσιο δικαιολόγησης της επίκλησης του δικαιώματος συλλογικής άμυνας από την πλευρά της Γαλλίας, ευχερώς συνάγεται, ότι στην περίπτωση του Μάλι, αφενός μεν δεν υπήρξε δήλωση από την κυβέρνηση του κράτους περί ένοπλης επίθεσης από άλλο κράτος, αφετέρου η επίθεση που δέχθηκε προερχόταν από μη κρατικούς δρώντες του εσωτερικού της εδαφικής επικράτειας της χώρας.

Ειδικότερα, ως άνω αναφέρθηκε από τους μη κρατικούς δρώντες που στράφηκαν κατά της κυβέρνησης μόνο η AQIM¹⁷⁶ διαφαίνεται, ότι συντίθεται αποκλειστικά από ξένα στοιχεία.

Σε περίπτωση δε που υπό το προαναφερόμενο πρίσμα, η διεθνής κοινότητα αναγνώριζε το δικαίωμα συλλογικής άμυνας στην περίπτωση του Μάλι, τούτο ουσιαστικά θα σήμαινε το παράδοξο της αναγνώρισης του δικαιώματος μιας κυβέρνησης να μάχεται τμήμα του δικού της πληθυσμού, το οποίο αντιμετωπίζει ως εχθρικό και να αναζητά εξωτερική βοήθεια για να τους νικήσει¹⁷⁷.

Εξάλλου, στο πλαίσιο των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών εμπίπτει και η ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων για την καταστολή εξεγέρσεων, αυτονομιστικών τάσεων ή τρομοκρατικών ενεργειών, δίχως να αναγκαστεί η επίκληση του άρθρου 51 του Χάρτη.

Η δε επέκταση της εννοιολογικής διάστασης του άρθρου 51 περί συλλογικής άμυνας με σκοπό να προσελκύσει ένα κράτος εξωτερική βοήθεια για να αντιμετωπίσει εσωτερικές απειλές φαίνεται να καθίσταται αλυσιτελής, καθόσον καλύπτεται από τη θεωρία της επέμβασης με συναίνεση.

Προς επίρρωση των ανωτέρω, κρίνεται σκόπιμο να ακολουθήσει ανάλυση της συναφθείσας μεταξύ Γαλλίας και Μάλι συμφωνίας, το περιεχόμενο της οποίας δεν

¹⁷⁵ Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος & Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, ο.π σελ. 707.

¹⁷⁶ βλ. παρ. 3.2.2 της παρούσας εργασίας.

¹⁷⁷ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «*French military intervention in Mali: It's legal but...Why?*» ο.π

καταλείπει περιθώριο αμφιβολίας, ότι η επέμβαση της Γαλλίας δεν βασιζόταν στην άσκηση συλλογικής άμυνας.

SOFA Μάλι-Γαλλίας

Η άσκηση του δικαιώματος συλλογικής άμυνας, όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 51 του Χάρτη ΗΕ, αποτέλεσε τη βάση για τη σύναψη πολυμερών συνθηκών συλλογικής άμυνας¹⁷⁸.

Μεταξύ του Μάλι και τη Γαλλίας συνήφθη συμφωνία (Status Of Forces Agreement, SOFA)¹⁷⁹ δύο μήνες μετά την επέμβαση, την 7 Μαρτίου 2013, στην οποία τέθηκε η νομική βάση στην οποία βασιζόταν η επέμβαση και περιγράφοντας τους κανόνες που θα διέπουν τη διεξαγωγή των στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια αυτής.

Η ως άνω συμφωνία, αφενός μεν ουδόλως επικαλείται το άρθρο 51 του Χάρτη, ούτως ώστε να προοιωνίζεται τη σύναψη συνθήκης για την άσκηση συλλογικής άμυνας, αφετέρου δε, και σημαντικότερο, έχει συναφθεί κατόπιν της γαλλικής επέμβασης.

Τα συμβαλλόμενα μέρη, αρχικά προβαίνουν σε κοινή αποδοχή της κρισιμότητας της κατάστασης και εκφράζουν την ανησυχία τους για την εδαφική ακεραιότητα του Μάλι, επικαλούνται τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας 2056 (2012), 2071 (2012) και 2085 (2012) και την εκπεφρασμένη συναίνεση της κυβέρνησης του Μάλι.

Η συμφωνία περιλαμβάνει διατάξεις προνομίων και ασυλιών των γαλλικών στρατευμάτων κατά την διεξαγωγή της *Operation Serval*, οι οποίες προσιδιάζουν στις διατάξεις που περιλαμβάνονται στις συμφωνίες των ειρηνευτικών επιχειρήσεων των ΗΕ.

Κατόπιν των ανωτέρω, εμφανώς διαφαίνεται, ότι η συναφθείσα συμφωνία ουδόλως έχει συναφθεί στο πλαίσιο συλλογικής άμυνας, αλλά κατ' ουσίαν λειτουργεί ως επίσημο νομικό έγγραφο, το οποίο συμβάλλει στην εκ των υστέρων νομιμοποίηση

¹⁷⁸ Πχ. Το σύμφωνο του Οργανισμού του Βορείου Ατλαντικού (NATO).

¹⁷⁹ <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000027376103>

της γαλλικής παρουσίας στο Μάλι¹⁸⁰, κατόπιν πρόσκλησης της κυβέρνησης, με σκοπό την εξουδετέρωση της πιθανότητας υποβολής νομικών ενστάσεων ως προς τη νομιμότητα της επέμβασης, παρέχοντας ταυτόχρονα στις γαλλικές ένοπλες δυνάμεις ένα ευρύ φάσμα επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων για τη διευκόλυνση των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Διά της συμφωνίας συνάγεται δε ότι το Μάλι συνεργάζεται με τη Γαλλία για την αντιμετώπιση μίας κοινής απειλής και δεν βρίσκεται υπό κατάληψη, επιτείνοντας έτι περαιτέρω τον ισχυρισμό, ότι το Μάλι δε δέχθηκε επίθεση, ούτως ώστε να ενεργοποιείται το δικαίωμα συλλογικής άμυνας.

Η εγκυρότητα της συναίνεσης

Το δεύτερο νομικό επιχείρημα της Γαλλίας συνίσταται στην παρεχόμενη συναίνεση της κυβέρνησης του Μάλι.

Λαμβάνοντας υπόψη αφενός μεν τις προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να πληρούνται προκειμένου για τη θεμελίωση του νόμιμου χαρακτήρα της επέμβασης¹⁸¹, αφετέρου δε τα πραγματικά περιστατικά του χρονικού της επέμβασης, συνάγεται ευχερώς, ότι η συναίνεση καταρχάς πληρούσε τις σχετικές προϋποθέσεις.

Συγκεκριμένα, η συναίνεση δόθηκε ελεύθερα στη Γαλλία, χωρίς να αποτελεί προϊόν καταναγκασμού και ήταν ρητώς εκπεφρασμένη, αφορώσα στην εν λόγω χρονική στιγμή που η επέμβαση καθίστατο απαιτητή, δηλαδή σε χρόνο προγενέστερο της επέμβασης.

Το ερώτημα το οποίο αβίαστα προκύπτει αφορά στο νόμιμο χαρακτήρα της κυβέρνησης του Μάλι και ειδικότερα στη νομιμότητα των εκπροσώπων της πολιτικής εξουσίας του Μάλι και τον αποτελεσματικό έλεγχο της κυβέρνησης.

Όπως προαναφέρθηκε, επικεφαλής της κυβέρνησης του Μάλι την κρίσιμη χρονική περίοδο ήταν ο Dioncouda Traoré, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα ως

¹⁸⁰ Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict» ο.π σελ. 23.

¹⁸¹ βλ. παρ. 1.4.2 και 1.4.3 της παρούσας εργασίας.

προσωρινός Πρόεδρος του Μάλι τον Απρίλιο του 2012, μετά το πραξικόπημα κατά της προηγούμενης κυβέρνησης.

Υπενθυμίζεται δε, ότι στο βόρειο Μάλι οι ισλαμιστικές οργανώσεις κατείχαν τον έλεγχο της περιοχής. Ο Traoré ασκούσε αποτελεσματικό έλεγχο στην πρωτεύουσα και στις νότιες περιοχές, πλην όμως είχε απολέσει τον έλεγχο στο βορρά, τον οποίο ασκούσαν οι ισλαμιστικές οργανώσεις.

Μολαταύτα, η κυβέρνηση Traoré αποτελούσε την διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση του Μάλι, παρά τον προσωρινό της χαρακτήρα και ουδέποτε διατυπώθηκε αμφισβήτηση ως προς το νόμιμο του χαρακτήρα της, αλλά ούτε και υπήρξε υπαινιγμός, ότι οι ισλαμιστικές οργανώσεις που είχαν τον έλεγχο του βορρά αναγνωρίζονταν ως κυβέρνηση της χώρας¹⁸².

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να διακρίνουμε την περίπτωση της κυβέρνησης του Μάλι από την περίπτωση της κυβέρνησης της Σομαλίας, η οποία είχε επίσης απευθύνει πρόσκληση για επέμβαση (1992), αλλά έτυχε διαφορετικής αντιμετώπισης, ένεκα της αμφισβήτησης περί του νόμιμου χαρακτήρα της κυβέρνησης που απήυθυνε την πρόσκληση¹⁸³.

Ειδικότερα, στη Σομαλία από τις αρχές του 1990 επικρατούσε κατάσταση πλήρους αναρχίας, η οποία αποστερούσε την άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου στην αναγνωρισμένη κυβέρνηση της χώρας.

Παρόλα αυτά, η κυβέρνηση στο πλαίσιο της χειροτέρευσης της ανθρωπιστικής κατάστασης στο εσωτερικό της χώρας, απηύθυσε πρόσκληση για στρατιωτική επέμβαση.

Επισημαίνεται, ότι εν προκειμένω υπήρχε μεν συναίνεση της αναγνωρισμένης κυβέρνησης, πλην όμως η εν λόγω κυβέρνηση δεν ασκούσε αποτελεσματικό έλεγχο,

¹⁸²Bannelier Carine & Christakis Theodore, «Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict» ο.π σελ.11.

¹⁸³ Corten Olivier, *The law against war: The prohibition on the use of force in contemporary international law*, ο.π σελ. 281.

ούτως ώστε να υφίσταται επαρκής λόγος δικαιολόγησης της πρόσκλησης για στρατιωτική επέμβαση.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ κατά την υιοθέτηση Ψηφίσματος, με το οποίο εξουσιοδοτούσε τη χρήση βίας, δεν χρησιμοποίησε ως δικαιολογητικό λόγο της επέμβασης τη συναίνεση της κυβέρνησης, αλλά κατέστησε σαφές, ότι ένεκα της απουσίας κυβέρνησης στη Σομαλία, η οποία θα δικαιολογούσε τη χρήση βίας, το Συμβούλιο ενεργεί υπό το άρθρο 39 του Χάρτη ΗΕ λόγω της ύπαρξης απειλής για διεθνή ειρήνη¹⁸⁴.

Διαφαίνεται λοιπόν ότι η περίπτωση της Σομαλίας αποτελεί εξαιρετική περίπτωση, καθόσον, παρόλο που υφίστατο στη χώρα διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση, εν τούτοις δεν ήταν δυνατό να δικαιολογηθεί η συναίνεση σε ξένη στρατιωτική επέμβαση.

Ωστόσο, στην περίπτωση του Μάλι δεν αμφισβητήθηκαν τα μερικώς ασκούμενα κυριαρχικά δικαιώματα της έστω και προσωρινής κυβέρνησης, ούτε τέθηκε εν αμφιβολία η νομιμοποίηση της κυβέρνησης να συναινέσει στην επέμβαση ξένης δύναμης στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας.

Τα Ψηφίσματα του ΣΑ

Η Γαλλία εμμένει στον ισχυρισμό ότι η επέμβαση των γαλλικών δυνάμεων ήταν απολύτως εναρμονισμένη με το πνεύμα των Ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Ο Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών έκανε ιδιαίτερα μνεία στο Ψήφισμα 2085 (2012) και διαφαίνεται, ότι η Γαλλία επιχειρεί να αντλήσει νομική δικαιολόγηση της επέμβασης από το Ψήφισμα, το οποίο εξουσιοδότησε τη χρήση βίας στην AFISMA.

Αξιοσημείωτο πάντως είναι το γεγονός ότι το εν λόγω Ψήφισμα ρητά καθορίζει την ανάπτυξη της δύναμης AFISMA, η οποία τελεί υπό αφρικανική καθοδήγηση. Η

¹⁸⁴ SC Report S/24868 " At present no Government exists in Somalia that could request and allow such use of force. It would therefore be necessary for the Security Council to make a determination under Article 39 of the Charter that a threat to the peace exists".

εξουσιοδότηση για χρήση βίας μέσω της φράσης *take all necessary measures* αφορά την ίδια τη δύναμη, ενώ κατά τα διαλαμβανόμενα στο Ψήφισμα σαφώς προκύπτει η παρότρυνση σε όλα τα κράτη μέλη να συνδράμουν στην ανάπτυξη της AFISMA και να προσφέρουν βοήθεια στην προσπάθεια κατά της τρομοκρατικής απειλής.

Μέσω αναλυτικής προσέγγισης του εν λόγω Ψηφίσματος αβίαστα προκύπτει το συμπέρασμα ότι αυτό δεν περιλαμβάνει εξουσιοδότηση για χρήση βίας στα κράτη μέλη και, μάλιστα, διαφοροποιεί σαφώς τη δράση, την οποία αναμένεται να αναλάβει η AFISMA σε σχέση με τον επιβοηθητικό ρόλο των λοιπών κρατών μελών.

Το γεγονός της καθολικής αποδοχής των γαλλικών ισχυρισμών περί νομιμοποίησης χρήσης βίας μέσω του Ψηφίσματος του ΣΑ έσπευσε να επιβεβαιώσει το ίδιο το Συμβούλιο με μία δήλωση τύπου την 10 Ιαν 2013 λίγο πριν τη γαλλική επέμβαση¹⁸⁵.

Το Συμβούλιο λαμβάνοντας υπόψη τα προηγηθέντα Ψηφίσματα για την κρίση στο Μάλι και αναγνωρίζοντας την επιδείνωση της κατάστασης για την ακεραιότητα και σταθερότητα στη χώρα, διαβλέπει ευθέως την κατάσταση ως μία ευθεία απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

Στο πλαίσιο της ανάγκης για την κατεπείγουσα αντιμετώπιση των τρομοκρατών στο Μάλι, το ΣΑ επαναλαμβάνει την έκκληση προς όλα τα κράτη μέλη για βοήθεια στο Μάλι και, συγκεκριμένα, ζητά να συνδράμουν τις στρατιωτικές δυνάμεις του Μάλι, ούτως ώστε να αντιμετωπίσουν την απειλή των τρομοκρατικών οργανώσεων.

Μέσω της ανωτέρω δήλωσης θεωρήθηκε ότι κατ' ουσίαν το ΣΑ εξουσιοδοτεί πλην της AFISMA και όλα τα κράτη μέλη να παρέχουν στρατιωτική βοήθεια στο Μάλι.

Η προαναφερόμενη ερμηνεία του Ψηφίσματος 2085 (2012) περί της εξουσιοδότησης χρήσης βίας σε όλα τα κράτη μέλη, έτυχε αποδοχής από τον ECOWAS.

¹⁸⁵ <http://www.un.org/press/en/2013/sc10878.doc.htm> "The members of the Security Council reiterate their call to Member States to assist the settlement of the crisis in Mali and, in particular, to provide assistance to the Malian Defence and Security Forces in order to reduce the threat posed by terrorist organizations and associated groups. The members of the Security Council express their determination to pursue the full implementation of its resolutions on Mali, in particular resolution 2085 (2012) in all its dimensions. In this context, they call for a rapid deployment of the African-led International Support Mission in Mali (AFISMA)..".

Ο Οργανισμός μέσω δήλωσης του Προέδρου του την 12 Ιανουαρίου 2013, χαιρετίζει την δήλωση τύπου του ΣΑ περί της εξουσιοδότησης της άμεσης επέμβασης στο Μάλι για τη σταθεροποίηση της κατάστασης και δεν παραλείπει να εκφράσει τις ευχαριστίες του στην γαλλική κυβέρνηση για την πρωτοβουλία της να παρέχει υποστήριξη στο Μάλι¹⁸⁶.

Επομένως, καθίσταται σαφές, ότι η ερμηνεία του Ψηφίσματος 2085 (2012) για τη χρήση βίας εκ μέρους των γαλλικών δυνάμεων, δεν αποτέλεσε απλώς έναν ισχυρισμό της Γαλλίας δεκτικό κριτικής, αλλά έτυχε αποδοχής διά δηλώσεως από το ίδιο το ΣΑ.

Βέβαια, ευλόγως εγείρονται σαφείς νομικοί προβληματισμοί – οι οποίοι θα αναλυθούν στην επόμενη παράγραφο-κατά πόσο μια δήλωση τύπου, μεταγενέστερη του κρίσιμου Ψηφίσματος, είναι δυνατό να τροποποιήσει ή ακόμα και να συμπληρώσει ένα Ψήφισμα καθοριστικό, το οποίο εξουσιοδοτεί τη χρήση βίας.

4.3 Ο ρόλος του ΣΑ και η εξουσιοδότηση χρήσης βίας

Η εν γένει στάση του ΣΑ αναφορικά με την κρίση στο Μάλι, αναμφισβήτητα, δε μπορεί να χαρακτηριστεί ως παθητική.

Εξ υπαρχής, παρακολουθώντας με κριτική ματιά τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα, που έμελλαν να αποτελέσουν την απαρχή της εθνικής κρίσης στο Μάλι, απειλώντας ακόμη και την εδαφική του ακεραιότητα, το ΣΑ με δήλωση τύπου το Μάρτιο 2012 καταδίκασε ευθέως το στρατιωτικό πραξικόπημα και επισήμανε την ανάγκη άμεσης αποκατάστασης των θεσμικών κανόνων της δημοκρατικώς εκλεγμένης κυβέρνησης¹⁸⁷.

¹⁸⁶ <http://news.ecowas.int/presseshow.php?nb=006&lang=en&annee=2013>, Statement of the President of the ECOWAS Commission on the situation in Mali, N°: 006/2013, "... The Commission welcomes UN Security Council Press Release of 10th January 2013 authorising immediate intervention in Mali to stabilise the situation. The Commission thanks the French Government for its initiatives to support Mali.."

¹⁸⁷ <http://www.un.org/press/en/2012/sc10590.doc.htm> SC press statement for Mali crisis, " The members of the Security Council strongly condemn the forcible seizure of power from the democratically-elected Government of Mali by some elements of the Malian armed forces. They call on these elements

Κατόπιν, με το Ψήφισμα 2056 (2012) το ΣΑ καταδίκασε τον σφετερισμό της εξουσίας από τους πραξικοπηματίες, που ανέτρεψαν την κυβέρνηση, και επεσήμανε την επιτακτική ανάγκη αποκατάστασης των δημοκρατικών θεσμών, ενώ με την εντεινόμενη χειροτέρευση της χώρας αποφάσισε την ενεργοποίηση στρατιωτικής σύμπραξης του *ECOWAS* και της *AU*.

Με την κορύφωση δε της κρίσης και τη συνειδητοποίηση του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, εξουσιοδότησε τη χρήση βίας με το Ψήφισμα 2085 (2012) και την ανάπτυξη της δύναμης *AFISMA*, η οποία εντελλόταν σαφώς να πράξει τα δέοντα για την αποκατάσταση της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας.

Η υιοθέτηση του Ψηφίσματος 2100 (2013) μέσω του οποίου η *AFISMA* μετατράπηκε στην ειρηνευτική δύναμη *MINUSMA* υπό τα Ηνωμένα Έθνη και παράλληλα εξουσιοδότησε τόσο τη *MINUSMA* όσο και γαλλικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν όλα τα απαραίτητα μέσα για την εκπλήρωση των στόχων τους, αποτέλεσε το επιστέγασμα της μέχρι τώρα δράσης του Συμβουλίου για τη διευθέτηση της κρίσης στη χώρα.

Σε συνδυασμό με τα γεγονότα που έλαβαν χώρα σε εκτέλεση των αποφάσεων των ανωτέρω Ψηφισμάτων και τους σαφείς ισχυρισμούς της Γαλλίας, η οποία επικαλέστηκε ως νομική βάση της επέμβασης και τα Ψηφίσματα του ΣΑ και ιδιαιτέρως την εξουσιοδότηση χρήσης βίας υπό το Ψήφισμα 2085 (2012), εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι δεν υφίσταται ρητή εξουσιοδότηση για την γαλλική επέμβαση.

Από τη γραμματική ερμηνεία του Ψηφίσματος 2085 (2012) διαφαίνεται ότι η σαφήνεια των όρων που χρησιμοποίησε το ΣΑ, αφενός μεν, ως προς την κινητοποίηση των κρατών μελών (*provide coordinated assistance, expertise training*), αφετέρου δε, ως προς την εξουσιοδότηση χρήση βίας στην *AFISMA* (*all necessary measures*), δεν

to ensure the safety and security of President Amadou Toumani Touré and return to their barracks. They demand the release of all detained Malian officials. The members of the Security Council call for the immediate restoration of constitutional rule and the democratically-elected Government. They also call for the preservation of the electoral process as previously scheduled...”.

καταλείπει κανένα περιθώριο περί νοούμενης εξουσιοδότησης προς τις γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις¹⁸⁸.

Η δήλωση τύπου δε λίγες ώρες πριν τη γαλλική επέμβαση, με την οποία το ΣΑ καλεί τα κράτη μέλη να προσφέρουν βοήθεια στις δυνάμεις άμυνας και ασφάλειας του Μάλι για την αντιμετώπιση της απειλής από τις τρομοκρατικές οργανώσεις πριν την ανάπτυξη και την ανάληψη δράσης από την AFISMA, επιτείνει ακόμη περισσότερο τα εύλογα ερωτηματικά για την ερμηνεία του ρόλου του ΣΑ και της ύπαρξης ή μη εξουσιοδότησης στη γαλλική πλευρά.

Ο πρώτος προβληματισμός που εγείρεται αφορά στην ουσία της κατάστασης και συγκεκριμένα στην αναστάτωση που δύναται να προκάλεσε η ένταση της κρίσης και η απειλή της επέκτασής της, που θορύβησε σε τέτοιο βαθμό το Συμβούλιο, ώστε υπό τον φόβο δημιουργίας μίας κατάστασης μη αναστρέψιμης μέχρι την ανάπτυξη της AFISMA προέβη σπασμωδικά στην προαναφερόμενη δήλωση και στην απόπειρα νομικής δικαιολόγησης της γαλλικής επέμβασης.

Ωστόσο, γεννιούνται νομικά ερωτηματικά, κατά πόσο μια δήλωση τύπου του ΣΑ δύναται να τροποποιήσει ένα Ψήφισμα και, μάλιστα, να εξουσιοδοτήσει τη χρήση βίας.

Ως απάντηση στους ως άνω προβληματισμούς και με συνδυαστική προσέγγιση στο πνεύμα των Ψηφισμάτων του ΣΑ για την κατάσταση στο Μάλι, αλλά και στο περιεχόμενο της προαναφερόμενης δήλωσης τύπου, διαφαίνεται ότι η στάση του ΣΑ κλίνει τελικά προς την παροχή μίας μορφής σιωπηρής εξουσιοδότησης στη Γαλλία, υποδηλώνοντας ταυτόχρονα και την αποδοχή της νομιμότητας της γαλλικής στρατιωτικής επέμβασης υπό τη νομική βάση της συναίνεσης της κυβέρνησης της χώρας και στο πνεύμα των Ψηφισμάτων του¹⁸⁹.

Ο ρόλος του ΣΑ δεν περιορίστηκε στην ρητή εξουσιοδότηση χρήσης βίας στην AFISMA και στην αποδοχή της νομιμότητας της επέμβασης με τη συναίνεση της κυβέρνησης του Μάλι· πολύ περισσότερο, δρώντας υπό το πρίσμα του κεφαλαίου VII

¹⁸⁸ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict», ο.π σελ. 15.

¹⁸⁹ ο.π

του Χάρτη ΗΕ αποφάσισε το ίδιο να επέμβει μέσω της υιοθέτησης του Ψηφίσματος 2100 (2013) και να εγκαταστήσει την ειρηνευτική δύναμη MINUSMA.

Ποιός όμως ήταν ο ρόλος που αποφάσισε να υιοθετήσει το ΣΑ μέσω της εντολής εγκατάστασης της ειρηνευτικής αποστολής και της ταυτόχρονης εξουσιοδότησης χρήσης βίας στις γαλλικές δυνάμεις;

Σύμφωνα με το Ψήφισμα η MINUSMA ήταν εξουσιοδοτημένη να χρησιμοποιήσει όλα τα απαραίτητα μέσα εντός του εύρους των δυνατοτήτων της και των περιοχών που αναπτύχθηκε, προκειμένου να πραγματοποιήσει το σκοπό της¹⁹⁰.

Ως εκ τούτου, η χρήση βίας καθίστατο επιτρεπτή, προκειμένου η ειρηνευτική δύναμη να βοηθήσει τις αρχές του Μάλι, αφενός μεν αυτές να σταθεροποιήσουν την κατάσταση στα μεγάλα πληθυσμιακά κέντρα και να αποτρέψουν την επαναδημιουργία των ένοπλων πυρήνων στις περιοχές αυτές, αφετέρου δε, να επεκτείνουν την εξουσία της διοίκησης σε όλη τη χώρα.

Ακολούθως, σημαντική ήταν η προστασία του άμαχου πληθυσμού και του προσωπικού των ΗΕ, καθώς και η εγκατάσταση του εξοπλισμού και η ελευθερία κινήσεων του προσωπικού του Οργανισμού. Εξίσου βασική ήταν η υποστήριξη της ανθρωπιστικής βοήθειας, αλλά και η προστασία από επιθέσεις κατά των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων του Μάλι. Η προώθηση των προσπαθειών να οδηγηθούν ενώπιον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου οι υπεύθυνοι για διάπραξη εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, εμπεριέχετο επίσης εντός του εύρους δράσης της MINUSMA.

Η εξουσιοδότηση χρήσης βίας στην MINUSMA δόθηκε μόλις ένα μήνα μετά το Ψήφισμα 2098 του ΣΑ που αφορούσε στην εγκατάσταση της ειρηνευτικής αποστολής MONUSCO (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo) στα πλαίσια της επιχείρησης "Intervention Brigade" στο Κονγκό.

¹⁹⁰ SC Res. 2100 (2013) παρ. 17 "…authorizes MINUSMA to use all necessary means, within the limits of its capacities and areas of deployment, to carry out its mandate as set out in paragraphs 16 (a) (i) and (ii), 16 (c) (i) and (iii), 16 (e), 16 (f) and 16 (g)."

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι στο εν λόγω Ψήφισμα τονίστηκε ο εξαιρετικός χαρακτήρας της αποστολής, καθώς αφορούσε στην έγκριση της δημιουργίας δύναμης που έχει σκοπό την εκτέλεση στοχοθετημένων δράσεων για την εξουδετέρωση και αφοπλισμό των ένοπλων οργανώσεων στο Κονγκό¹⁹¹.

Υπό το πρίσμα της αναπόφευκτης σύγκρισης των δύο ανωτέρω ειρηνευτικών αποστολών, ο ίδιος ο ΓΓ του ΟΗΕ, προκειμένου να υποδηλώσει την διαφορετικότητα της φύσης τους και να εμμείνει στον εξαιρετικό χαρακτήρα της “Intervention Brigade”, έσπευσε να δηλώσει στην αναφορά του για την MINUSMA, ότι η μάχη κατά των τρομοκρατικών οργανώσεων στην έρημο του Μάλι απαιτεί στρατιωτικές ικανότητες και στρατηγική σχεδίαση, πλην όμως, αφενός μεν τα μέλη της ειρηνευτικής οργάνωσης δεν είναι εκπαιδευμένα προς τούτο, αφετέρου δε μίας τέτοιας φύσης αποστολής εκφεύγει του δόγματος των ειρηνευτικών αποστολών των ΗΕ¹⁹².

Λαμβάνοντας υπόψη την ανωτέρω αναφορά, διαφαίνεται ότι ο ΓΓ αποπειράθηκε να θέσει όρια στην ευρεία εντολή που δόθηκε στη MINUSMA για χρήση βίας, καθιστώντας σαφές, ότι η αποστολή δεν πρόκειται να διεξάγει αντιτρομοκρατική δράση μέσω καταδίωξης των τρομοκρατών πέραν των πόλεων και οργανώνοντας συμπλοκές .

¹⁹¹ SC 2098 (2013) παρ. 9. “...*decides* that MONUSCO shall, for an initial period of one year and within the authorized troop ceiling of 19,815, **on an exceptional basis and without creating a precedent** or any prejudice to the agreed principles of peacekeeping, include an “Intervention Brigade” consisting inter alia of three infantry battalions....with the responsibility of neutralizing armed groups as set out in paragraph 12 (b) below and the objective of contributing to reducing the threat posed by armed groups to state authority and civilian security in eastern DRC and to make space for stabilization activities.”

¹⁹² http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2013/189 Report of the Secretary General on the Situation in Mali, recommending options for the establishment of a United Nations Peacekeeping Operation there. Par. 69-70” Combating extremist groups in the deserts and mountains of northern Mali requires very particular and demanding military capabilities that are difficult to obtain but will nonetheless be vital for any force engaged in such operations. The United Nations is not configured to oversee such operations at a strategic level, nor are its peacekeepers typically trained, equipped or experienced in the kind of operations that would be required to implement such a mandate. Moreover, an effort of this nature falls well outside the scope of the United Nations peacekeeping doctrine. It is also doubtful that the Organization would have the ability to absorb the numbers of casualties that could be incurred through such combat operations.

Εξάλλου, η ουσία της εντολής και ο σκοπός της αποστολής συνίστατο στην σταθεροποίηση της κατάστασης στο Μάλι και η χρήση βίας ήταν το μέσο για την επίτευξη αυτού πάντα εντός του εύρους της εντολής των ΗΕ.

Όσον αφορά δε στον τρόπο που αντιμετωπίζεται η γαλλική συμβολή διά στρατευμάτων, το ΣΑ υιοθετεί συντηρητική στάση και δίδει περιορισμένη εντολή για χρήση βίας αποκλειστικά στα πλαίσια υποστήριξης της MINUSMA και πρότερου αιτήματος του ΓΓ των ΗΕ.

Εύλογα αναφύεται το ερώτημα, για ποιο λόγο το ΣΑ δεν προέβη σε άμεση εξουσιοδότηση για χρήση βίας στη Γαλλία, αλλά περιόρισε τη δράση της θέτοντας προϋποθέσεις;

Προφανώς η Γαλλία, για λόγους που σχετίζονται με την εσωτερική της πολιτική και την δέσμευσή της πως από την εγκατάσταση της MINUSMA και την ανάληψη δράσης από πλευράς των ΗΕ σταδιακά θα υπήρχε αποδέσμευση των γαλλικών στρατευμάτων από το Μάλι, δεν ήταν πρόθυμη να αποδεχθεί μία τέτοια εξουσιοδότηση¹⁹³.

4.4 Το Μάλι μετά την επέμβαση

Μετά την πραγματοποίηση της γαλλοαφρικανικής επέμβασης και την εγκατάσταση της MINUSMA, στις 20 Ιουνίου 2013 υπογράφηκε στο Ouagadougou Προκαταρκτική Συμφωνία για τις Προεδρικές Εκλογές και τις Ειρηνευτικές Συνομιλίες στο Μάλι (Preliminary Agreement to the Presidential Election and the Inclusive Peace Talks in Mali), ανάμεσα στις μεταβατικές αρχές του Μάλι, τον MNLA και το Ανώτερο Συμβούλιο για την Ενότητα της Αζάουαντ (High Council for the Unity of Azawad, HCUA)¹⁹⁴.

¹⁹³ Bannelier Carine & Christakis Theodore, «Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict», ο.π σελ. 19

¹⁹⁴ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47898#.VkJASNLhBdg> Mali: with northern rebel ceasefire holding, UN agencies scale up relief measures

Το ΣΑ επεσήμανε, ότι με την συμφωνία αυτή επιβεβαιώθηκε η άμεση παύση εχθροπραξιών, η εθνική ενότητα, η εδαφική ακεραιότητα της χώρας, σηματοδοτήθηκε η αρχή της πορείας για προεδρικές εκλογές και τέθηκε το πλαίσιο για έναρξη συνομιλιών με όλες τις κοινότητες του βόρειου Μάλι. Το ΣΑ κάλεσε και τα ένοπλα τμήματα που δεν μετείχαν στη συμφωνία, πλην όμως είχαν διακόψει δεσμούς με τις τρομοκρατικές οργανώσεις, να δεσμευτούν από τους όρους της συμφωνίας.

Παρέμεινε δε ενεργός και στενός παρατηρητής της κατάστασης στο Μάλι, υιοθετώντας παράλληλα κρίσιμα μέτρα για την εφαρμογή της εντολής της MINUSMA.

Τον Ιούνιο 2014 με το Ψήφισμα 2164 (2014) ανανέωσε για έναν ακόμη χρόνο την εντολή της MINUSMA, παροτρύνοντας τις αρχές του Μάλι να διαπραγματευτούν και να καταλήξουν σε συμφωνία με τις ένοπλες οργανώσεις στα πλαίσια της συμφωνίας Ouagadougou, προκειμένου να παύσουν οι εχθροπραξίες και να αποκατασταθεί η ειρήνη¹⁹⁵.

Το ΣΑ αποφάσισε, ότι η αποστολή θα πρέπει να επικεντρωθεί στην εγγύηση της ασφάλειας, στην προστασία των αμάχων, στην υποστήριξη του πολιτικού διαλόγου και της συμφιλίωσης, στην αποκατάσταση της κρατικής εξουσίας, καθώς και στην προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα.

Παράλληλα, το ΣΑ εξέφρασε την έντονη υποστήριξή του για τον καίριο ρόλο του Ειδικού Εκπροσώπου του Γενικού Γραμματέα για το Μάλι στις ειρηνευτικές συνομιλίες, για την εξομάλυνση της πολιτικής κατάστασης, δίνοντας έμφαση στην εξακολούθηση παροχής καλών υπηρεσιών.

Στα πλαίσια προστασίας των πολιτών το ΣΑ επέκτεινε την εντολή της MINUSMA, προκειμένου να παράσχει ειδική προστασία για τις γυναίκες και τα παιδιά, μέσω της ανάπτυξης του θεσμού Συμβούλων για την Προστασία των παιδιών και Συμβούλων για την προστασία των Γυναικών και την αντιμετώπιση των αναγκών των θυμάτων της σεξουαλικής βίας.

Επιπλέον, η MINUSMA είχε εντολή να υποστηρίξει τον πολιτικό διάλογο και τη συμφιλίωση, παρέχοντας βοήθεια στις αρχές του Μάλι να διεξάγουν ελεύθερες και

¹⁹⁵ SC Res. 2164 (2014).

διαφανείς εκλογικές διαδικασίες. Παράλληλα, σημαντικό ήταν να συνδράμει στη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος για τη διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας, αλλά και να συνεργαστεί με την UNESCO για την προστασία ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων.

Εν τέλει τον Ιούνιο 2015 υπογράφηκε η Συμφωνία για Ειρήνη και Συμφιλίωση στο Μάλι (Agreement for Peace and Reconciliation in Mali) από τον Συντονισμό των Κινημάτων της Αζάουα (Coordination of Movements of Azawad, CMA), την κυβέρνηση και τον Συνασπισμό των Ένοπλων Ομάδων (Platform coalition of armed groups)¹⁹⁶.

Το ΣΑ τον Ιούνιο 2015 με το Ψήφισμα 2227 (2015) καταδίκασε την παραβίαση της κατάπαυσης του πυρός και ανανεώνοντας την εντολή της MINUSMA μέχρι τον Ιούνιο 2016, κάλεσε την αποστολή να εντείνει τις προσπάθειές της για την εφαρμογή της Συμφωνίας για Ειρήνη και Συμφιλίωση στο Μάλι¹⁹⁷.

Ως κυρίαρχοι σκοποί της αποστολής τέθηκαν η παρακολούθηση και εποπτεία της κατάπαυσης του πυρός με γνώμονα την υποστήριξη της εφαρμογής της Συμφωνίας για την Ειρήνη και τη Συμφιλίωση στη Μαλί - η οποία θεωρήθηκε ως ιστορική ευκαιρία για την επίτευξη διαρκούς ειρήνης στο Μάλι- η προστασία των πολιτών που βρίσκονται υπό την άμεση απειλή σωματικής βίας και η παροχή βοήθειας στις αρχές του Μάλι για την προώθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Επιπρόσθετα το ΣΑ, χαιρέτισε τις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα για την επιτάχυνση των διαδικασιών βελτίωσης της ασφάλειας και της προστασίας του προσωπικού της MINUSMA, το οποίο καλείται να δράσει σε ένα πολύπλοκο περιβάλλον ασφαλείας.

Το ΣΑ καταδίκασε απερίφραστα τις παραβιάσεις της κατάπαυσης του πυρός σε περιοχές του Μάλι, που είχαν οδηγήσει σε απώλεια της ζωής αμάχων και στον βίαιο εκτοπισμό τους υπονομεύοντας την ειρηνευτική διαδικασία.

¹⁹⁶ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=51209#.VkJA1NLhBdg> Mali: Ban welcomes signing of peace agreement by remaining parties

¹⁹⁷ SC Res. 2227 (2015).

Περαιτέρω, εξέφρασε την ετοιμότητά του να επιβάλλει στοχευμένες κυρώσεις εναντίον όσων υπονομεύουν την ειρηνευτική διαδικασία, ιδίως με την επανατροφοδότηση των εχθροπραξιών και την απειλή υπό το πρίσμα εφαρμογή της Συμφωνίας, καθώς και εναντίον εκείνων που επιτίθενται κατά του προσωπικού της MINUSMA και του προσωπικού που παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια.

Το Συμβούλιο απαίτησε από όλες τις ένοπλες ομάδες στο Μάλι, να σταματήσουν τις εχθροπραξίες, να διακόψουν τους δεσμούς με τρομοκρατικές οργανώσεις και να αναγνωρίσουν άνευ όρων την ενότητα και την εδαφική ακεραιότητα του Μάλι.

Όσον αφορά στα γαλλικά στρατεύματα, το ΣΑ εξουσιοδότησε τη χρήση όλων των απαραίτητων μέσων, εντός των ορίων των δυνατοτήτων και των περιοχών της αποστολής τους, μέχρι την ολοκλήρωση της εντολής της MINUSMA και την παρέμβασή τους προς στήριξη της αποστολής, κατόπιν αιτήματος του Γενικού Γραμματέα.

Τέλος, το Συμβούλιο ζήτησε από τις αρχές του Μάλι, με την συνδρομή της MINUSMA να αντιμετωπίσουν το ζήτημα της παράνομης διακίνησης φορητών όπλων και ελαφρού οπλισμού.

Κατ' ουσίαν, το ΣΑ διαμόρφωσε τη νέα εντολή της MINUSMA με άξονα την αποτελεσματική και πλήρη εφαρμογή του Συμφωνίας για Ειρήνη και Συμφιλίωση στο Μάλι και έλαβε υπόψη του τις πτυχές της ασφάλειας της συμφωνίας, δίνοντας έμφαση στη σημασία χρησιμοποίησης όλων των διαθέσιμων πόρων, προκειμένου να καταστεί ανέφικτη η επιστροφή των τρομοκρατικών ομάδων.

Σήμερα, λοιπόν, η κατάσταση στο Μάλι εξακολουθεί να είναι κρίσιμη, καθώς η χώρα προσπαθεί να "αναρρώσει" και η κυβέρνηση αποζητά την ειρήνη, την αποκατάσταση της σταθερότητας και την ανοικοδόμηση των θεσμικών της λειτουργιών, αντιμετωπίζοντας παράλληλα την ανθρωπιστική κρίση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι παραδοσιακοί κανόνες και το δόγμα της εμπόλεμης κατάστασης (*belligerency doctrine*), που εδραιώθηκε τον 19ο αιώνα, αντανakλούσε τις νόρμες της εποχής που ρύθμιζαν το διεθνές δίκαιο και αποτελούσαν τον πυρήνα της θεωρίας της επέμβασης με συναίνεση, προστατεύοντας κυρίως την κυβέρνηση μίας χώρας που διατηρούσε τον αποτελεσματικό έλεγχο στα εδάφη της ή αναγνωρίζοντας ως εμπόλεμο μέρος με δικαιώματα και υποχρεώσεις τους επαναστάτες, εφόσον σε τμήμα της εδαφικής επικράτειας ισοδυναμούσε με το επίπεδο ελέγχου, το οποίο κατείχε η επίσημη κυβέρνηση.

Ο Χάρτης των ΗΕ σηματοδότησε τη νέα εποχή στη διεθνή δικαιοταξία και αποτέλεσε την αιτία προβληματισμών και συζητήσεων γύρω από τη θεωρία της ένοπλης επέμβασης από ξένες στρατιωτικές δυνάμεις, κατόπιν πρόσκλησης ή συναίνεσης της κυβέρνησης ενός κράτους, που αντιμετωπίζει μη διεθνούς χαρακτήρα σύρραξη, καθώς και τις προϋποθέσεις νομιμότητας αυτής υπό το άγρυπνο βλέμμα του Συμβουλίου Ασφαλείας ΗΕ.

Τον διχασμό των θεωρητικών σχετικά με το επιτρεπτό και νόμιμο της επέμβασης με συναίνεση, με τη μία πλευρά να επιχειρηματολογεί, ότι η επέμβαση ακόμα και με τη συναίνεση της κυβέρνησης στερεί από το λαό το δικαίωμα να ρυθμίζει τις δικές του υποθέσεις και να καθορίζει το πολιτικό του μέλλον, με μόνες εξαιρέσεις την περίπτωση που οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης λαμβάνουν ήδη ξένη βοήθεια ή ο λαός ασκεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και την άλλη πλευρά να εκφράζει την άποψη, ότι ποτέ δεν υπήρξε απαγορευτικός κανόνας στις κυβερνήσεις να αιτούνται ξένη βοήθεια σε εμφύλιους πολέμους, έρχεται να υπερκεράσει η διεθνής πρακτική.

Αυτή αποδεικνύει, ότι παρόλο που η επέμβαση ξένης δύναμης με συναίνεση της κυβέρνησης του κράτους, δεν περιλαμβάνεται στις ρητές εξαιρέσεις του Χάρτη ΗΕ του αναγκαστικού δικαίου κανόνα της μη χρήσης βίας ή στην αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, εν τούτοις αποτελεί πρακτική που προσελκύει τα κράτη ως δίοδος αντιμετώπισης εσωτερικών συρράξεων και αποκατάστασης της εσωτερικής σταθερότητας.

Προς την κατεύθυνση αυτή προσανατολίζεται και η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην υπόθεση *Nicaragua*, η οποία επιβεβαιώνει την δυνατότητα της επέμβασης υπέρ της κυβέρνησης ενός κράτους κατόπιν συναίνεσης αυτής, καθώς αναφέρει ρητά πως είναι δύσκολο να δούμε τι θα απέμεινε από την αρχή της μη επέμβασης στο διεθνές δίκαιο, εάν η επέμβαση, η οποία είναι ήδη επιτρεπτή κατόπιν αιτήματος της κυβέρνησης ενός κράτους, επιτρεπόταν και κατόπιν αιτήματος της αντιπολίτευσης. Αυτό θα επέτρεπε κάθε κράτος να επεμβαίνει οποιαδήποτε στιγμή στις εσωτερικές υποθέσεις άλλου κράτους.

Ωστόσο, στο πλαίσιο επικάλυψης του νόμιμου χαρακτήρα για μια τέτοιου είδους επέμβαση, τα κράτη αναζητούν και επικαλούνται τα κριτήρια της έγκυρης συναίνεσης και τις παραμέτρους που πρέπει να πληρούνται για τη νομιμότητα της κυβέρνησης, που απευθύνει την πρόσκληση και συναινεί στην επέμβαση.

Το γεγονός αυτό αποδεικνύει και το περιεχόμενο των γαλλικών επιχειρημάτων, στα πλαίσια δικαιολόγησης της επέμβασης που πραγματοποίησε η Γαλλία τον Ιανουάριο 2013 στο Μάλι, κατόπιν αιτήματος της προσωρινής κυβέρνησης της χώρας, η οποία αντιμετώπιζε εσωτερικού χαρακτήρα σύρραξη.

Η προσωρινή κυβέρνηση της χώρας, αντιμέτωπη με ένα μίγμα μη κρατικών δρώντων - που συνίστατο στη φυλή των Τουαρέγκ που διεκδικούσε την απόσχιση και στις τρομοκρατικές οργανώσεις που μάχονταν κεκαλυμμένα υπέρ της επιβολής ακραίων ισλαμιστικών δοξασιών- στράφηκε προς τη Δύση, η οποία είχε ήδη αντιληφθεί την απειλή της διεθνούς ασφάλειας σε περίπτωση εξάπλωσης της αποσταθεροποίησης στην ευρύτερη περιοχή.

Η Γαλλία έσπευσε να νομιμοποιήσει την επέμβασή της αισθανόμενη την ανάγκη να μη περιοριστεί στην επίκληση της συναίνεσης της χώρας ως τη νομιμοποιητική βάση της επέμβασης, αλλά και την απόλυτη συμφωνία της ανάληψης της δράσης κατά της τρομοκρατίας, με τα Ψηφίσματα που υιοθετήθηκαν από το ΣΑ και εξουσιοδοτούσαν τη χρήση βίας.

Το ΣΑ, το οποίο αρχικά είχε υιοθετήσει την τακτική *African Solutions to African problems* και είχε αποφασίσει να αντιμετωπίσει την κρίση εγκαθιστώντας την υπό τον

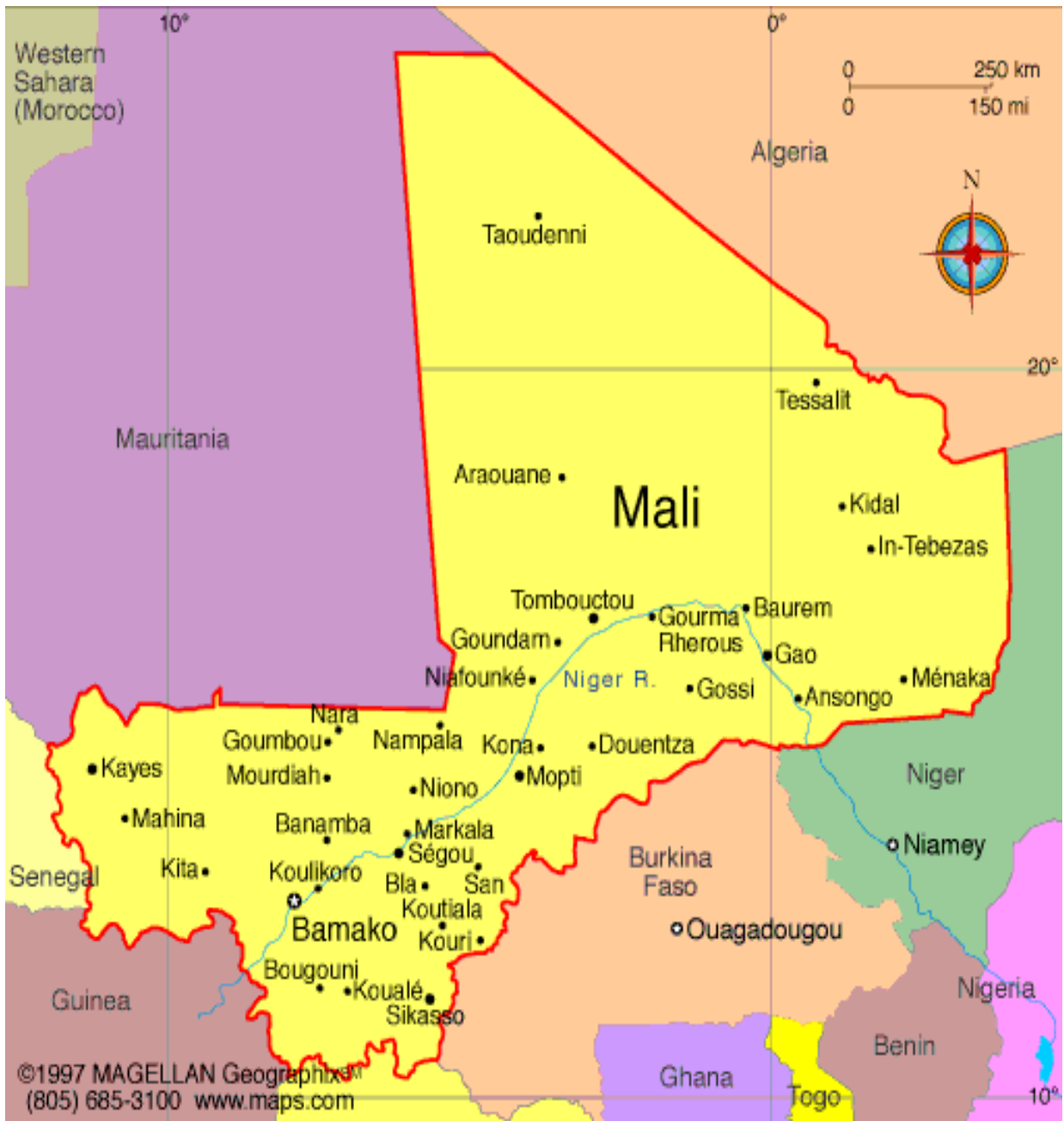
ECOWAS και την AU αποστολή AFISMA εξουσιοδοτώντας τη χρήση βίας, αντιλήφθηκε ότι ενώπιον της τρομοκρατικής απειλής αυτή η στρατηγική δεν ήταν επαρκής και χαιρέτισε την επέμβαση των δυνάμεων της Γαλλίας και του Τσαντ για την αντιμετώπιση των τρομοκρατών, μη παρέχοντας όμως ρητή εξουσιοδότηση.

Η εν γένει στάση του ΣΑ υποδηλώνει ότι αποδέχτηκε ασμένως την εγκυρότητα των γαλλικών ισχυρισμών και τη νομική βάση αυτών. Το Συμβούλιο ενεπλάκη μόνον κατόπιν της επιμονής της Γαλλίας και των αφρικανικών κρατών και εγκατέστησε την ειρηνευτική αποστολή MINUSMA, με σαφή εντολή να αποφύγει τις επιχειρήσεις καταδίωξης των τρομοκρατικών ομάδων και να συνδράμει στην ανοικοδόμηση της πολιτικής σταθερότητας και την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης στο Μάλι.

Ο ρόλος των ΗΕ και ιδιαιτέρως του ΣΑ παραμένει ενεργός μέχρι σήμερα, καθώς ανανέωσε την εντολή προς την MINUSMA έως τον Ιούνιο 2016, προκειμένου να ενταθούν οι προσπάθειες για παύση των εχθροπραξιών εκ μέρους διάσπαρτων ένοπλων ομάδων, να εφαρμοστεί πλήρως η Συμφωνία για Ειρήνη και Συμφιλίωση στο Μάλι, η οποία υπογράφηκε από τις αντιμαχόμενες πλευρές μόλις τον Ιούνιο 2015 και να αποκατασταθεί η ασφάλεια στη χώρα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΛΙ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος & Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2014.
- Ιωάννου Κρατερός, Περράκης Στέλιος, *Γενικό και Ειδικό Διεθνές Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλα, 1990.
- Ρούκουνας, Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Antonopoulos Constatine, *The unilateral use of force by states in international law*, Ant.N. Sakkoulas Publishers Athens-Komotini 1997.
- Asthana N.C, Nirmal Anjali, *Urban Terrorism: Myths and Realities*, Pointer Publishers 2009.
- Browlie Ian , *State Responsibility*, Oxford Clarendon Press, 1983,1986 pr.
- Browlie Ian, *International Law and the Use of Force by States*, Oxford Clarendon Press, 1963.
- Corten Olivier, *The law against war: The prohibition on the use of force in contemporary international law*, Bloomsbury Publishing, 2010.
- Cassese Antonio , *International Law*, Oxford University Press, 2005.
- Crawford James, *The International Law Commission's Articles on State Responsibility*, Cambridge University Press, 2002.
- Dinstein Yoram, *War, Aggression and Self-defence*, Cambridge University Press, 1994.
- Dinstein Yoram, *Non-international armed conflicts in international law*, Cambridge University Press 2014.

- Franck, Thomas. M., *Resource to Force, State action against threats and armed attacks*, Cambridge University Press, 2004.
- Fox Gregory H., Roth Brad R., *Democratic Governance and international law*, Cambridge University Press, 2000.
- Gowan Richard, *Mali's conflict, The Sahel's crisis*, World Politics Review, 2013.
- Gray Christine, *International Law and the Use of force*, Oxford University Press, 2008.
- Gus Martin, *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*, California State University 5th edition 2015
- Kodjo Tchioffo, *Mali conflict of 2012-2013: A critical assessment*, Lambert 2015.
- Lieblich Eliav, *Intervention in civil wars: Intervention and consent*, Columbia University 2012.
- Malcolm N. Shaw, *International Law*, Cambridge University Press, 2008.
- Tanca A. , *Foreign armed intervention in internal conflict*, Martinus Nijhoff 1993.
- Wippmann David, *International Law and Ethnic Conflict*, Cornell University Press, 1998.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Bannelier Carine & Christakis Theodore, «Under the UN Security Council's watchful eyes: Military intervention by invitation in the Malian conflict», *Leiden Journal of International Law*, Vol. 26.
- Christakis Theodore & Bannelier Carine, «*Volenti non fit injuria? Les effets du consentement à l'intervention militaire*», *Annuaire Français De Droit International*, 2004-CNRS Éditions Paris.
- Deeks Ashley S., «*Consent to the use of force and international law supremacy*», *Harvard International Law Journal*, Vol. 54, No1, Winter 2013.
- Doswald –Beck L., «The legal validity of military intervention by invitation of the government», *Oxford Journals*, British Yearbook of international law (1985) 56 (1) pp. 189-252.

- Green James A., «Questioning the peremptory status of the prohibition of the use of force», *Michigan Journal of International Law* Vol.32 Issue 2.
- Le Mon Christofer J., «Unilateral intervention by invitation in civil wars: The effective control test tested», *International law and politics*, Vol.35:741.
- Linderfalk Ulf, «The effect of ius cogens norms: Whoever opened Pandora's Box, did you ever think about the consequences?», *The European Journal of International Law* Vol. 18 no.5.
- Lieblich Eliav, «Intervention and consent: Consensual forcible interventions in internal armed conflicts as international agreements», *Boston University International Law Journal*, Vol.29:337.
- Nolte George, «Intervention by Invitation», *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, January 2010.
- Payandeh Mehrdad, «The United Nations, military intervention and regime change in Libya», *Virginia Journal of International Law*, Vol. 52:355, No 2.
- Stigall Dan E. , «The French military intervention in Mali, counter-terrorism and the law of armed conflict», *Military Law Review*, Vol. 223.
- Wippmann David, «Military intervention, regional organizations and host-state consent», *Duke Journal of Comparative and International Law*, Vol. 7:209.
- Wippmann David, «Pro-democratic Intervention by Invitation», *Democratic Governance and International Law*.

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Akande Dapo & Vermeer Zachary, «The airstrikes against Islamic State in Iraq and the alleged prohibition on military assistance to governments in civil wars», <http://www.ejiltalk.org/the-airstrikes-against-islamic-state-in-iraq-and-the-alleged-prohibition-on-military-assistance-to-governments-in-civil-wars/> (πρόσβαση 22.9.2015)
- Bergamaschi Isaline, «French military intervention in Mali: Inevitable, consensual yet insufficient», <http://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.bb/> (πρόσβαση 17.9.2015)

- Bergamaschi Isaline, «The French military intervention in Mali: Not exactly françaiseafrique, but definitely post-colonial», https://www.academia.edu/5328698/The_French_Military_Intervention_in_Mali_Not_Exactly_Fran%C3%A7afrique_But_Definitely_Post-colonial (πρόσβαση 13.9.2015)
- Bannelier Carine & Christakis Theodore, «French military intervention in Mali: It's legal but...Why?», <http://www.ejiltalk.org/french-military-intervention-in-mali-its-legal-but-why-part-i/>.<http://www.ejiltalk.org/french-military-intervention-in-mali-its-legal-but-why-part-ii/>(πρόσβαση 17.9.2015)
- Besenyo Janos, «Thoughts on the crisis in Mali», https://www.academia.edu/12199988/Thoughts_on_the_Crisis_in_Mali (πρόσβαση 21.9.2015)
- Deschamps-Laporte Laurence, «Understanding the Malian crisis and its actors», <http://democracyinafrica.org/understanding-the-malian-crisis-its-actors/> 7.4.2013 (πρόσβαση 3.9.2015)
- Fox Gregory H., «Intervention by invitation», *Wayne State University Law School, Legal Studies Research Paper Series No. 2014-04* http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2407539. (πρόσβαση 13.9.2015)
- Matic Zrinka, «The response of the international community to the crisis in Mali», https://www.academia.edu/10034175/THE_RESPONSE_OF_THE_INTERNATIONAL_COMMUNITY_TO_THE_CRISIS_IN_MALI (πρόσβαση 3.9.2015)
- Van Steenberghe Raphael, «The alleged prohibition in intervening in civil wars is still alive after the airstrikes against Islamic State in Iraq: A response to Dapo Akande and Zachary Vermeer», <http://www.ejiltalk.org/the-alleged-prohibition-on-intervening-in-civil-wars-is-still-alive-after-the-airstrikes-against-islamic-state-in-iraq-a-response-to-dapo-akande-and-zachary-vermeer/>(πρόσβαση 17.9.2015)
- Vermeer Zachary, «The ius ad bellum and the airstrikes in Yemen: Double standards for decamping presidents?», <http://www.ejiltalk.org/the-jus-ad-bellum-and-the-airstrikes-in-yemen-double-standards-for-decamping-presidents/> (πρόσβαση 4.9.2015)

- Wisehart Daniel, «The crisis in Ukraine and the prohibition of the use of force: A legal basis for Russia's intervention?», <http://www.ejiltalk.org/the-crisis-in-ukraine-and-the-prohibition-of-the-use-of-force-a-legal-basis-for-russias-intervention/> (πρόσβαση 5.9.2015)
- «Décret n° 2013-364 du 29 avril 2013 portant publication de l'accord sous forme d'échange de lettres entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement du Mali déterminant le statut de la force « Serval », signées à Bamako le 7 mars 2013 et à Koulouba le 8 mars 2013 »
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000027376103>
(πρόσβαση 7.10.2015)
- «Letter from the President -- War Powers Resolution Regarding Iraq» 17.8.2014
<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/08/17/letter-president-war-powers-resolution-regarding-iraq> (πρόσβαση 15.9.2015)
- «Letter dated 20 September 2014 from the Permanent Representative of Iraq to the United Nations addressed to the President of the Security Council S/2014/691» 22.9.2014
http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/89303/S_2014_691EN.pdf?sequence=19&isAllowed=y. (πρόσβαση 16.10.2015)
- «Mali: EU External Action Service provides a 'Clearing House' mechanism to support AFISMA mission» 21.1.2013
http://eu-un.europa.eu/articles/es/article_13061_es.htm (πρόσβαση 16.10.2015)
- «Mali: with northern rebel ceasefire holding, UN agencies scale up relief measures»
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47898#.VkJASNLhBdg>
(πρόσβαση 22.10.2015)
- Mali: Ban welcomes signing of peace agreement by remaining parties
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=51209#.VkJA1NLhBdg>
(πρόσβαση 22.10.2015)
- «Prime Minister's Office Motion on support for Iraq» 25.9.2014

<https://www.gov.uk/government/publications/military-action-in-iraq-against-isil-government-legal-position/motion-on-support-for-iraq> (πρόσβαση 18.10.2015)

- «Report of the Secretary General on the Situation in Mali, recommending options for the establishment of a United Nations Peacekeeping Operation there» 26.3.2013

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2013/189
(πρόσβαση 21.10.2015)

- «Security Council Press Statement on Mali» 10.1.13
<http://www.un.org/press/en/2013/sc10878.doc.htm> (πρόσβαση 24.10.2015)

- «Security Council Press Statement on Mali Crisis» 22.3.2012
<http://www.un.org/press/en/2012/sc10590.doc.htm> (πρόσβαση 2.10.2015)

- «Statement of the President of the ECOWAS Commission on the Situation in Mali» 21.1.2013

<http://news.ecowas.int/presseshow.php?nb=006&lang=en&annee=2013>
(πρόσβαση 24.10.2015)

- «Statement Attributable to the Spokesperson for the Secretary-General on Mali», 14.1.2013

<http://www.un.org/sg/STATEMENTS/index.asp?nid=6547>
(πρόσβαση 22.10.2015)

- «Statement of the President of the ECOWAS Commission on the situation in Mali» N°: 006/2013 12.1.2013

<http://news.ecowas.int/presseshow.php?nb=006&lang=en&annee=2013>
(πρόσβαση 2.10.2015)

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

- Charter of the United Nations
- Vienna Convention on the Law of Treaties (1969)
- Geneva Conventions of 12 August 1949
- ILC Draft Articles on State Responsibility, Rev. 1, 26 July 2001

- Institut de Droit International, Resolution, The Principle of Non-Intervention in Civil Wars, (Wiesbaden 1975)
- Institut de Droit International , Draft Resolution on 'Intervention by Invitation' (Naples 2009)
- Institut de Droit International, 'Military Assistance on Request' (Rhodes 2011)
- ICJ Reports Nicaragua case (1986), Case concerning the Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, (Nicaragua v. United States of America)
- ICJ Reports Congo v. Uganda (2005) Armed Activities on the Territory of the Congo, (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)
- UNSC Official Records, 21 Aug 1968 SCOR 23rd year 1441st meeting
- Reports of the International Law Commission to the General Assembly, 21 U.N. GAOR Supp. No. 9, pt. II, U.N. Doc. A/6309/Rev.I (1966)
- GA Res. 2625 (XXV) "Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations"
- GA Res. 375 (1949) "Draft Declaration on Rights and Duties of States"
- GA Res. 2131 (1965) "Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of their Independence and Sovereignty"
- GA Res. 36/103 (1981) "Declaration on the Inadmissibility of Intervention and Interference in the Internal Affairs of States"
- GA Res. 1514 (1960) "The Declaration on the Granting of Independence to Colonial Peoples"
- GA Res. 2105 (1965) "Implementation of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples"
- GA Res. 3070 (1973) "Importance of the universal realization of the right of peoples to self-determination and of the speedy granting of independence to colonial countries and peoples for the effective guarantee and observance of human right"

- SC Res 387 (1976) Angola-South Africa
- SC Res. 678 (1990) Iraq-Kuwait
- SC Res 794 (1992) Somalia
- SC Res. 733 (1992) Arms Embargo in Somalia
- SC Report S/24868 Somalia
- SC Res. 827 (1993) Tribunal (Former Yugoslavia)
- SC Res. 814 (1993) Somalia
- SC Res 816 (1993) Bosnia and Herzegovina
- SC Res 836 (1993) Bosnia and Herzegovina
- SC Res 929 (1994) Rwanda
- SC Res. 955 (1994) Establishment of an International Tribunal and adoption of the Statute of the Tribunal
- SC Res 1031 (1995) Bosnia and Herzegovina
- SC Res. 1127 (1997) Angola
- SC Res 1264 (1999) East Timor
- SC Res 1244 (1999) Kosovo
- SC Res 1386 (2001) Afghanistan
- SC Res 1511 (2003) Iraq
- SC Res 1970 (2011) Peace and security in Africa
- SC Res 1973 (2011) Libya
- SC Res. 2071 (2012) Mali
- SC Res. 2085 (2012) Mali
- SC Res. 2056 (2012) Peace and security in Africa
- SC Res. 2098 (2013) Democratic Republic of the Congo
- SC Res. 2100 (2013) Mali
- SC Res. 2100, (2013) Mali
- SC 2098 (2013) Democratic Republic of the Congo
- SC Res. 2164 (2014) Mali

- SC Res. 2227 (2015) Mali
- SC Res. 2216 (2015) Middle East (Yemen)